

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień* *Wersja robocza*

Wprowadzenie

Lokalna Grupa Działania
Zielony Pierścień

Nałęczów, 2008-09-15

www.zielonypierscien.pl

A. Podstawa prawna

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) dla Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Zielony Pierścień” przygotowana została przez Zarząd LGD na podstawie Uchwały nr 10/08 Walnego Zebrania Członków LGD „Zielony Pierścień” z dnia 02.04.2008 r. w sprawie przystąpienia LGD „Zielony Pierścień” do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla LGD „Zielony Pierścień”. Dokument przedłożony Zarządowi do akceptacji opracował Zbigniew Pacholik – Prezes Zarządu LGD.

Wymóg opracowania LSR wprowadzony został ustawą z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dziennik Ustaw nr 64 z 2007 r.). Zgodnie z art.5 ust. 1 w/w ustawy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich jest realizowany na terenie Rzeczypospolitej Polskiej między innymi poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Zapis art. 12 tejże ustawy mówi, iż pomoc finansowa na operacje wybrane przez LGD przyznawana jest tylko tej LGD, która wyłoniona zostanie w drodze konkursu do realizacji opracowanej przez nią lokalnej strategii rozwoju. Zatem lokalna strategia rozwoju jest dokumentem podstawowym i warunkującym otrzymanie pomocy finansowej na operacje objęte osią 4 LEADER w ramach PROW.

Szczegółową zawartość oraz formę lokalnej strategii rozwoju zawiera Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dziennik Ustaw nr 103 z 2008 r., poz. 659). Paragraf 5 ust. 2 tego rozporządzenia wskazuje, że do wniosku, który LGD składa do konkursu w sprawie wyboru LGD, dołącza się lokalną strategię rozwoju w formie papierowej i elektronicznej.

Zgodnie z w/w rozporządzeniem lokalna strategia rozwoju winna zawierać w szczególności:

- 1) Charakterystykę lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR);
- 2) Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności;
- 3) Analizę SWOT dla obszaru objętego LSR; wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy;
- 4) Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje;
- 5) Określenie misji LGD;
- 6) Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR;
- 7) Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR;
- 8) Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR;
- 9) Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów;
- 10) Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji;
- 11) Opis procesu przygotowania i konsultacji LSR;
- 12) Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR;
- 13) zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej;
- 14) Określenie powiązań z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR;

- 15) Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR;
- 16) Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

W pracach nad niniejszą Strategią kierowano się również wskazówkami zawartymi w podręczniku rekomendowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zatytułowanym „Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4. Leader. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, którego autorami są Adam Futymski i Ryszard Kamiński¹. Autorzy tej pracy wskazywali przykładowo w jaki sposób należy prowadzić prace nad przygotowaniem LSR oraz jak rozwinąć poszczególne elementy strategii wymienione w punktach w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, aby sukcesem zakończyć prace nad LSR.

B. Zawartość Lokalnej Strategii Rozwoju

Niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień” z siedzibą w Nałęczowie składa się z części opisowej i graficznej.

/do uzupełnienia/

C. Materiały wyjściowe

- „Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4. Leader. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, Adam Futymski i Ryszard Kamiński, Warszawa 2008.
- Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego, Załącznik nr 1 do uchwały nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002 r., Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego, nr 107, Lublin 2002, ss. 6366 – 6508.
- Strategia Rozwoju Powiatu Puławskiego na lata 2008 – 2015, Puławy, 2008
- Plan Ochrony Środowiska Powiatu Puławskiego
- Audyt turystyczny gmin: Janowiec, Karczmiska, Kazimierz Dolny, Nałęczów, Opole Lubelskie, Poniatowa, Wąwolnica, Wilków, Wojciechów oraz Miasta i Gminy Puławy, Warszawa, luty 2007, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A.
- Strategia rozwoju turystyki Krainy Lessowych Wąwozów na lata 2008 – 2013, warszawa, grudzień 2007, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A.
- Tu jest to miejsce ... Krajobraz i architektura Ziemi Puławskiej. Agencja Focus, Puławy 2007
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nałęczów, uchwalone uchwałą Nr XXXVI/296/2002 Rady Miejskiej w Nałęczowie z dnia 10 października 2002 r.
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nałęczów
- Rejestr zabytków i karty zabytków
- Plan rozwoju Nałęczowa na lata 2005-2010, Nałęczów, lipiec 2005 r.
- Strategia rozwoju Nałęczowa gminy miejskiej Nałęczów, grudzień 2001 r.
- Lokalny program rewitalizacji Nałęczowa na lata 2005-2010, Nałęczów, listopad 2004r.
- Gminny plan gospodarki odpadami dla gminy Nałęczów na lata 2006-2009 z uwzględnieniem perspektywy długoterminowej do roku 2016
- Statut tymczasowy uzdrowiska Nałęczów – Uchwała nr XXV/203/2005 Rady Miejskiej w Nałęczowie z dnia 28 grudnia 2005 r.
- Raport o stanie środowiska na terenie województwa lubelskiego z 2005 r.

¹ Adam Futymski, Ryszard Kamiński, „Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4. Leader. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, Warszawa 2008.

- Wykonanie budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa lubelskiego w 2006 roku. Regionalna Izba Obrachunkowa, Zeszyty Problemowe nr 50, 2007.

/do uzupełnienia/

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

1.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data jej rejestracji i numer w Krajowym Rejestrze Sądowym

Stowarzyszenie o nazwie Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień” zarejestrowane zostało w rejestrze stowarzyszeń w dniu 3 marca 2008 r. pod numerem KRS 0000300679 przez Sąd Rejonowy w Lublinie – XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Z racji tego, że Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, zostało ono wpisane także do rejestru przedsiębiorców.

LGD posiada REGON: 060349256 oraz NIP: 7162743539. Siedziba LGD znajduje się obecnie w Nałęczowie przy ul. Lipowej 3. Docelowo siedzibą LGD będzie budynek zabytkowej „Ochronki im. A. Żeromskiego” w Nałęczowie przy ul. Poniatowskiego 39.²

LGD „Zielony Pierścień” obecnie obejmuje terytorialnie 11 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich: Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy (gmina wiejska), Wąwolnica, Wojciechów i Żyrzyn. Nazwa LGD „Zielony Pierścień” (ang. Green Belt) nawiązuje wprost do określenia używanego przez urbanistów i ekologów w odniesieniu do szczególnie atrakcyjnych obszarów pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i turystycznym okalających miasta, którym przypisuje się funkcję stabilizującą środowiskowe warunki życia w mieście, funkcję ochrony struktury przestrzennej oraz funkcję wypoczynku codziennego i świątecznego dla mieszkańców miast.³ Takim szczególnie atrakcyjnym obszarem o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych a także o uznanej marce turystycznej jest teren objęty działaniem niniejszej LGD. W znaczeniu symbolicznym nazwa „Zielony Pierścień” nawiązuje do tego co jest unikatowym, osobliwym i cennym skarbem. A za taki uznajemy obszar 11 gmin należących do LGD „Zielony Pierścień” wyróżniający się w województwie lubelskim najwyższymi walorami kulturowymi, historycznymi, przyrodniczymi i krajobrazowymi.

LGD „Zielony Pierścień” posiada również swoje logo, które przyjęte zostało przez Zarząd LGD stosowną uchwałą⁴. Prezentuje się jak niżej:

² LGD „Zielony Pierścień” przeniesie się do nowej siedziby przy ul. Poniatowskiego 39 w Nałęczowie po zakończeniu prac modernizacyjnych budynku „Ochronki im. A. Żeromskiego”, co nastąpi do końca czerwca 2009 r. W załączeniu do niniejszej Strategii załączono stosowną uchwałę Rady Miejskiej w Nałęczowie zezwalającą na wydierżawienie tego budynku dla potrzeb LGD „Zielony Pierścień” oraz porozumienie w sprawie dzierżawy podpisane przez Zarząd LGD „Zielony Pierścień” i Burmistrza Nałęczowa.

³ Zob. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego” przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwałą nr XLV/597/02 z dnia 29 lipca 2002 r. stanowiący załącznik nr do tejsze uchwały, s. 6434, Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego nr 107, 2002.

⁴ Zob. Uchwała nr 9/08/Z Zarządu LGD „Zielony Pierścień” z dnia 28.08.2008 r. w sprawie przyjęcia znaku logo Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień”.

Znak logo ma kształt litery „P” koloru zielonego nawiązującego swym kształtem do nazwy „Zielony Pierścień”. Wewnątrz górnej części litery „P” wrysowany jest kształt kłosa koloru zielonego z pomarańczową częścią szczytową, który nawiązuje swym wyglądem do logo Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2007-2013. Dolna część logo stanowi napis „Zielony Pierścień” Lokalna Grupa Działania

1.2. Opis procesu budowania partnerstwa

Inicjatorami utworzenia lokalnej grupy działania w formule przyjętej w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2007-2013 była gmina Nałęczów i jej mieszkańcy.

Z inicjatywy burmistrza Nałęczowa oraz mieszkańców tego miasta w dniu 10 września 2007 r. w Urzędzie Miejskim w Nałęczowie odbyło się pierwsze spotkanie konsultacyjne burmistrzów i wójtów z gmin tworzących turystyczny subregion „Kraina Lessowych Wąwozów”⁵, podczas którego zapoznano się z zasadami wdrażania osi 4 – LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2007-2013. Zebrani wyrazili wstępnie zainteresowanie utworzeniem trójsektorowego partnerstwa z udziałem podmiotów z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, o którym mowa w osi LEADER w ramach PROW 2007-2013. Jego zwieńczeniem byłoby zawiązanie stowarzyszenia – lokalnej grupy działania. Zaproponowano także, aby zaprosić do tworzenia LGD wszystkie gminy z Powiatu Puławskiego i działające na ich terenie podmioty z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

Postanowiono, że pierwszym krokiem będzie organizowanie spotkań i przekazanie mieszkańcom oraz podmiotom prawnym z terenu zainteresowanych gmin informacji o PROW 2007-2013, a w szczególności o osi – 4 LEADER. Przedstawiciel gminy Nałęczów zadeklarował pomoc w organizacji takich spotkań z mieszkańcami, organizacjami i podmiotami gospodarczymi na terenie tych gmin, których wójt lub burmistrz zaaranżuje takie spotkanie. Pomoc ta wiązała się również z opracowaniem i przedstawieniem prezentacji multimedialnej na temat PROW 2007-2013.

Przedstawiciele poszczególnych samorządów ustalili termin spotkania, wysłali imienne zaproszenia do podmiotów potencjalnie zainteresowanych PROW, zamieścili ogłoszenia o spotkaniu w sposób zwyczajowo przyjęty oraz udostępniili lokal na spotkanie.

⁵ W załączeniu kopia protokołu ze spotkania wójtów i burmistrzów w Nałęczowie w dniu 10 września 2007 r. w sprawie utworzenia Lokalnej Grupy Działania. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele gmin: Garbów, Karczmiska, Kazimierz Dolny, Nałęczów, Wąwolnica, Wilków i Wojciechów. Przedstawiono założenia i cele Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2007-2013, a w szczególności osi 4 – LEADER w postaci prezentacji multimedialnej.

Prelegent – animator z gminy Nałęczów⁶ odbył 9 takich spotkań informacyjnych w dniach od 7 listopada do 28 grudnia 2007 r. w 9 gminach⁷ (Kazimierz Dolny, Nałęczów, Wąwolnica, Baranów, Kurów, Żyrzyn, Garbów, Wojciechów i Markuszów) informując w formie prezentacji multimedialnej o PROW 2007-2013. W 7 gminach były to spotkania bezpośrednio z mieszkańcami, podmiotami gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi, a w 2 przypadkach był to udział w sesjach rad gmin (Wojciechów i Markuszów). Podczas tych spotkań uczestnicy reprezentujący sektory: społeczny, gospodarczy oraz publiczny mogli zapoznać się z działaniami pomocowymi jakie kieruje do mieszkańców z obszarów wiejskich PROW 2007-2013, zadawać pytania i dyskutować w sprawie propozycji ewentualnego utworzenia LGD. Uczestnicy byli zainteresowani wdrażaniem LEADERA, gdyż dostrzegali w nim szansę na zaktywizowani swoich społeczności i organizacji.

W dniu 28 listopada 2007 r. w Urzędzie Miejskim w Nałęczowie odbyło się drugie spotkanie⁸ przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, tj. z 11 gmin (Poniatowa, Markuszów, Jastków, Baranów, Żyrzyn, Wojciechów, Janowiec, Wąwolnica, Garbów, Kazimierz Dolny, Nałęczów) oraz Powiatu Puławskiego. Przedstawiciele gminy Nałęczów przekazali w formie prezentacji multimedialnej⁹ informację o działaniach podejmowanych w celu przygotowania rejestracji stowarzyszenia oraz o poszerzającym się kręgu gmin chcących tworzyć LGD. Wójtowie i burmistrzowie poinformowali o efektach odbytych spotkań z mieszkańcami. Stwierdzili, że podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego pozytywnie odnoszą się do inicjatywy utworzenia LGD na proponowanym obszarze gmin. Ponadto przedstawiciele poszczególnych gmin zaakceptowali projekt statutu stowarzyszenia zaproponowany przez gminę Nałęczów, w tym cele stowarzyszenia, a także strukturę oraz sposób wyłaniania władz. Zaproponowano lokalizację siedziby stowarzyszenia w Nałęczowie. Wstępnie zaproponowano także nazwę stowarzyszenia o brzmieniu: Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień”. Do 6 grudnia 2007 r. każda z gmin (włącznie z przedstawicielami z ich terenu z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego) miała rozważyć ostateczną wersję nazwy LGD. Do tego czasu inne propozycje nazwy, niż dotychczas zaproponowana, nie padły.

Do dnia zebrania założycielskiego LGD „Zielony Pierścień”, tj. do 3 stycznia 2008 r., 11 jednostek samorządu terytorialnego podjęło uchwały o utworzeniu Lokalnej Grupy Działania, w tym: 10 gmin oraz Powiat Puławski.

Zebranie założycielskie odbyło się w Nałęczowskim Ośrodku Kultury w Nałęczowie w dniu 03.01.2008 r. Wzięło w nim udział 148 osób. Były to osoby fizyczne – działacze społeczni reprezentujący głównie sektor społeczny lub gospodarczy oraz przedstawiciele osób prawnych. Wcześniej przed zwołaniem Zebrania Założycielskiego potencjalni członkowie – założyciele mogli zapoznać się z propozycją projektu statutu LGD, który był dostępny w urzędach gmin zainteresowanych utworzeniem LGD oraz na stronie internetowej gminy Nałęczów www.naleczow.pl.

Członkowie – założyciele LGD tworzący partnerstwo trójsektorowe wyłonili się podczas spotkań informacyjnych poświęconych PROW 2007 – 2013, a w szczególności osi 4 – LEADER, organizowanych w poszczególnych gminach, które miały być objęte zasięgiem działania LGD.

Zebranie założycielskie LGD „Zielony Pierścień” w Nałęczowie podjęło szereg uchwał niezbędnych do zarejestrowania stowarzyszenia, w tym jego statut. Wyłoniono również trzyosobowy Komitet Założycielski (w składzie: Zbigniew Pacholik, Marcin Sulej i Andrzej Wenerski), który upoważniony został do zarejestrowania LGD, ewentualnego skorygowania

⁶ Spotkania informacyjne w poszczególnych gminach prowadził Zbigniew Pacholik, pracownik Urzędu Miejskiego w Nałęczowie i jeden z inicjatorów utworzenia LGD.

⁷ Kopie protokołów z tych spotkań wraz z dokumentacją fotograficzną i listą obecności znajdują się w formie załącznika na końcu niniejszego dokumentu. Galerię zdjęć z tych zebrań można także zobaczyć na stronie internetowej www.zielonypierścien.pl

⁸ Protokół ze spotkania w załączeniu.

⁹ Prezentacja w wersji papierowej w załączeniu.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

lub uzupełnienia dokumentów założycielskich oraz zwołania walnego Zebrania Członków celem wyboru władz LGD.

Stowarzyszenie pod nazwą Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień” z siedzibą w Nałęczowie zarejestrowane zostało w dniu 03.03.2008 r. pod numerem KRS 0000300679. Komitet Założycielski zwołał walne Zebranie Członków na dzień 2 kwietnia 2008 r.

W tym dniu I Walne Zebranie Członków wyłoniło władze stowarzyszenia wybierając 10-osobowy Zarząd (po 1 przedstawicielu z każdej gminy), 31-osobową Radę (organ decyzyjny, po 3 przedstawicieli z każdej gminy rozumianej jako obszar a nie jednostkę samorządu terytorialnego) oraz 5-osobową Komisję Rewizyjną. Wybór władz stowarzyszenia zakończył etap organizowania LGD.

Nie oznacza to jednak zamknięcia formuły tego partnerstwa z dniem zakończenia prac formalno-prawnych związanych z rejestracją stowarzyszenia. LGD „Zielony Pierścień” otwarta jest na nowych członków i po rejestracji LGD przyjmuje kolejnych członków, w tym również gminy. Kolejną jednostką samorządową, która przystąpiła do partnerstwa i poszerzyła obszar działania LGD była gmina Końskowola.

1.3. Charakterystyka partnerów i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD

1.3.1. Charakterystyka partnerów LGD

Według stanu na koniec września 2008 r. Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień” liczy 158 członków. Są to członkowie – założyciele LGD oraz przyjęci do organizacji po jej zarejestrowaniu w krajowym rejestrze sądowym.

Partnerzy LGD reprezentujący poszczególne sektory:

a) sektor społeczny

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu delegującego	Miejsce zamieszkania lub siedziba organizacji	Funkcja w LGD
1.	Jacek Grudzień	Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Kazimierzu Dolnym	Kazimierz Dolny	Członek LGD
2.	Andrzej Łyszczarz	Stowarzyszenie „Dwa Brzegi”	Kazimierz Dolny	Członek LGD
3.	Halina Bukowska	Towarzystwo Przyjaciół Nałęczowa	Nałęczów	Członek LGD
4.	Ignacy Czeżyk	Osoba fizyczna	Puławy	Członek LGD
5.	Stanisław Bartoś	Oddział Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Janowcu	Janowiec	Członek Rady LGD
6.	Kamil Wójcik	Ochotnicza Straż Pożarna w Oblasach	Janowiec	Członek LGD
7.	Henryk Wasilek	Ochotnicza Straż Pożarna w Kazimierzu Dolnym	Kazimierz Dolny	Członek LGD
8.	Waldemar Wójcik	Ochotnicza Straż Pożarna w Wierzchoniowie	Kazimierz Dolny	Członek LGD
9.	Małgorzata Wójcik	Stowarzyszenie „Szkoła i Sztuka” w Nałęczowie	Nałęczów	Członek LGD
10.	Andrzej Nowomiejski	Ochotnicza Straż Pożarna w Łubkach	Wojciechów	Członek LGD
11.	Zdzisława Drażkiewicz	Stowarzyszenie „Zjednoczenie i Przyszłość” w Kurowie	Kurów	Członek LGD
12.	Urszula Gielzak	Stowarzyszenie Samopomocy „Jesteśmy” w Nałęczowie	Nałęczów	Członek LGD
13.	Jarosław Chabros	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Otwarty Krąg” w Kurowie	Kurów	Członek LGD
14.	Władysław Chabros	Kurowskie Towarzystwo Regionalne	Kurów	Członek LGD
15.	Jolanta Pecio	Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Gminy Markuszów	Markuszów	Członek Zarządu LGD -Skarbnik
16.	Romuald Szarkowicz	Bankowe Towarzystwo Rowerowe w Nałęczowie	Nałęczów	Członek LGD

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

17.	Andrzej Pisula	Osoba fizyczna		Członek LGD
18.	Roland Turek	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych „Wspólna Szansa” w Klementowicach	Klementowice	Członek LGD
19.	Zbigniew Turkowski	Zespół Szkół Agrobiznesu w Klementowicach	Klementowice	Członek LGD
20.	Jan Góra	Osoba fizyczna, Ul. 1000-lecia 29, 24-103 Żyrzyn	Żyrzyn	Członek LGD
21.	Marta Kempisty	Nałęczowskie Stowarzyszenie Działań Lokalnych „U źródła”	Nałęczów	Członek LGD
22.	Adam Adamczyk	Osoba fizyczna,	Piotrowice/gm Nałęczów	Członek LGD
23.	Krzysztof Bolesławski	Osoba fizyczna	Kurów	Członek LGD
24.	Agnieszka Lenartowicz	Regionalne Towarzystwo Przyjaciół Wąwolnicy	Wąwolnica	Członek Zarządu LGD
25.	Beata Osiak	Spółeczne Towarzystwo Oświatowo-Kulturalne Gminy Żyrzyn	Żyrzyn	Członek Rady LGD
26.	Marek Wojciechowski	Stowarzyszenie „U źródeł Ciemni”	Miłocin/gm Wojciechów	Członek Rady LGD
27.	Iwona Matysiak-Borucka	Stowarzyszenie „Wspólne Dobro Wsi Osiny”	Osiny/gm Żyrzyn	Członek LGD
28.	Grażyna Szlendak	Stowarzyszenie Ekologiczne „Stawy Neptuna”	Kośmin/Żyrzyn	Członek LGD
29.	Katarzyna Bernat	Stowarzyszenie Mieszkańców Pradoliny Wieprza „Kossakówka”	Kośmin/Żyrzyn	Członek LGD
30.		Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mięćmierz-Okale	Mięćmierz/gm Kazimierz Dolny	
31.	Włodzimierz Otulak	Towarzystwo Opieki nad Zabytkami O/Kazimierz	Kazimierz Dolny	Członek LGD
32.	Krzysztof Góra	Osoba fizyczna	Żyrzyn	Członek LGD
33.	Jolanta Grygiel	Osoba fizyczna	Markuszów	Członek LGD
34.	Alicja Adamczyk	Osoba fizyczna	Baranów	Członek LGD
35.	Barbara Adamczyk	Osoba fizyczna	Nałęczów	Członek LGD
36.	Adamczyk Lucjan	Osoba fizyczna	Wola Czołnowska 49, 24-105 Baranów	Członek LGD
37.	Adamczyk Waldemar	Osoba fizyczna	Piotrowice 24-150 Nałęczów	Członek LGD
38.	Antoniak Beata	Osoba fizyczna	Wilczaka 78, 24-103 Żyrzyn	Członek Zarządu LGD
39.	Barszcz Jolanta	Osoba fizyczna	Ul. Szelburg-Zarembiny 1, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
40.	Bartkowiak Marek	Osoba fizyczna	Nowickiego 2/16, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
41.	Bednarczyk Czesław	Osoba fizyczna	Stasin 29, 24-204 Wojciechów	Członek LGD
42.	Bochra Waldemar	Osoba fizyczna	Jeziorszczyzna 32, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
43.	Buchalik Rudolf	Osoba fizyczna	Uściąg 85/7	Członek LGD
44.	Chamerski Wojciech	Osoba fizyczna	Nowickiego 2/7, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
45.	Cholewiński Eryk	Osoba fizyczna	Sadurki 151/2, 24-150 Nałęczów	Członek Rady LGD
46.	Chomicki Tomasz	Osoba fizyczna	Ul. 1 Maja 11 Bełżyce	Członek LGD
47.	Chudy Lucyna	Osoba fizyczna	Ul. Spacerowa 20, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
48.	Cierkoń Kazimierz	Osoba fizyczna	Drzewce 38, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
49.	Czarnecka Agnieszka	Osoba fizyczna	Strzelce 84, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
50.	Czubak Janusz	Osoba fizyczna	Palikuje 85/7, 24-204 Wojciechów	Członek LGD
51.	Dołęga Leszek	Osoba fizyczna	Ul. Góry 91, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
52.	Domański Stanisław	Osoba fizyczna	Ul. Witkiewicza 4,	Członek Komisji

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

			24-120 Kazimierz Dolny	Rewizyjnej LGD
53.	Furtak Jacek	Osoba fizyczna	Wola Osińska 64, 24-103 Żyrzyn	Członek Komisji Rewizyjnej LGD
54.	Furtak-Łuka Edyta	Osoba fizyczna	Zgórzyńskie 7, 24-160 Wąwolnica	Członek LGD
55.	Gajda Grzegorz	Osoba fizyczna	Ul. Głowackiego 70, 24-170 Kurów	Członek LGD
56.	Gałat Bogusława	Osoba fizyczna	Ul. Kombatantów 7, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
57.	Gędek Waldemar	Osoba fizyczna	Bałtów 102, 24-103 Żyrzyn	
58.	Goławski Maciej	Osoba fizyczna	Ul. Osiedle Szkolne 8, 24-123 Janowiec	Członek Zarządu LGD
59.	Gołębek Anna	Osoba fizyczna	Śniadówka 22, 24-105 Baranów	Członek LGD
60.	Góralski Leszek	Osoba fizyczna	Nowickiego 2/23, 24-150 Nałęczów	Członek Komisji Rewizyjnej LGD
61.	Grobel Jan	Osoba fizyczna	Zagrody 99, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
62.	Gryniewicz Agnieszka	Osoba fizyczna	Cholewianka 60, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
63.	Gzara Jakub	Osoba fizyczna	Ul. Nowickiego 5/11, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
64.	Harabin Sebastian	Osoba fizyczna	Nowickiego 5/14, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
65.	Janiszek Andrzej	Osoba fizyczna	Łopatki 92, 24-160 Wąwolnica	Członek LGD
66.	Kamiński Mirosław	Osoba fizyczna	Stary Gaj 33, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
67.	Kasperek Karina	Osoba fizyczna	Wojciechów 90, 24-204 Wojciechów	Członek Zarządu LGD
68.	Kasprzak Zbigniew	Osoba fizyczna	Ul. Wiercińskiego 3, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
69.	Kędra Anna	Osoba fizyczna	Bronice 82, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
70.	Kmita Elżbieta	Osoba fizyczna	Ul. Lubelska 9 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
71.	Kolibski Krzysztof	Osoba fizyczna	Ul. Kębelska 39, 24-160 Wąwolnica	Członek LGD
72.	Kołodziejczyk Dariusz	Osoba fizyczna	Łubki, 24-204 Wojciechów	Członek LGD
73.	Kruk Maria	Osoba fizyczna	Kłoda 32, 24-170 Kurów	Członek LGD
74.	Kruk Rozalia	Osoba fizyczna	Bronice 29, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
75.	Kuta Danuta	Osoba fizyczna	Wilczanka 47, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
76.	Lalak Tadeusz	Osoba fizyczna	21-008 Tomaszowice 43	Członek LGD
77.	Lenart Stanisław	Osoba fizyczna	Cholewianka 60, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
78.	Leszek Waldemar	Osoba fizyczna	Ul. I Armii Wojska Polskiego 68c/3, 24-170 Kurów	Członek Komisji Rewizyjnej LGD
79.	Łaguna Andrzej	Osoba fizyczna	Ul. Nałęczowska 81/7, Lublin	Członek LGD
80.	Łysiak Edyta	Osoba fizyczna	Rzeczyca 6, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
81.	Marczak Ryszard	Osoba fizyczna	Ul. Kościelna 22, 24-173 Markuszów	Członek LGD
82.	Matraszek Krystyna	Osoba fizyczna	Ul. Południowa 35, 24-105 Baranów	Członek LGD
83.	Matraszek-Furtak Anna	Osoba fizyczna	Karmanowice 49, 24-160 Wąwolnica	Członek LGD
84.	Matyjasik Grzegorz	Osoba fizyczna	Ignaców 85, 24-204 Wojciechów	Członek LGD

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

85.	Matysiak Robert	Osoba fizyczna	Strzelce 84, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
86.	Mazur Ewa	Osoba fizyczna	Góry 11, 24-173 Markuszów	Członek LGD
87.	Mazur Mieczysław	Osoba fizyczna	Góry 11, 24-173 Markuszów	Członek LGD
88.	Mazurek Stanisław	Osoba fizyczna	Czołna 91, 24-105 Baranów	Członek LGD
89.	Miechowicz Bożena	Osoba fizyczna	Czołna 2, 24-105 Baranów	Członek LGD
90.	Mizura Halina	Osoba fizyczna	Skrudki 4, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
91.	Muciek Artur	Osoba fizyczna	Sadurki 148, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
92.	Nowacka Anna	Osoba fizyczna	Kotliny 99, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
93.	Nowaczyk Teresa	Osoba fizyczna	Kaleń 19, 24-173 Markuszów	Członek LGD
94.	Nowak Jan	Osoba fizyczna	Ul. Michowska 24, 24-105 Baranów	Członek Zarządu LGD
95.	Noworolnik Dariusz	Osoba fizyczna	Osiny 291, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
96.	Osiak Jarosław	Osoba fizyczna	Bałtów 55, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
97.	Ozga Dariusz	Osoba fizyczna	Ul. Szmaragdowa 40/7, Lublin	Członek LGD
98.	Pacholik Zbigniew	Osoba fizyczna	Ul. Modrzewiowa 1/13, 24-150 Nałęczów	Prezes LGD
99.	Pecio Bogdan	Osoba fizyczna	Ul. Wiejska 33, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
100.	Piaseczna Grażyna	Osoba fizyczna	Zagrody 125, 24-105 Baranów	Członek LGD
101.	Pielak Andrzej	Osoba fizyczna	24-170 Kurów	Członek LGD
102.	Pisula Andrzej	Osoba fizyczna	Ul. Zamłynie 1, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
103.	Pisula Marcin	Osoba fizyczna	Ul. Filtrowa 3, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
104.	Pniewski Bartłomiej	Osoba fizyczna	Mięczmierz 5, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
105.	Polak Jadwiga	Osoba fizyczna	Zagrody 36, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
106.	Rojek Sławomir	Osoba fizyczna	Dęba 33, 24-170 Kurów	Członek LGD
107.	Ruciński Piotr	Osoba fizyczna	Ul. Senatorska 5 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
108.	Rułka Barbara	Osoba fizyczna	Ul. Tysiąclecia 31, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
109.	Sarzyński Janusz	Osoba fizyczna	24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
110.	Seledyn-Łyszczarz Joanna	Osoba fizyczna	Oblasz 216, 24-123 Janowiec	Członek LGD
111.	Siwiec Marzena	Osoba fizyczna	Rzeczyca 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
112.	Sołdek Jerzy Michał	Osoba fizyczna	Ul. Kamieniak 34, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
113.	Sołtysiak Barbara	Osoba fizyczna	Osiny 2, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
114.	Stefaniuk Maria	Osoba fizyczna	Ul. Lubelska 41/9, 24-160 Wąwolnica	Członek LGD
115.	Strobel Wacław	Osoba fizyczna	Przesmyk 3, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
116.	Sulej Marcin	Osoba fizyczna	Buchałowice 72, 24-150 Nałęczów	Członek Rady LGD
117.	Suryś Janina	Osoba fizyczna	Ul. Partyzantów 6, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
118.	Sypuła Marzena	Osoba fizyczna	Cholewianka 47	Członek LGD

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

			24-120 Kazimierz Dolny	
119.	Szaruga Monika	Osoba fizyczna	Borysów 20, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
120.	Szczerbińska-Szelągowska Katarzyna	Osoba fizyczna	Ul. Spółdzielcza 4, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
121.	Szczęsna Anna	Osoba fizyczna	Ul. B. Prusa 11, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
122.	Szczypa Andrzej	Osoba fizyczna	Ul. Lubelska 19/9, 24-100 Puławy	Członek LGD
123.	Topolski Mariusz	Osoba fizyczna	Ul. Partyzantów 13/19, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
124.	Wenerski Andrzej	Osoba fizyczna	Ul. 15 P.P. Wilków 4/27 24-100 Puławy	Członek Zarządu LGD - Sekretarz
125.	Widz Stanisław	Osoba fizyczna	Klementowice 365A/11, 24-170 Kurów	Wiceprezes LGD
126.	Włodarczyk Maciej	Osoba fizyczna	Mięcmierz, 40, 24-120 Kazimierz Dolny	Członek LGD
127.	Wójtowicz Elżbieta	Osoba fizyczna	Wólka Kątna 11, 24-173 Markuszów	Członek LGD
128.	Wójtowicz Kazimiera	Osoba fizyczna	Drzewce 81, 24-150 Nałęczów	Członek LGD
129.	Zięba Halina	Osoba fizyczna	Kotliny 63, 24-103 Żyrzyn	Członek LGD
130.	Żaba Waldemar	Osoba fizyczna	Brzozowa Gać 91, 24-170 Kurów	Członek LGD

b) sektor gospodarczy

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu delegującego	Miejsce zamieszkania lub siedziba organizacji	Funkcja w LGD
1.	Zdzisław Wójciak	Lubelska Spółdzielcza Grupa Producentów Chmielu „Chmielarz” w Nałęczowie	Nałęczów	Członek Rady LGD
2.	Grzegorz Bednarczyk	Bank Spółdzielczy w Nałęczowie	Nałęczów	Członek LGD
3.	Paweł Zajączkowski	GREENLAND TECHNOLOGIA EM – osoba fizyczna	Trzcianki 6 24-123 Janowiec	Członek LGD
4.	Mirosław Olszówka	KITON ART. Mirosław Olszówka – osoba fizyczna	Ul. Rybna 4/15 20-114 Lublin	Członek LGD
5.	Marta Zuchniarz	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasze Zdrowie”	Ul. Lubelska 37, 24-160 Wąwolnica	Członek Rady LGD
6.	Witold Woliński	Termy Celejów Sp. z o.o.	Ul. Biskupa Fulmana 7, 20-492 Lublin	Członek LGD

c) sektor publiczny

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu delegującego	Miejsce zamieszkania lub siedziba organizacji	Funkcja w LGD
1.	Andrzej Ćwiek	Gmina Nałęczów	Nałęczów	Członek Rady LGD
2.	Sławomir Kamiński	Powiat Puławski	Puławy	Przewodniczący Rady LGD
3.	Agnieszka Gąska	Gminny Ośrodek Kultury w Wojciechowie	Wojciechów	
4.	Waldemar Pietrak	Gmina Wąwolnica	Wąwolnica	Członek Rady LGD
5.	Jan Czyżewski	Gmina Wojciechów	Wojciechów	Członek Rady LGD
6.	Katarzyna Wójcik	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Nałęczowie	Nałęczów	Członek LGD
7.	Sławomir Kuśmicki	Gmina Baranów	Baranów	Członek Rady LGD

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

8.	Stanisław Wójcicki	Gmina Kurów	Kurów	Członek Rady LGD
9.	Tadeusz Kocoń	Gmina Janowiec	Janowiec	Członek Rady LGD
10.	Andrzej Rozwałka	Gmina Markuszów	Markuszów	Członek Rady LGD
11.	Monika Dudzińska	Kazimierski Ośrodek Kultury	Kazimierz Dolny	Członek LGD
12.	Teresa Woszczyk	Gmina Puławy	Puławy	Członek Rady LGD
13.	Grzegorz Dunia	Gmina Kazimierz Dolny	Kazimierz Dolny	Członek Rady LGD
14.	Andrzej Bujek	Gmina Żyrzyn	Żyrzyn	Członek Rady LGD
15.	Sławomir Łowczak	Gminny Dom Kultury w Markuszowie Ul. M. Sobieskiego 1, 24-173 Markuszów	Markuszów	Członek Rady LGD
16.	Maria Mironowicz-Panek	Muzeum Lubelskie w Lublinie – Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie	Ul. Żeromskiego 8 24-150 Nałęczów	Członek LGD
17.	Zbigniew Bagiński	Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej – Kolegium Licencjackie Sztuk Pięknych w Kazimierzu Dolnym	Lublin, Dolny Kazimierz	Członek LGD

1.3.1. Zasady i sposób rozszerzenia LGD

Lokalna Grupa Działań „Zielony Pierścień”, która przyjęła formę prawną stowarzyszenia, posiada **otwartą formułę** przyjmowania nowych członków. Oznacza to, że do LGD przystąpić może każdy kto spełni kryteria określone statutem stowarzyszenia. Statut Stowarzyszenia zawiera postanowienia odnoszące się do nieograniczonej ilości nowych członków – zarówno osób fizycznych jak i osób prawnych.

Rozdział 3 zatytułowany „Członkowie, ich prawa i obowiązki” (§5 - §14) Statutu LGD „Zielony Pierścień” określa status członków LGD oraz to kto może zostać członkiem LGD, procedurę przyjęcia członka LGD oraz jego prawa i obowiązki.

Statut LGD „Zielony Pierścień” w paragrafie 5 wskazuje, że organizacja ta może posiadać członków zwyczajnych, wspierających oraz honorowych. Członkiem, z wymienionych wyżej trzech typów członków, może być zarówno osoba fizyczna jak i prawna.

W przypadku członka zwyczajnego może nim zostać każda osoba fizyczna i prawna, która złoży deklarację członkowską, akceptuje cele i sposób działania LGD oraz przedłoży pisemną pozytywną rekomendację przynajmniej dwóch członków zwyczajnych LGD. W przypadku osoby fizycznej winien być spełniony dodatkowy wymóg. Osoba ta ma być obywatelem polskim, mającym pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozbawionym praw publicznych. Natomiast osoba prawna winna działać w LGD poprzez swojego prawomocnego przedstawiciela. Członkowie założyciele LGD stają się członkami zwyczajnymi stowarzyszenia z chwilą jego zarejestrowania.

Nie jest ograniczona także liczba członków wspierających Stowarzyszenia (§ 9). Członkiem wspierającym może być także każda osoba fizyczna i prawna, która popiera działalność LGD i deklaruje wsparcie na jej rzecz.

Procedura przyjęcia w poczet członków zwyczajnych i wspierających określona w §6 ust.4 statutu przewiduje, że decyzję o przyjęciu członka, po spełnieniu przez kandydata wymogów statutu, podejmuje w drodze uchwały Zarząd LGD.

Kandydatom na członka zwyczajnego lub wspierającego przysługuje procedura odwoławcza do najwyższej władzy LGD – Walnego Zebrania Członków w przypadku gdy Zarząd LGD odmówił kandydatowi przyjęcia do organizacji.

Godność członka honorowego LGD, zgodnie z §10 statutu, nadaje Walne Zebranie Członków, za zgodą kandydata.

Należy zwrócić również uwagę na to że sama nazwa LGD „Zielony Pierścień” nie ogranicza poszerzania obszaru działalności LGD o kolejne gminy, które chciałyby przystąpić do Stowarzyszenia. Każda kolejna gmina przystępująca do LGD „Zielony Pierścień” może identyfikować się z nazwą i logo tej organizacji.

Ponadto każda z kolejnych gmin, która chciałyby przyłączyć się do LGD „Zielony Pierścień” ma zapewniony udział przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

publicznego z terenu danej gminy w Zarządzie i Radzie LGD. Określa to §18 ust. 2 statutu oraz §21 ust. 5 tego statutu. W przypadku Zarządu, w jego skład wchodzi po jednym przedstawicielu z obszaru każdej gminy należącej do LGD. Zaś w skład Rady LGD wchodzi po trzech przedstawicieli z obszaru każdej gminy należącej do LGD.

1.4. Struktura Rady (ciała decyzyjnego) LGD

1.4.1. Skład Rady

Lokalna grupa działania funkcjonująca jako stowarzyszenie, a taką jest LGD „Zielony Pierścień”, jest stowarzyszeniem szczególnym. LGD jest tworzona i działa w oparciu o przepisy o stowarzyszeniach. Z tym że temu podmiotowi specjalny charakter nadają przepisy cytowanej już wyżej ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o *wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich*. Przepis art. 15 ust. 2 tej ustawy wskazuje, że (1) członkiem zwyczajnym LGD może być nie tylko osoba fizyczna, ale także osoba prawna (w tym jednostki samorządu terytorialnego); (2) nadzór nad LGD sprawuje marszałek województwa; (3) LGD może prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju i w zakresie określonym w statucie; i wreszcie (4) że LGD zobowiązana jest do posiadania organu specjalnego, którym obok walnego zebrania członków, zarządu i komisji rewizyjnej ma być Rada, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez LGD lokalnej strategii rozwoju.

Sposób wybory Rady oraz kto może być jej członkiem określa przepis art. 15 ust.3 ustawy o *wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich*. Wynika z niego, że Rada jest wybierana przez walne zebranie członków a co najmniej połowę jej składu stanowić mają podmioty reprezentujące sektor społeczny i gospodarczy nie będące równocześnie członkami zarządu lub organu kontroli wewnętrznej (komisji rewizyjnej) LGD.

Szczególna ranga Rady LGD wynika także z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w *sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013* (Dziennik Ustaw nr 103 z 2008 r., poz. 659). W Załączniku nr 1 do tego rozporządzenia Rada jest wymieniana z imienia jako jedyny organ władzy LGD, którego struktura musi być opisana w LSR, a w Załączniku nr 2 tegoż rozporządzenia Rada jako jedyny organ władzy podlega ocenie w trakcie oceny LSR i wyboru LGD przez urząd marszałkowski.

Statut Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień” (tekst jednolity przyjęty uchwałą nr 5/08/Z Zarządu LGD z dnia 07.04.2008 r. w wyniku wprowadzenia zmian do statutu LGD „Zielony Pierścień” uchwałą nr 1/08 Walnego Zebrania Członków z dnia 02.04.2008 r.) w §15 wymienia władze LGD, a wśród nich Radę. Jej strukturę, kto może być jej członkiem oraz sposób funkcjonowania i kompetencje tego organu ramowo określa §21 statutu. Natomiast szczegółowe zasady funkcjonowania Rady opisuje Regulamin Rady przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków nr .. z dnia, stanowiący załącznik do niniejszej Strategii.

Z zapisów statutu LGD „Zielony Pierścień” wynika, że liczba członków Rady wynosi co najwyżej trzykrotność liczby gmin objętych działaniem LGD plus przedstawiciel powiatu. Co najmniej połowę jej składu stanowić mają podmioty z sektora społecznego i gospodarczego. Według stanu na dzień ... Rada LGD „Zielony Pierścień” liczy 34 osoby. W jej skład wchodzi po trzech przedstawicieli z terenu każdej gminy objętej działaniem LGD oraz jeden przedstawiciel powiatu.

Struktura Rady LGD „Zielony Pierścień” w podziale na sektory reprezentowane przez jej poszczególnych członków przedstawia się następująco:

Lp.	imię i nazwisko	Nazwa podmiotu	Sektor	Miejsce	Funkcja w Radzie LGD
-----	-----------------	----------------	--------	---------	----------------------

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

		delegującego		zamieszkania lub siedziba organizacji /gmina/	
1.	Sławomir Kamiński	Powiat Puławski	Publiczny	Puławy	Przewodniczący
2.	Anna Matraszek – Furtak	Osoba fizyczna	społeczny	Wąwolnica	Wiceprzewodnicząca
3.	Marcin Sulej	Osoba fizyczna	społeczny	Kurów	Sekretarz
4.	Barbara Usarek	Osoba fizyczna	społeczny	Baranów	Członek
5.	Lucjan Adamczyk	Osoba fizyczna	społeczny	Baranów	Członek
6.	Sławomir Kuśmicki	Gmina Baranów	publiczny	Baranów	Członek
7.	Tadeusz Kocoń	Gmina Janowiec	publiczny	Janowiec	Członek
8.	Stanisław Bartoś	Oddział Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP	społeczny	Janowiec	Członek
9.	Joanna Łyszczarz-Seredyn		społeczny	Janowiec	Członek
10.	Grzegorz Dunia	Gmina Kazimierz Dolny	publiczny	Kazimierz Dolny	Członek
11.	Zbigniew Bagiński	UMCS – Kolegium Sztuk Pięknych	publiczny	Kazimierz Dolny	Członek
12.	Andrzej Pisula	Osoba fizyczna	społeczny	Kazimierz Dolny	Członek
13.	Stanisław Wójcicki	Gmina Kurów	publiczny	Gmina Kurów	Członek
14.	Krzysztof Bolesławski	przedsiębiorca	gospodarczy	Gmina Kurów	Członek
15.	Andrzej Rozwałka	Gmina Markuszów	publiczny	Gmina Markuszów	Członek
16.	Sławomir Łowczak	Gminny Dom Kultury w Markuszowie	publiczny	Gmina Markuszów	Członek
17.	Teresa Nowaczyk	Osoba fizyczna - rolnik	społeczny	Gmina Markuszów	Członek
18.	Andrzej Ćwiek	Gmina Nałęczów	publiczny	Gmina Nałęczów	Członek
19.	Zdzisław Wójciak	Lubelska Spółdzielcza grupa Prodecentów	gospodarczy	Gmina Nałęczów	Członek

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

		Chmielu „Chmielarz”				
20.	Eryk Cholewiński	Przedsiębiorca osoba fizyczna	–	gospodarczy	Gmina Nałęczów	Członek
21.	Krzysztof Gowin	Osoba fizyczna		społeczny	Gmina Puławy	Członek
22.	Teresa Woszczek	Gmina Puławy		publiczny	Gmina Puławy	Członek
23.	Grzegorz Kowalik	Przedsiębiorca		gospodarczy	Gmina Puławy	Członek
24.	Marta Zuchniarz	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasze Zdrowie”		gospodarczy	Gmina Wąwolnica	Członek
25.	Waldemar Pietrak	Gmina Wąwolnica		publiczny	Gmina Wąwolnica	Członek
26.	Jan Czyżewski	Gmina Wojciechów		publiczny	Gmina Wojciechów	Członek
27.	Marek Wojciechowski	Stowarzyszenie „U źródeł Ciemni”		społeczny	Gmina Wojciechów	Członek
28.	Renata Zielonka	Stowarzyszenie		społeczny	Gmina Wojciechów	Członek
29.	Andrzej Bujek	Gmina Żyrzyn		publiczny	Gmina Żyrzyn	Członek
30.	Waldemar Krzysztof Gędek	Rolnik		społeczny	Gmina Żyrzyn	Członek
31	Beata Osiak	Społeczne Towarzystwo Oświatowo-Kulturalne Gminy Żyrzyn		społeczny	Gmina Żyrzyn	Członek

1.4.2. Sposób powołania i zmiany składu Rady

Jak określa §21 ust. 1 statutu LGD „Zielony Pierścień” członkowie Rady wybierani i odwoływani są w głosowaniu tajnym przez Walne Zebranie Członków (WZC) stosowną uchwałą na wniosek Zarządu LGD. Zgodnie z §17 ust. 5 statutu LGD odwołanie członka ze składu Rady w drodze uchwały WZC wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności co najmniej 50% ogólnej liczby członków LGD.

Statut LGD bierze również pod uwagę sytuacje kiedy następuje poszerzenie składu Rady. Wówczas zastosowanie mają zapisy §21 ust. 2 i 5 statutu mówiące o tym, że liczbę członków Rady ustala WZC oraz że w Radzie są trzej przedstawiciele z terenu każdej gminy objętej działaniem LGD. Tak więc w przypadku poszerzenia obszaru działania LGD o kolejną gminę przedstawiciele z terenu tej gminy będą uczestniczyć w Radzie LGD po zmianie przez WZC uchwały o zwiększonej liczbie członków Rady a następnie po podjęciu uchwały przez WZC o wyborze konkretnych kandydatów z tej gminy do Rady. Analogiczna procedura będzie miała miejsce w przypadku zmniejszenia składu Rady w wyniku zmniejszenia obszaru działania LGD. Wówczas WZC podejmie uchwałę o zmniejszeniu liczby członków Rady LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Obecna Rada LGD „Zielony Pierścień” wybrana została w głosowaniu tajnym uchwałą Walnego Zebrania Członków nr ... z dnia ..¹⁰

1.4.3. Rola i zadania Rady

Rola i zadania Rady LGD „Zielony Pierścień” jako organu decyzyjnego wynikają z ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, statutu LGD „Zielony Pierścień” oraz Regulaminu Pracy Rady LGD „Zielony Pierścień”.

Z przepisu art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich wynika, że głównym zadaniem Rady LGD jest wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady Wspólnot Europejskich (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), które będą realizowane w ramach opracowanej przez LGD Lokalnej Strategii Rozwoju.

Statut LGD „Zielony Pierścień” w §21 ust.15 określa nieco szerzej zadania Rady LGD. Rada LGD zajmuje się w szczególności: (1) wyborem projektów, które mają być realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju; (2) opiniowaniem kierunków i programu działania Stowarzyszenia; (3) opiniowaniem projektu lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez Zarząd; (4) opiniowaniem, monitorowaniem i dokonywaniem zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju; a także (5) opiniowaniem propozycji Zarządu dotyczących projektów, które mają zostać objęte dofinansowaniem w ramach PROW 2007-2013. Z wyżej wymienionego zakresu kompetencji Rady wynika, że oprócz wyboru operacji Rada jest ciałem opiniującym dokumenty programowe LGD.

Szczegółowe zasady funkcjonowania Rady LGD określa Regulamin Pracy Rady LGD „Zielony Pierścień” stanowiący załącznik do niniejszej LSR.

1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz Rady

1.5.1. Statut i organy LGD

Statut Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień” wymienia cztery organy stowarzyszenia (§15 ust.1): Walne Zebranie Członków, Zarząd, Radę oraz Komisję Rewizyjną. Kolejno w paragrafach od 17 do 21 statut określa zasady ich funkcjonowania i kompetencje.

Najwyższą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków, które stanowią członkowie zwyczajni LGD. Członkowie wspierający oraz honorowi stanowić mogą jedynie głos doradczy. Obecnie w szeregach LGD „Zielony Pierścień” nie ma jeszcze członków wspierających ani honorowych.

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:

- 1) uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia,
- 2) ustalanie liczby członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej,
- 3) wybór i odwołanie członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej w tajnym głosowaniu,
- 4) powoływanie i odwoływanie w tajnym głosowaniu członków Rady na wniosek Zarządu,
- 5) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach lokalnej strategii opracowanej przez LGD,
- 6) udzielanie absolutorium Zarządowi,
- 7) uchwalanie zmian Statutu,

¹⁰ W załączeniu do niniejszej LSR kopia uchwały.

- 8) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
- 9) podejmowanie uchwał w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia i przekazania jego majątku,
- 10) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
- 11) uchwalanie regulaminów wewnętrznych Stowarzyszenia,
- 12) nadawanie godności członka honorowego Stowarzyszenia,
- 13) zatwierdzanie budżetu,
- 14) ustalanie limitów do zaciągania kredytów i pożyczek przez Zarząd,
- 15) rozpatrywanie spraw wniesionych przez Zarząd, Radę, Komisję Rewizyjną i członków Stowarzyszenia,
- 16) rozpatrywanie odwołań od decyzji Zarządu w sprawie skreślenia z listy członków, wykluczenia ze Stowarzyszenia bądź nie przyjęcia do Stowarzyszenia,
- 17) zatwierdzanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Zielony Pierścień”,
- 18) zatwierdzanie wysokości składek członkowskich i wpisowego na wniosek Zarządu.

Walne Zebranie Członków zwoływane jest co najmniej jeden raz na rok.

Bieżącą działalnością LGD kieruje Zarząd, który składa się z liczby członków określonej statutem i uchwałą Walnego Zebrania Członków. Statut LGD wskazuje, że Zarząd składa się co najwyżej z liczby członków odpowiadającej liczbie gmin objętej działaniem LGD, przy czym każda gmina, rozumiana jako obszar a nie jednostka samorządowa, ma swojego jednego przedstawiciela.

Członkowie Zarządu wybierani są przez WZC. Przy czym w pierwszej kolejności wybierany jest Prezes Zarządu. Zarząd na swoim pierwszym posiedzeniu spośród swoich członków wybiera wiceprezesa, sekretarza i skarbnika.

Do kompetencji Zarządu należy:

- 1) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia i wykluczanie członków Stowarzyszenia,
- 2) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 3) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- 4) zwoływanie Walnego Zebrania Członków i przygotowywanie projektów uchwał dla Walnego Zebrania Członków,
- 5) przygotowanie propozycji wysokości składek członkowskich,
- 6) opracowanie i realizowanie lokalnej strategii rozwoju (LSR),
- 7) powołanie Biura Stowarzyszenia,
- 8) ustalanie warunków zatrudnienia i zasad wynagradzania Prezesa jako kierownika Biura Stowarzyszenia;
- 9) ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia i nadzór nad nim,
- 10) przygotowanie wniosków do otrzymania środków pomocowych dla Stowarzyszenia,
- 11) przedłożenie Walnemu Zgromadzeniu Członków wniosku z kandydatami do Rady,
- 12) realizowanie uchwał Walnego Zebrania Członków,
- 13) zaciąganie zobowiązań w imieniu Stowarzyszenia w ramach uchwalonego budżetu oraz limitu zaciągania kredytów,
- 14) przygotowywanie projektów budżetu i planów pracy Stowarzyszenia, a także sprawozdań z ich wykonania,
- 15) zarządzanie majątkiem Stowarzyszenia.

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolującym Zarząd oraz finanse LGD. Jest ona wybierana przez Walne Zebranie Członków. Do jej kompetencji należy:

- 1) kontrola bieżącej działalności Stowarzyszenia;
- 2) ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie udzielenia absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków;
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków;
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Szczególnym organem LGD jest Rada funkcjonująca jako ciało decyzyjne, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji wynikających z lokalnej strategii rozwoju przyjętej przez LGD. Jej charakterystykę przedstawiono w rozdziale wcześniejszym.

1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady LGD

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu delegującego	Miejsce zamieszkania lub siedziba organizacji /gmina/	Zakres odpowiedzialności	Doświadczenie	Kwalifikacje
1.	Sławomir Kamiński	Powiat Puławski	Puławy			
2.	Anna Matraszek – Furtak	Osoba fizyczna	Wąwolnica			
3.	Marcin Sulej	Osoba fizyczna	Kurów			
4.	Barbara Usarek	Osoba fizyczna	Baranów			
5.	Lucjan Adamczyk	Osoba fizyczna	Baranów			
6.	Sławomir Kuśmicki	Gmina Baranów	Baranów			
7.	Tadeusz Kocoń	Gmina Janowiec	Janowiec			
8.	Stanisław Bartoś	Oddział Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP	Janowiec			
9.	Joanna Łyszczarz-Seredyn		Janowiec			
10.	Grzegorz Dunia	Gmina Kazimierz Dolny	Kazimierz Dolny			
11.	Zbigniew Bagiński	UMCS – Kolegium Sztuk Pięknych	Kazimierz Dolny			
12.	Andrzej Pisula	Osoba fizyczna	Kazimierz Dolny			
13.	Stanisław Wójcicki	Gmina Kurów	Gmina Kurów			

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

14.	Krzysztof Bolesławski	przedsiębiorca	Gmina Kurów			
15.	Andrzej Rozwałka	Gmina Markuszów	Gmina Markuszów			
16.	Sławomir Łowczak	Gminny Dom Kultury w Markuszowie	Gmina Markuszów			
17.	Teresa Nowaczyk	Osoba fizyczna - rolnik	Gmina Markuszów			
18.	Andrzej Ówiek	Gmina Nałęczów	Gmina Nałęczów			
19.	Zdzisław Wójciak	Lubelska Spółdzielcza grupa Prodecentów Chmielu „Chmielarz”	Gmina Nałęczów			
20.	Eryk Cholewiński	Przedsiębiorca – osoba fizyczna	Gmina Nałęczów			
21.	Krzysztof Gowin	Osoba fizyczna	Gmina Puławy			
22.	Teresa Woszczek	Gmina Puławy	Gmina Puławy			
23.	Grzegorz Kowalik	Przedsiębiorca	Gmina Puławy			
24.	Marta Zuchniarz	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasze Zdrowie”	Gmina Wąwolnica			
25.	Waldemar Pietrak	Gmina Wąwolnica	Gmina Wąwolnica			
26.	Jan Czyżewski	Gmina Wojciechów	Gmina Wojciechów			
27.	Marek Wojciechowski	Stowarzyszenie „U źródeł Ciemięgi”	Gmina Wojciechów			
28.	Renata Zielonka	Stowarzyszenie	Gmina Wojciechów			
29.	Andrzej Bujek	Gmina Żyrzyn	Gmina Żyrzyn			
30.	Waldemar Krzysztof Gędek	Rolnik	Gmina Żyrzyn			
31	Beata Osiak	Społeczne Towarzystwo Oświatowo-Kulturalne Gminy Żyrzyn	Gmina Żyrzyn			Członek

1.7. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji

Lp.	Partner	Siedziba/gmina	Doświadczenie

2. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

2.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

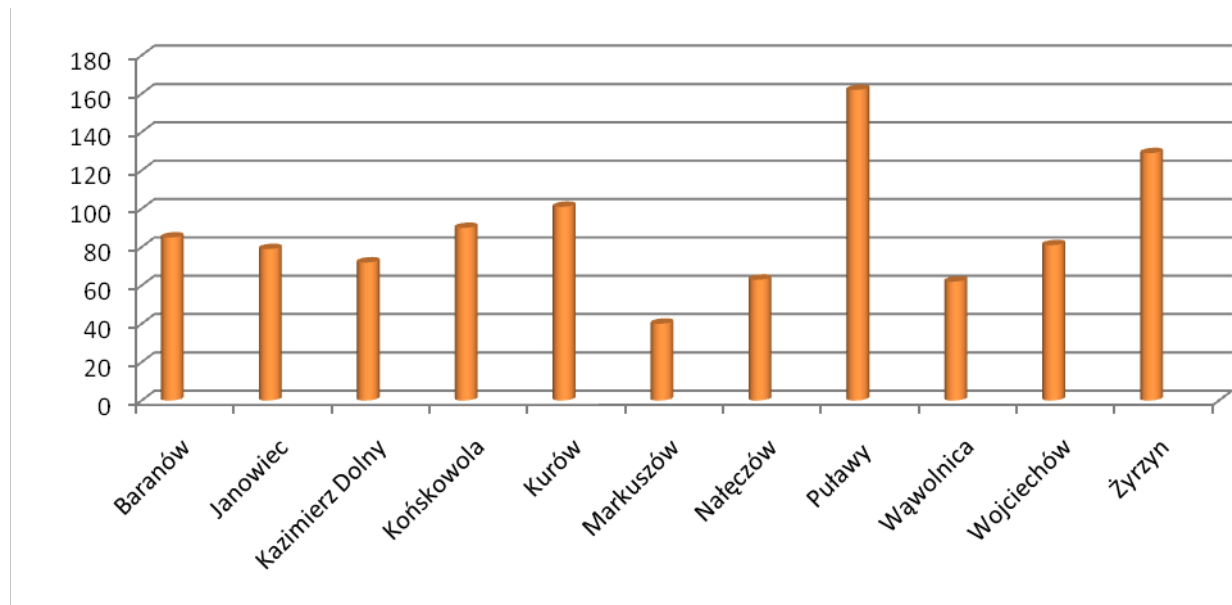
W skład Lokalnej Grupy Działania „Zielony Pierścień” wchodzi łącznie 11 gmin. Ich wykaz prezentuje poniższe zestawienie tabelaryczne (Tabela 1).

Tabela 1. Wykaz gmin objętych zasięgiem LGD „Zielony Pierścień”

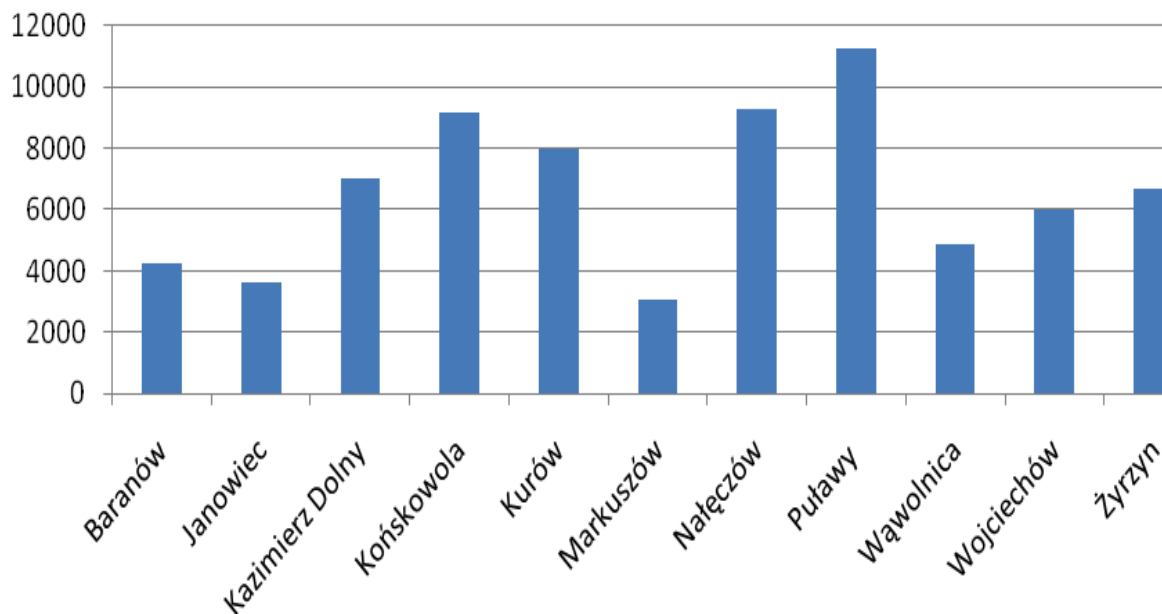
Lp.	Nazwa gminy	Powierzchnia		Liczba miejscowości		Sołectwa	Liczba mieszkańców
		ha	km ²	wiejskich	miasta		
1.	Baranów	8.476	85	19	0	18	4.264
2.	Janowiec	7.882	79	8	0	8	3.638
3.	Kazimierz Dolny	7.242	72	8	1	14	7.020
4.	Końskowola	8.988	90	16	0	16	9.186
5.	Kurów	10.099	101	17	0	17	8.003
6.	Markuszów	4.040	40	10	0	10	3.059
7.	Nałęczów	6.293	63	13	1	19	9.276
8.	Puławy	16.118	162	31	0	28	11.241
9.	Wąwolnica	6.241	62	17	0	17	4.868
10.	Wojciechów	8.079	81	24	0	21	6.010
11.	Żyrzyn	12.919	129	15	0	15	6.653
12.	Ogółem	96.448	964	178	2	183	73.218

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl. Stan na koniec 2006 r.

Dwie gminy (Kazimierz Dolny i Nałęczów) mają charakter miejsko-wiejski, zaś dziewięć pozostałych – wiejski. Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach waha się od 3.059 osób w Markuszowie (najmniej mieszkańców) do 11.241 osób w gminie Puławy (największa liczba mieszkańców). Teren objęty LGD „Zielony Pierścień” o powierzchni 964 km² zamieszkuje łącznie 73.218 osób (według stanu na koniec 2006 r.). Obszar objęty niniejszą strategią stanowi 3,84% powierzchni województwa lubelskiego, zaś populacja tego obszaru 3,37% ludności województwa. Na obszarze objętym LSR znajdują się 2 miasta – Kazimierz Dolny i Nałęczów (każde z nich zamieszkuje mniej niż 5000 osób) i 178 miejscowości wiejskich. Analizowany obszar obejmuje w sumie 183 sołectwa.

Rysunek 1. Gminy z obszaru LGD "Zielony Pierścień" wg powierzchni /w km²/

Rysunek 2. Gminy objęte przez LGD wg liczby mieszkańców

2.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

2.2.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa)

Obszar objęty zasięgiem LGD „Zielony Pierścień” obejmuje 10 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich z Powiatu Puławskiego (z wyłączeniem miasta Puławy) oraz 1 gminę wiejską z Powiatu Lubelskiego. Analizowany teren sąsiaduje z sześcioma powiatami. Od zachodu graniczy z województwem mazowieckim, z jego dwoma powiatami: kozienickim i zwoleńskim. Od południa sąsiaduje z gminami powiatu opolskiego i lubelskiego. Zaś od wschodu częściowo z gminami powiatu lubelskiego ziemskiego i lubartowskiego. Od północy teren ten graniczy z powiatem ryckim.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Gmina Janowiec oraz część gminy Puławy przecięte rzeką Wisłą dostępne są dzięki funkcjonującym 2 mostom w Puławach oraz 2 przeprawom promowym na linii Kazimierz Dolny – Janowiec oraz Bochothnica – Nasiłów. Zarówno mosty jak i promy dostępne są dla ruchu pieszego jak i kołowego.

Dostępność komunikacyjna analizowanego obszaru uwarunkowana jest gęstością sieci dróg przebiegającą przez ten teren.

Podstawowy układ drogowy na obszarze objętym niniejszą LSR stanowią następujące drogi krajowe i wojewódzkie:

a) drogi krajowe

droga krajowa nr 12: granica państwa – Łęknica – Głogów – Piotrków Trybunalski – Radom – Puławy – Piaski – Chełm – Dorohusk – granica państwa;

droga krajowa nr 17: Warszawa – Żyrzyn – Kurów – Markuszów – Lublin – Zamość – Hrebenne (granica państwa)

b) drogi wojewódzkie

droga wojewódzka nr 801: Warszawa – Dęblin – Puławy,

droga wojewódzka nr 824: Żyrzyn – Puławy – Opole Lubelskie – Annapol,

droga wojewódzka nr 826: Nałęczów — Markuszów,

droga wojewódzka nr 827: Sadurki — Bełżyce,

droga wojewódzka nr 830: Lublin — Nałęczów – Bochothnica,

droga wojewódzka nr 832: Wola Rudzka – Krężnica Okrągła,

droga wojewódzka nr 845: Gołęb

droga wojewódzka nr 847: Puławy.

Sieć dróg krajowych i wojewódzkich uzupełniona jest licznymi drogami powiatowymi tworzącymi układ drogowy o charakterze mikroregionalnym. Stanowią one bardzo ważny element pozwalający połączyć układ sieci podstawowej (drogi krajowe i wojewódzkie). Zapewniają połączenia z sąsiednimi gminami oraz umożliwiają skomunikowanie wewnętrzne gmin. Ważną rolę w komunikacji wewnętrznej pełnią także drogi gminne – zapewniają połączenia lokalne oraz bezpośrednią obsługę wsi i terenów przyległych.

Obszar objęty analizą nie posiada rozbudowanej sieci kolejowej. Główną linią kolejową jest linia przebiegająca przez miasto Puławy relacji Warszawa – Lublin - Dorohusk. Tylko w gminie Nałęczów znajduje się stacja kolejowa Nałęczów, na której zatrzymują się pociągi pospieszne. Inna najbliższą stacją kolejową tej rangi jest miasto Puławy, które znajduje się poza analizowanym obszarem.

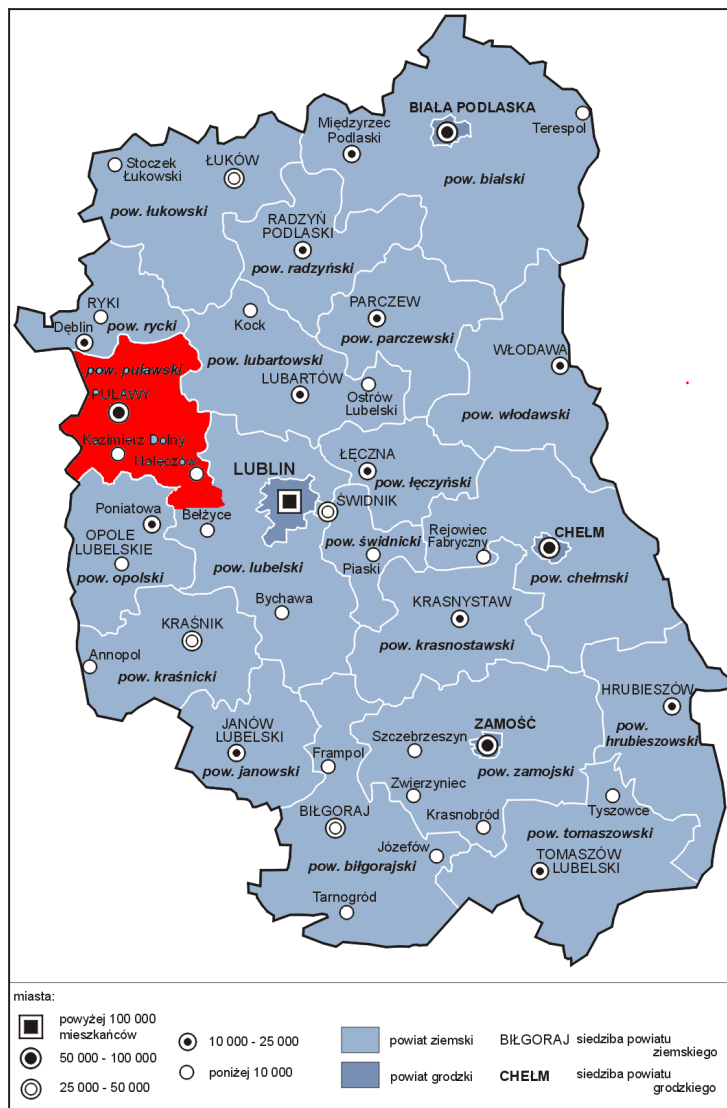
Na terenie obszaru działa też kolej wąskotorowa relacji Opole Lubelskie – Karczmiska – Wąwolnica – Nałęczów, która prowadzi działalność o charakterze przede wszystkim turystycznym.

Podstawowym środkiem przewozowym w gminach są autobusy Państwowej Komunikacji Samochodowej (PKS) oraz prywatny transport w postaci regularnych kursów tzw. BUSów. Większość linii kursuje wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Drogi gminne i powiatowe realizują przede wszystkim powiązania komunikacyjne wewnątrz gminy, oraz powiązania lokalne z miejscowościami w gminach ościennych.

Z uwagi na słaby system połączeń kolejowych, transport autobusowy odgrywa niezwykle ważną rolę, zarówno z punktu widzenia mieszkańców obszaru, jak i turystów.

Rysunek 3. Lokalizacja województwa lubelskiego na mapie Polski

Rysunek 4. Obszar LGD "Zielony Pierścień" (kolor czerwony) na mapie województwa lubelskiego.

2.2.2. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze

2.2.2.1. Ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju dla LGD „Zielony Pierścień” położony jest na styku dwu makroregionów fizyczno-geograficznych: Niziny Południowopodlaskiej oraz Wyżyny Lubelskiej.

Nizina Południowopodlaska obejmuje 8 mezoregionów, z których 2 wysunięte najbardziej w kierunku południowym: Pradolina Wieprza i Wysoczyzna Lubartowska znajdują się na terenie objętym zasięgiem LGD. Region ten ma charakter lekko falistej równiny, wznoszącej się najwyższej (powyżej 200 m n.p.m.) w środkowej części obszaru. Występują tu pozostałości form morenowych, pochodzących ze zlodowacenia środkowopolskiego (stadiału Warty). Południową część regionu przecina pradolina wykorzystywana przez rzeki: Wieprz i Tyśmienicę. Nizina Południowopodlaska tworzy odrębny okręg geobotaniczny (łukowsko-siedlecki), cechujący się m.in. występowaniem jodły. Obszar w większości ma charakter rolniczy, choć miejscami zachowały się płąty lasu (m.in. Lasy Łukowskie).

Wyżyna Lubelska natomiast obejmuje 9 mezoregionów, z których 2 wysunięte najbardziej na północ: Płaskowyż Nałęczowski i Równina Bełżycka oraz 1 mezoregion od strony zachodniej – Małopolski Przełom Wisły znajdują się na terenie gmin objętych niniejszą strategią. Obszar Wyżyny Lubelskiej jest zróżnicowany pod względem wysokości. Łagodne, zbudowane z warstw kredowych wzniesienia osiągają wysokość od 180 - 300 m n.p.m.. Wody podziemne krążą szczelinami i zasilają liczne, niekiedy obfite źródła. Urodzajne gleby typu rędzin i nalessowych brunatnoziemów sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Lasy dębowo-grabowe i bukowe są nieliczne, przy czym buk ma tutaj wschodnią granicę swojego zasięgu.

Obszar objęty LSR leży w granicach 5 mezoregionów. Położenie poszczególnych gmin w odniesieniu do tych mezoregionów przedstawia się następująco:

- gm. Baranów – na styku Pradoliny Wieprza i Wysoczyzny Lubartowskiej
- gm. Janowiec – Małopolski Przełom Wisły
- gm. Kazimierz Dolny – Płaskowyż Nałęczowski
- gm. Końskowola – na styku Płaskowyżu Nałęczowskiego i Wysoczyzny Lubartowskiej
- gm. Kurów - na styku Płaskowyżu Nałęczowskiego i Wysoczyzny Lubartowskiej
- gm. Markuszów - na styku Płaskowyżu Nałęczowskiego i Wysoczyzny Lubartowskiej
- gm. Nałęczów – Płaskowyż Nałęczowski
- gm. Puławy – na styku Płaskowyżu Nałęczowskiego, Małopolskiego Przełomu Wisły, Pradoliny Wieprza i Wysoczyzny Lubartowskiej
- gm. Wąwolnica – Płaskowyż Nałęczowski
- gm. Wojciechów – większość terenu zajmuje Równina Bełżycka, a następnie Płaskowyż Nałęczowski.
- gm. Żyrzyn - na styku Pradoliny Wieprza i Wysoczyzny Lubartowskiej ¹¹

Pradolina Wieprza stanowi najbardziej na północ wysunięty mezoregion znajdujący się w obrębie obszaru objętego LSR. Jest to mały region stanowiący część Niziny Południowopodlaskiej. Pradolina położona jest pomiędzy Wysoczyzną Lubartowską na południu oraz Wysoczyzną Żelechowską i Równiną Łukowską na północy. Jej powierzchnia stanowi 353 km² i jest poszerzonym (do kilku kilometrów) obniżeniem doliny dolnego Wieprza. Obszar ma charakter monotonnej równiny morenowej, zrównanej na wysokości 170-180 m n.p.m., w części wschodniej przeciętej doliną Wieprza. Powstanie Pradoliny Wieprza wiąże się z odpływem wód Warty w czasie stadiału zlodowacenia środkowopolskiego. Doliną o szerokości do kilku km płynie dolny, równoleżnikowy odcinek Wieprza oraz ujściowy odcinek Tyśmienicy. Występują liczne stawy, bagna i podmokłości. W użytkowaniu przeważają łąki i pastwiska.

Pradolina Wieprza rozpościera się na terenie gmin: Puławy, Żyrzyn i Baranów, które należą do obszaru LGD „Zielony Pierścień” oraz gminy Ułęż, Jeziorzany, Michów, Kock, Firlej, Ostrówek, Borki, Czemierniki i Radzyń Podlaski.

Na terenie tego mezoregionu ustanowiony został Obszar Chronionego Krajobrazu (OCK) „Pradolina Wieprza” o powierzchni 33159 ha – największy w województwie lubelskim. Stwarza on doskonałe warunki występowania wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. W OCK objęto ochroną dolny odcinek Wieprza oraz znajdujące się nieopodal kompleksy leśne. Rzeka osiąga tutaj imponujące rozmiary - szerokość doliny dochodzi do 6 km, a koryta do 200 m. Na tym odcinku Wieprz tworzy ogromne zakola, łąchy i wysepki, a brzegi porastają kępy zadrzewień. Koryto otaczają łąki i pastwiska, na których zachowano tradycyjne formy gospodarowania. OCK odznacza się wybitną różnorodnością biologiczną. Wiele rzadkich roślin nie tylko związane jest z łąkami czy starorzeczami, ale także z ciepłolubnymi murawami i pastwiskami oraz lasami i borami. To także miejsce obfitujące w

¹¹ Na podstawie: Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, www.wikipedia.pl

wiele rzadkich kręgowców. Można tutaj obserwować dziesiątki gatunków ptaków siewkowatych, brodzących, drapieżnych i wodnych.

Mezoregion **Wysoczyzna Lubartowska**, zwany także **Równiną Lubartowską**, położony jest na południe od Pradoliny Wieprza, jego powierzchnia wynosi 1219 km². Region ten graniczy od zachodu z Doliną Środkowej Wisły, od północy z Pradoliną Wieprza, od wschodu z Równiną Parczewską, Zakłęsłością Sosnowicką i Równiną Łęczyńsko-Włodawską a od południa z Płaskowyżem Świdnickim, Płaskowyżem Nałęczowskim i Małopolskim Przełomem Wisły, stanowiących lessową krawędź Wyżyny Lubelskiej. Region leży w całości w obrębie województwa lubelskiego i bierze swą nazwę od miasta Lubartów.

Wysoczyzna Lubartowska jest zdenudowaną równiną morenową, osiągającą wysokości od 170-180 do maksymalnie 200 m n.p.m. Na Wysoczyźnie Lubartowskiej występują polodowcowe ostańce żwirowe. Przez teren regionu przepływa rzeka Wieprz, a na północnym wschodzie leżą jego dwa główne jeziora: Firlej i Kunów (na *Obszarze Chronionego Krajobrazu Pradoliny Wieprza*). W 1990 roku na południe od Lubartowa utworzono Kozłowiecki Park Krajobrazowy a na zachód od miasta - Obszar Chronionego Krajobrazu Kozi Bór. Głównym ośrodkiem miejskim regionu jest Lubartów, na południowo-zachodnim skraju leżą częściowo Puławy.

Wysoczyzna Lubartowska rozpościera się na terenie aż 6 gmin objętych działaniem LGD „Zielony Pierścień” tj.: Żyrzyn, Baranów, Puławy, Końskowola, Kurów i Markuszów. Inne gminy, które obejmuje ten mezoregion to: Michów, Firlej, Ostrówek, Czemierniki, Siemień, Niedźwiada, Lubartów, Kamionka, Abramów, Garbów, Niemce, Serniki, Ostrów Lubelski, Spiczyn i Wólka.

Płaskowyż Nałęczowski to mezoregion o powierzchni 615 km², stanowiący część Wyżyny Lubelskiej. Jego obszar pokryty jest grubą warstwą lessów i silnie rozcięty dolinami rzecznyymi i wąwozami. Wznosi się do 200-220 m n.p.m. Rozciąga się pomiędzy rzekami Wisłą i Bystrzycą. Płaskowyż stanowi region rolniczy. Mezoregion ten posiada najbardziej urozmaiconą rzeźbę terenu. Przyczyniła się do tego woda, rzeźbiąc w pokrywającej go czapie lessowej niezliczoną ilość wąwozów. Procesy erozyjne trwają nadal, powodując stałe, często bardzo gwałtowne, zmiany rzeźby terenu. Dzięki temu można na Płaskowyżu Nałęczowskim znaleźć wszystkie znane formy erozyjne w ich kolejnych stadiach rozwojowych. Jest to więc naturalne, stałe czynne „laboratorium przyrodnicze” pozwalające na prowadzenie ciągłych obserwacji. Jary i wąwozy przecinają często nie tylko dochodzącą do 30 m grubości pokrywę lessową, ale również wapienne skały podłoża. Niekiedy ze szczelin w tych skałach wypływają strumyki tworząc charakterystyczny, wilgotny mikroklimat wielu wąwozów. Urzeźbienie zachodniej części Płaskowyżu Nałęczowskiego uważane jest za najintensywniejsze w Europie i dochodzi do 11 km wąwozów na 1km² powierzchni terenu.

Na Płaskowyżu Nałęczowskim leżą gminy objęte zasięgiem LGD - częściowo: Puławy, Kazimierz Dolny i Kurów oraz w całości: Nałęczów, Wąwolnica, Garbów i Markuszów.

Równina Bełżycka stanowi mezoregion, który od północy graniczy z Płaskowyżem Nałęczowskim, od wschodu z Wyniosłością Giełczewską, od południa ze Wzniesieniami Urzędowskimi, od południowego wschodu z Kotliną Chodelską a od wschodu na krótkim odcinku z Małopolskim Przełomem Wisły. Region jest równiną o mało urozmaiconym krajobrazie, osiągającym wysokość od 160 (skarpa ku dolinie Wisły) do 230 m n.p.m. (dział wodny Wisły i Bystrzycy). Podłoże zbudowane jest z margli kredowych i glin zwałowych. Równina Bełżycka jest regionem typowo rolniczym.

Częściowo w tym mezoregionie leży gmina Wojciechów objęta niniejszą strategią. Głównym miastem mezoregionu są Bełżyce. Inne miejscowości na obszarze regionu to Niedrzwica Duża, Karczmiska i Wojciechów.

Małopolski Przełom Wisły odpowiada dolinie Wisły na odcinku przełomowym przez pas Wyżyn Polskich. Ciągnie się wzdłuż zachodniej krawędzi Wyżyny Lubelskiej, granicząc od zachodu z Wyżyną Sandomierską, Przedgórzem Iłżeckim i Równiną Radomską a od wschodu z Wysoczyzną Lubartowską, Równiną Bełżycką, Kotliną Chodelską i Wzniesieniami Urzędowskimi. Region wywodzi się na południu z Niziny Nadwiślańskiej i przechodzi na północy w Dolinę Środkowej Wisły. Region jest doliną, o czym świadczy jego wydłużony (ok. 70 km, na odcinku Zawichost-Puławy) i stosunkowo wąski kształt (od 1,5 do 3 km). Zbocza doliny są strome, wznosząc się 60-70 m nad poziom rzeki. Dno doliny wysłane jest madami rzecznyymi, w okresie wysokich stanów wody jest ono zalewane. Charakterystycznym elementem krajobrazu są ślady po licznych kamieniołomach, które na przestrzeni wieków eksploatowano w zboczach doliny. Warto wspomnieć, że od czasu zlodowacenia środkowopolskiego Wisła płynęła na zachód od dzisiejszego Janowca. Pozostałością tych czasów jest przebiegająca na lewo od Janowca kopalna pradolina Wisły. Dzisiejsza, przełomowa dolina ma około 140 000 lat.

Małopolski Przełom Wisły jest gęsto zaludnionym regionem rolniczym. Głównymi ośrodkami miejskimi mezoregionu są Kazimierz Dolny i Annopol. Inne miejscowości na obszarze regionu to Józefów nad Wisłą, Janowiec i Wilków.

2.2.2.2. Klimat

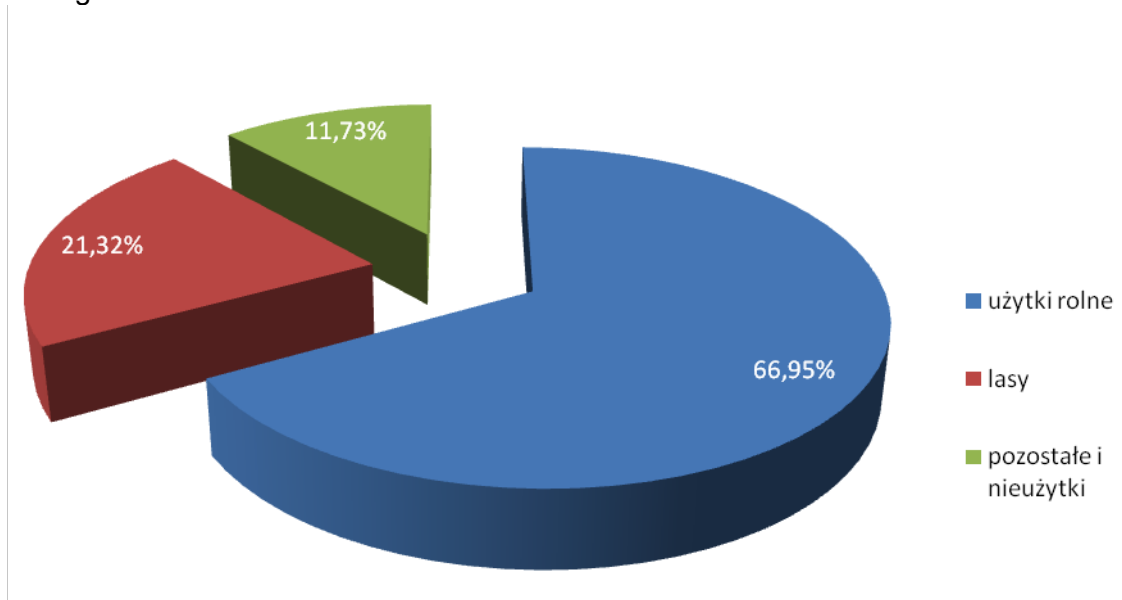
Omawiany obszar charakteryzuje klimat przejściowy pomiędzy morskim klimatem Europy Zachodniej i kontynentalnym klimatem Europy Wschodniej. Przeważają tu masy powietrza polarno-morskiego, a wiosną zwiększa się udział powietrza polarno-kontynentalnego i arktycznego. W bilansie rocznym dominują wiatry z kierunku zachodniego. Klimat jest nieco chłodniejszy od klimatu obszarów sąsiadujących od zachodu i odznacza się większymi kontrastami.

Średnia temperatura roczna osiąga tu + 7,8°C, przy czym średnia temperatura stycznia wynosi – 3,8°C, a średnia temperatura lipca + 18,9°C. Roczna suma opadów wynosi 550 mm. Czas zalegania pokrywy śnieżnej to 80-85 dni, dni letnich występuje ponad 100, a okres wegetacyjny, trwający 210-220 dni w roku, jest jednym z najdłuższych w Polsce. Klimat okolic Nałęczowa, podobnie jak całego Płaskowyżu Nałęczowskiego, ma cechy kontynentalizmu: lata są wczesne i długie, a pory przejściowe, zwłaszcza przedwiośnie i przedzimie należą do najkrótszych w kraju. Jest to uprzywilejowana klimatycznie część Wyżyny Lubelskiej charakteryzująca się najwyższymi średnimi temperaturami powietrza, najdłuższym okresem wegetacji i największą liczbą dni z temperaturami optymalnymi dla człowieka. Położenie w obszarze o małym zachmurzeniu stwarza korzystne warunki insolacyjne, zwłaszcza latem. Niewielka odległość od przełomowego odcinka Wisły sprawia, że częściej niż w innych regionach występują tu burze i opady nawalne. Rocznie sumy opadów w okolicach Nałęczowa wynoszą około 640 mm, z czego ponad 40% przypada na miesiące letnie. Obszar gminy Wąwolnica znajduje się w Opolsko-Puławskiej dziedzinie klimatycznej - w Lubelsko-Chełmskiej dzielnicy o opadach atmosferycznych na poziomie około 600 mm, średniej temperaturze powietrza na poziomie rzeczywistym od 7,60°C do 7,80°C. Większość, bo ok. 60% napływających mas powietrza, jest typu polarno-kontynentalnego, a ok. 34% - polarno-morskiego. Okres wegetacyjny - ze średnią temperaturą dobową powyżej +5°C trwa 216-218 dni, a okres gospodarczy - z temperaturą powietrza powyżej +2,5°C trwa 250 dni i jest najdłuższy w skali województwa lubelskiego. Ze względu na swoje położenie geograficzne miasto i gmina Puławy zaliczane były do różnych dzielnic klimatycznych. Według podziału Polski na dzielnice rolniczoklimatyczne Puławy leżą na granicy trzech dzielnic: wschodniej (podlaskiej), radomskiej i lubelskiej.

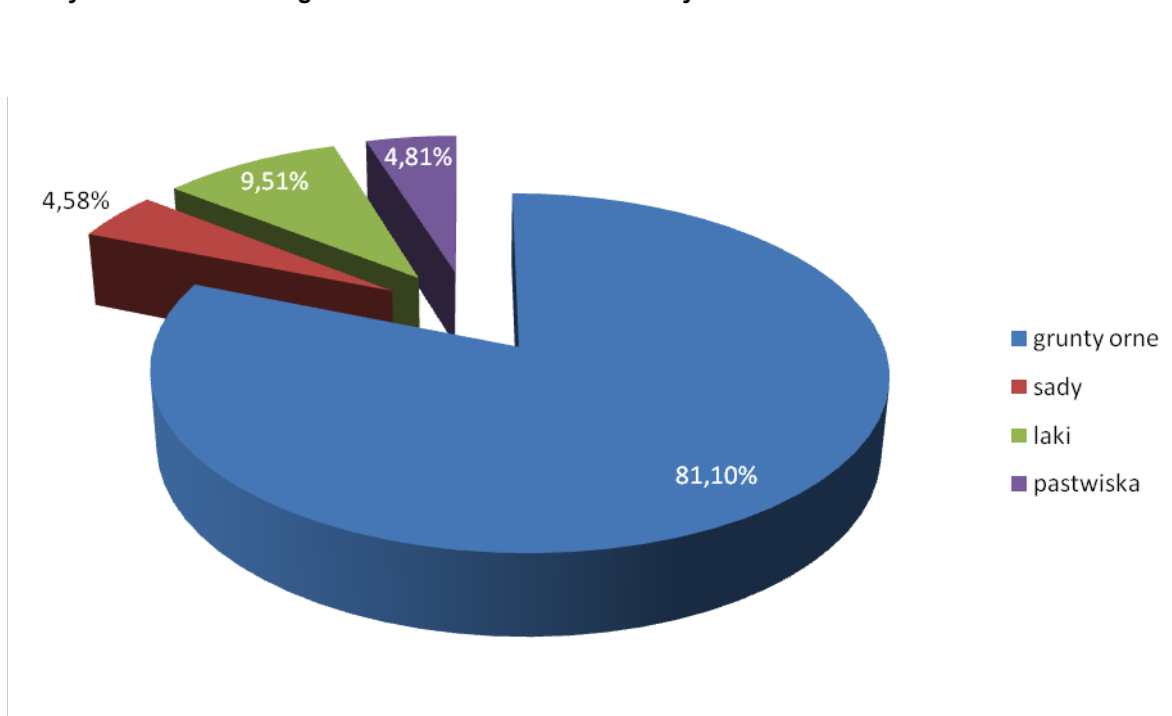
Warto również wspomnieć, iż w okolicach Nałęczowa wytworzył się specyficzny mikroklimat, sprzyjający leczeniu chorób układu serca.¹²

2.2.2.3. Grunty

Struktura gruntów określa charakter obszaru. Analizowany subregion 11 gmin jest typowo rolniczy. Ponad 66% obszaru stanowią użytki rolne, lasy zaś nieco ponad 21%. Spośród użytków rolnych największy udział stanowią grunty orne – ponad 54% całego analizowanego obszaru.

Rysunek 5. Struktura gruntów na obszarze LGD "Zielony Pierścień"

Rysunek 6. Użytki rolne na obszarze LGD "Zielony Pierścień"

¹² Zob. „Strategia rozwoju turystyki Krainy Lessowych Wąwozów na lata 2008-2013” PART S.A., s. 54

Tabela 2. Struktura gruntów w gminach (w ha) na obszarze LGD „Zielony Pierścień”

Gmina	Użytki rolne, w tym:					Lasy	Pozostałe i nieużytki	Razem
	ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska			
Baranów	5761	4366	48	1082	265	1740	1002	8503
Janowiec	3693	2857	161	295	380	3166	1041	7900
Kazimierz Dolny	4470	3546	360	59	505	817	1962	7249
Końskowola	7311	6235	337	580	159	813	839	8963
Kurów	7352	5837	540	785	190	1812	966	10130
Markuszów	3348	2518	148	547	135	251	440	4039
Nałęczów	5136	4300	458	275	103	427	723	6286
Puławy (gmina wiejska)	8330	6800	280	730	520	5661	2090	16081
Wąwolnica	4700	3925	302	250	223	736	779	6215
Wojciechów	7108	6669	240	140	59	450	534	8092
Żyrzyn	7281	5249	82	1390	560	4666	926	12873
Ogółem	64490	52302	2956	6133	3099	20539	11302	96331

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl.

Najżyźniejsze gleby: rędziny i gleby brunatne powstałe na lessach, występują na Płaskowyżu Nałęczowskim. W północnej części obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień” występują gleby bielcowe, wytworzone na piaskach i glinach. Dna dolin pokryte są żyznymi madami.

Obszary bardzo dobre dla produkcji rolnej posiadają gminy Nałęczów i Wojciechów (wskaźnik 90-100), obszary dobre (wskaźnik 80-90) - gminy: Końskowola, Markuszów i Wąwolnica, obszary średnio dobre (wskaźnik 70-80) – gminy: Kazimierz Dolny, Kurów i Puławy, obszary średnie (wskaźnik 60-70)- gminy: Baranów, Janowiec, Żyrzyn.¹³

2.2.2.4. Flora

Na obszarze objętym LGD „Zielony Pierścień” dominują żyzne siedliska, wykształcone na bazie pyłów lessowych, co przesądza o tym, że panującym zespołem jest grąd budowany przez dąb szypułkowy i grab, z domieszką lipy drobnolistnej. W runie spotyka się gatunki górskie: paprotnik kolczasty, zanokcicę, skalną śnieżyczkę, przebiśnieg i paprotkę zwyczajną. Dobrze zachowane płyty grądów można spotkać na obrzeżach i stokach dolin lub większych wąwozów w okolicach Kazimierza Dolnego. Z innych siedlisk występują także: dąbrowa świetlista, kontynentalny bór mieszany, bór świeży (przeważnie na lewym brzegu Wisły).

Na terenie Kazimierskiego Parku Narodowego, na stromych i nasłonecznionych zboczach występują zespoły kserotermiczne. Ciepłolubne zarośla *Peucedano-Coryietum ceryariae* tworzą pas przejściowy pomiędzy lasem a murawami o charakterze stepowym. W zespole znaleźć można leszczynę, gorysz siny, niewyrośnięte okazy dębu, wiązu polnego i grabu, dereń świdwę, tarninę, szakłak, wiśnię karłowatą, a także gorysz, bodziszek czerwony, pięciornik biały i zawilec wielkokwiatowy. *Thalictro-Salyietum pratensis* grupuje wysokie trawy i zioła, m.in. rutewkę mniejszą, szalwią łąkową, mikołajka polnego, dzwonek boloński oraz miłka wiosennego. *Koelerio-Festucetum glaucae* to stepowe murawy, gdzie oprócz strzępicy nadobnej i kostrzewy bladej, rośnie także niezapominajka pagórkowata, macierzanka austriacka i nagol istna. *Insuletum ensifolii* jest zespołem muraw utworzonych przez rośliny kserotermiczne i kalcifilne (wapieniolubne). Tu występuje oman wąskolistny,

¹³ Zob. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Puławskiego, Starostwo Powiatowe w Puławach, Puławy 2003, s. 10.

aster gawędka, ostrożeń panoński, kosaciec bezlistny, len złocisty, turzycza niska i stepowe gatunki macierzanek.

Na terenie obszaru wykazano wiele rzadkich gatunków roślin, takich jak storczyki: krwisty, oraz szerokolistny, parzydło leśne, salwinia pływająca i wiele innych.

Jeżeli chodzi o tereny leśne, obszar objęty projektem jest stosunkowo mało zalesiony. Lasy zajmują nieco ponad 21% całego obszaru i są zróżnicowane gatunkowo, w zależności od warunków glebowych, wodnych oraz stopnia ingerencji człowieka. Dominują tutaj drzewostany sosnowe z domieszką dęba i brzozy oraz drzewostany grabowo-dębowe i grabowo-lipowe.¹⁴

2.2.2.5. Fauna

Na terenie obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień” występują sprzyjające warunki do lęgów, miejsc do zimowania, przez gminy przebiega wiele szlaków wędrówek ptaków, zarówno rodzimych, jak i północnych. Najciekawsza i najbogatsza gatunkowo jest ornitofauna związana z doliną Wisły. W międzywalu Wisły bytuje wiele gatunków wodnych i zaroślowych, w tym wiele rzadkich i chronionych (szczególnie na „Krowiej Wyspie”- rezerwacie faunistycznym - mewa pospolita, srebrzysta, śmieszka, białogłowa i czarnogłowa, sieweczka rzeczna i obroźna, brodziec krwawodzioby, rycyk).

Bogactwem świata zwierząt charakteryzuje się Kazimierski Park Krajobrazowy. Występują tu ptaki i nietoperze. Gniazdują tu liczne gatunki ptaków wodnych i błotnych, m.in. kaczki krzyżówki, łyski, kokoszki wodne, rycyki, brodziec piskliwy, sieweczki rzeczne, mewy, rybitwy a także ostrygojad. Dolina Wisły, stanowiąc jeden ze szlaków wędrówek ptaków, umożliwia zaobserwowanie i innych gatunków: biegusów, broźców, czaplę siwą bąka, bączka, kulona, bielika, rybołowa i błotniaka. W lasach spotkać można liczne krajowe gatunki ptaków. Na obszarze parku występuje aż 17 gatunków nietoperzy. Prócz pospolitych: nocka dużego, borowca wielkiego czy gacka wielkouchego, możemy spotkać także gatunki rzadkie, takie jak nocek Bechsteina, nocek Brandta. Ze zwierzyny łownej występują tu zające, lisy, dziki, sarny, rzadziej przychodzące z innych terenów łosie. Na terenie KPK występuje także interesujący świat owadów. Żyją tu m.in. modliszki, rzadkie chrząszcze i motyle (pawica gruszkówka - o rozpiętości skrzydeł do 15 cm).

Na terenach, gdzie brak jest dużych i zwartych drzewostanów, nie ma zbyt dobrych warunków bytowania grubej zwierzyny łownej (spośród niej stosunkowo najczęściej spotyka się sarnę polną). Rozwija się natomiast hodowla ptactwa łownego, głównie bażanta, czemu sprzyja silne miejscami zadrzewienie i zakrzewienie terenu. Stwierdza się również występowanie przepiórki.

Miejscem koncentracji wielu przedstawicieli awifauny gatunków przelotnych i zimujących jest także rozległy (pow. 20 ha, w tym kilka niewielkich wysepek) i praktycznie niezamierzający zbiornik zrzutowy Zakładów Azotowych położony na południowy-wschód od Wólki Gołębskiej w pobliżu brzegów Wisły, gromadzący wstępnie oczyszczone, lekko podgrzane ścieki. Zaobserwowano tu występowanie m.in. bielika, bielaczka, kormorana, rybołowa, gęgawy i brodziec śniadego oraz liczące od kilkuset do kilku tysięcy sztuk stada łysek, głowienek, czernic, cyraneczek, nurogęsi i gęgołów.¹⁵

2.2.2.6. Ochrona zasobów przyrody

¹⁴ Zob. „Strategia rozwoju turystyki Krainy Lessowych Wąwozów na lata 2008-2013” PART S.A., s. 54-55.

¹⁵ Zob. „Strategia rozwoju turystyki Krainy Lessowych Wąwozów na lata 2008-2013” PART S.A., s. 55.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Mocną stroną obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień” jest środowisko przyrodnicze. Występują tu obszary objęte różnymi formami ochrony chroniące szczególnie walory krajobrazowe i geologiczne. Należą do nich przede wszystkim:

- Kazimierski Park Krajobrazowy (14961 ha) z otuliną (24189 ha) powołany do ochrony krajobrazu przełomu Wisły, wąwozów lessowych i stanowisk roślin rzadkich;
- obszary chronionego krajobrazu: Kozi Bór (12681 ha) i Pradolina Wieprza (33159 ha);
- rezerваты przyrody: czapliniec koło Gołębia, Łęg na Kępie (4,41 ha las łęgowy), Krowia Wyspa (62,3 ha, stanowiska łęgowe ptaków wodnych), Piskory (203,02 ha, ekosystemy wodne, bagienne i leśne).

Blisko 33% terenu objętego działaniem LGD „Zielony Pierścień”, tj. 31589,6 ha stanowią obszary prawnie chronione, na które składają się obszary chronione krajobrazowo, obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne i stanowiska archeologiczne. Największy udział spośród obszarów prawnie chronionych mają: obszary chronione krajobrazowo (18585, ha) i Kazimierski Park Krajobrazowy (12674,9 ha). Najwięcej obszarów chronionych prawnie posiadają gminy: Żyrzyn (8815,40 ha) i Kazimierz Dolny (5818,40 ha). Obszarów takich nie posiada gmina Wojciechów. W kategorii obszarów chronionych krajobrazowo najwięcej takich terenów posiada gmina Żyrzyn (8576,30 ha). Natomiast w kategorii parków krajobrazowych – gmina Kazimierz Dolny (5777,10 ha).

Na analizowanym obszarze znajdują się 54 pomniki przyrody. Najwięcej ich ma gmina Nałęczów (17) oraz Wąwolnica (12). Takich obiektów nie posiadają gminy: Baranów, Końskowola i Żyrzyn.

Tabela 3. Obszary prawnie chronione w obrębie LGD „Zielony Pierścień”

Lp.	Gmina	Obszary prawnie chronione /w ha/						Pomniki przyrody
		Obszary chronione krajobrazowo	Parki krajobrazowe	Rezerваты przyrody	Stanowiska archeolog.	Użytki ekolog.	Razem	
1.	Baranów	3370,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3370,00	0
2.	Janowiec	0,00	2116,00	0,00	0,00	0,00	2116,00	4
3.	Kazimierz Dolny	0,00	5777,10	37,70	3,60	0,00	5818,40	9
4.	Końskowola	0,00	1806,60	0,00	0,00	2,10	1808,70	0
5.	Kurów	3220,00	0,00	0,00	0,00	8,00	3228,00	1
6.	Markuszów	1250,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1250,00	0
7.	Nałęczów	0,00	11,00	0,00	0,00	0,00	11,00	17
8.	Puławy (gmina wiejska)	2169,30	20,20	19,00	0,00	19,60	2228,10	3
9.	Wąwolnica	0,00	2944,00	0,00	0,00	0,00	2944,00	12
10.	Wojciechów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8
11.	Żyrzyn	8576,30	0,00	203,00	0,00	36,10	8815,40	0
12.	Ogółem	18585,6	12674,9	259,70	3,60	65,80	31589,60	54

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl.

Wykaz obszarów cennych przyrodniczo przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 4. Obszary cenne przyrodniczo

Wyszczególnienie	Rezerваты	Parki krajobrazowe	Obszary Chronionego Krajobrazu	Inne
Gmina Baranów	-	-	Pradolina Wieprza	-
Gmina Janowiec	-	Kazimierski Park Krajobrazowy	-	Parki folwarczne istniały dawniej w Trzciankach, Wojszynie i Nasiłowie (obecnie własność prywatna). W formie

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

				<p>szczątkowej przetrwał do dzisiaj ogród o charakterze krajobrazowym w Brześciach Starych, a także ogród folwarczny w Janowicach. W Janowcu istnieją słabo zachowane fragmenty parku zamkowego z przełomu XVIII i XIX wieku.</p>
Gmina Kazimierz Dolny	Krowia Wyspa	Kazimierski Park Krajobrazowy	-	<p>Dolina rzeki Bystrej - zespół przyrodniczo-krajobrazowy - została objęta ochroną w 1995 roku wraz z zadrzewieniami nadwodnymi i przyległymi łąkami.</p> <p>Nieczynny kamieniołom komorowy w Bochofnicy – objęty ochroną od 1992 roku; jest miejscem zimowania nietoperzy.</p>
Gmina Końskowola	-	-	-	<p>Południowa część Gminy charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu w postaci malowniczych wąwozów lessowych o stromych ścianach i wąskich dnach.</p>
Gmina Kurów	-	-	Kozi Bór	-
Gmina Markuszów	-	-	Kozi Bór	-
Gmina Nałęczów	-	Kazimierski Park Krajobrazowy	-	-
Gmina Puławy	Czapliniec k/Gołębia	Kazimierski Park Krajobrazowy	Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza	<p>Park przyszkolny we wsi Bronowice o pow. 3.50 ha wpisany do rejestru zabytków oraz tereny przykościelne we wsi Gołąb i Góra Puławska.</p> <p>Specjalna ochrona ptaków NATURA 2000 Dolina Środkowej Wisły na pow. 774,80 ha - teren międzywała od portu w miejscowości Gołąb do Dębłina.</p>
Gmina Wąwolnica	-	Kazimierski Park Krajobrazowy	-	-
Gmina Wojciechów	-	Kazimierski Park Krajobrazowy (otulina)	Obszary chronione Zlewni rzeki Bystrej i Bystrzycy	<p>Parki dworskie w Palikijach i Łubkach</p>
Gmina Żyrzyn	Piskory	-	Pradolina Wieprza; Kozi Bór	-

Źródło: „Strategia rozwoju turystyki Krainy Lessowych Wąwozów na lata 2008-2013” PART S.A oraz opracowanie własne.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW PRAWNIE CHRONIONYCH

REZERWATY PRZYRODY

Rezerwaty przyrody, w myśl ustawy o ochronie przyrody, są obszarami obejmującymi naturalne lub mało zmienione ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej mające istotną wartość ze względów naukowych, kulturowych, krajobrazowych i dydaktycznych.

Czapliniec k / Gołębia - rezerwat faunistyczny, utworzony w 1987 roku, położony jest w gminie Puławy w leśnictwie Gołąb, o całkowitej powierzchni 19,04 ha. Rezerwat ustanowiono w celu ochrony koloni lęgowej czapli siwej.

Krowia Wyspa - rezerwat utworzony w 1991 roku jako rezerwat częściowy typu faunistycznego. Obejmuje wyspę położoną w nurcie Wisły (353-354 km biegu rzeki) w granicach Małopolskiego Przełomu Wisły. Zajmuje obszar 0,62 km². Ochroną objęte są stanowiska lęgowe wielu gatunków ptaków wodno-błotnych. Gnieźdzą się tutaj: krzyżówki, cyraneczki, płaskonosy, czernice, ostrygojady, sieweczki obrożne i rzeczne, czajki, śmieszki, mewy białogłowe, rybitwy rzeczne i białoczelne, skowronki, mewy pospolite, pliszki żółte. Wyspa ujęta została na liście terenów o szczególnym znaczeniu dla ptaków wodnych i błotnych w Polsce.

Piskory – rezerwat znajduje się na terenie gminy Żyrzyn i obejmuje teren 203,02 ha. Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 grudnia 1998 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 166, poz. 1230). Przedmiotem ochrony jest zachowanie zespołu ekosystemów wodnych, bagiennych i leśnych o dużej różnorodności biologicznej.

PARKI KRAJOBRAZOWE

Są to obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, lecz w odróżnieniu od parków narodowych, celem ochrony jest tu nie tylko ochrona tych wartości, lecz także ich popularyzacja i upowszechnienie w warunkach racjonalnego gospodarowania. Jest to, więc jak gdyby „luźniejsza” forma ochrony dużych obiektów, dopuszczająca w ich granicach większość form normalnej działalności gospodarczej, nakładająca jednak na tę działalność różnorodne ograniczenia (ustalane dla każdego parku przez właściwego wojewodę). Celem tych ograniczeń jest takie uregulowanie sposobu zagospodarowania chronionego terenu, aby jego wysokie wartości przyrodnicze nie uległy degradacji.

Kazimierski Park Krajobrazowy

Kazimierski Park Krajobrazowy utworzony został w 1979 roku jako ósmy z kolei w Polsce i pierwszy w województwie lubelskim. Powierzchnia KPK wynosi 13670 ha, a powierzchnia otaczającej go strefy ochronnej – otuliny to 25 000 ha. Park i jego otulina objęły w całości lub w części 10 gmin województwa lubelskiego. W obrębie KPK znalazły się fragmenty Płaskowyżu Nałęczowskiego, Równiny Bełżyckiej, Kotliny Chodelskiej, Małopolskiego Przełomu Wisły i Równiny Radomskiej.

KPK na obszarze objętym LGD obejmuje:

- gminę Kazimierz Dolny,
- gminę Janowiec (część gminy - 16 km² należy do KPK, pozostała jej część ok. 80% powierzchni 63 km² została włączona do otuliny Parku),
- gminę Końskowola
- gminę Puławy

- gminę Wąwolnica (zachodnia jej część jest położona w granicach KPK, natomiast wschodnia w otulinie parku),
- gminę Nałęczów (część sołectwa kol. Drzewce - 5 ha, natomiast w granicach otuliny Parku znajduje się pozostała część tego sołectwa - 300 ha oraz w całości następujące inne sołectwa: Piotrowice - 221 ha, kol. Chruszczów - 136 ha, Strzelce - 302 ha, Czesławice - 339 ha, Cynków - 187 ha, Antopol z Bochońską - 391 ha oraz miasto Nałęczów - 1384 ha),
- gminę Wojciechów (północny skraj gminy o powierzchni 230 ha - okolice Nowego Gaju - został włączony do otuliny KPK).

Najważniejszym celem powołania KPK jest ochrona terenu wyróżniającego się nieprzeciętnymi ponadregionalnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Centralnym obiektem jest samo miasto Kazimierz Dolny. Wytyczona strefa ochronna nie jest zbyt rozległa, ponieważ sposób gospodarowania i przewidywane kierunki rozwoju obszarów przylegających do parku nie stanowią zagrożenia dla jego walorów przyrodniczych. Najbardziej urozmaiconą rzeźbę ma Płaskowyż Nałęczowski.

W krajowej sieci ekologicznej EKONET - POLSKA obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny włączone zostały do Obszaru Węzłowego Wisły Środkowej — ogniwa systemu ochrony przyrody o znaczeniu międzynarodowym. Rdzeń tego obszaru stanowi dolina Wisły i parki krajobrazowe utworzone w jej strefie. Natomiast Otulinie Parku przypisano funkcje strefy buforowej, która stanowi teren proekologicznych działań ochronnych i optymalizacji form gospodarowania w celu zachowania istniejących wartości przyrodniczych. Ochrona ta obejmuje wszystkie elementy środowiska i krajobrazu takie, jak przyroda nieożywiona, szata roślinna i fauna. Podstawowym celem ochrony jest rewaloryzacja środowiska przyrodniczego obejmująca przebudowę drzewostanów w kierunku zbiorowisk zgodnych z siedliskami, zwiększenie powierzchni zadrzewień wprowadzenie zadarnień, poprawa i utrzymanie czystości wód.

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach. Jest to teren wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza

Naturalne tereny Pradoliny Wieprza leżały u podstaw ustanowienia największego obszaru chronionego w województwie lubelskim. W OChK objęto ochroną dolny odcinek Wieprza oraz znajdujące się nieopodal kompleksy leśne. Rzeka osiąga tutaj imponujące rozmiary – szerokość doliny dochodzi do 6 km, a koryta do 200 m. Na tym odcinku Wieprz tworzy ogromne zakola, łachy i wysepki, a brzegi porastają kępy zadrzewień. Koryto otaczają łąki i pastwiska, na których zachowano tradycyjne formy gospodarowania. OChK odznacza się wybitną różnorodnością biologiczną. Wiele rzadkich roślin nie tylko związane jest z łąkami czy starorzeczami, ale także z ciepłolubnymi murawami i pastwiskami oraz lasami i borami. To także miejsce obfitujące w wiele rzadkich kręgowców. Można tutaj obserwować dziesiątki gatunków ptaków siewkowatych, brodzących, drapieżnych i wodnych.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Kozí Bór”

Obszar chronionego krajobrazu utworzony w 1989 r. Jego powierzchnia liczy 12681 ha. Znajduje się na terenie gmin: Żyrzyn – 22,21 km², Kurów – 1064 ha, Abramów,

Markuszów, Garbów, Kamionka. Jest to las mieszany, częściowo położony na bagnach. Stanowi własność Skarbu Państwa w zarządzie nadleśnictwa Puławy (leśnictwo Wola Osińska).

SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000

Celem wyznaczania obszarów w ramach Natura 2000 jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. Jest to również forma zobowiązująca państwa członkowskie UE do wytypowania obszarów chronionych, które będą tworzyć europejską sieć ekologiczną NATURA 2000. Ochrona bioróżnorodności w tej sieci będzie realizowana na podstawie planów ochrony, których ustalenia będą wiążące dla planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzenia lasów itp.

Obszary kwalifikujące się do włączenia do sieci Natura 2000 wyznaczono na podstawie przeglądu rozmieszczenia siedlisk i gatunków w Polsce i oceny znaczenia stanowisk dla ochrony danego siedliska lub gatunku.

Na terenie objętym LGD „Zielony Pierścień” występują w sumie cztery obszary włączone do polskiej części europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000¹⁶. Dwa z nich występują w części (Dolina Środkowej Wisły, Przełom Wisły w Małopolsce oraz Małopolski Przełom Wisły), jeden zaś w całości (Płaskowyż Nałęczowski).

Obszar Doliny Środkowej Wisły (kod: PLB 140004) obejmuje ponad 28 tys. ha i tylko nieznaczna jego część znajduje się na terenie objętym LGD „Zielony Pierścień”, tj. w gminie Puławy. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków wyznaczony na podstawie tzw. „Dyrektywy Ptasiej”. Na tym odcinku Wisła tworzy liczne wyspy, starorzecza i boczne kanały. Występują tu zarówno wyspy w formie piaszczystych łach, po dobrze uformowane wyspy porośnięte roślinnością zielną. Wielkie piaszczyste łachy są siedliskiem wielu gatunków mew, rybitw i sieweczek. Największe z wysp są pokryte zaroślami wierzbowymi i topolowymi. Brzegi rzeki wraz z terasą zalewową porastają zarośla wikliny oraz łąki i pastwiska. Na niektórych odcinakach pozostały tu również fragmenty dawnych lasów łęgowych złożonych z topól i wierzb. Głównym celem powołania ostoi jest występująca tu cenna z europejskiego punktu widzenia awifauna. W Dolinie Środkowej Wisły gniazduje około 50 gatunków ptaków wodno-błotnych. Występują tu co najmniej 23 gatunki ptaków ważne w skali europejskiej. Spośród nich lęgi odbywają tu m.in. mewa czarnogłowa i mewa mała oraz cztery gatunki rybitw m.in. rybitwa białoczarna i rzeczna. Występuje tu również 9 gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt m.in. ostrzygojad, podgorzałka i podróżniczek. W okresie zimy występują tu duże koncentracje gągoła i bielczka. Obszar ma bardzo duże znaczenie jako szlak wędrówkowy dla ptaków migrujących. Spośród roślin cennych w skali Europy rośnie tu lipiennik Loesela.

Obszar Małopolski Przełom Wisły (kod: PLB 140006) obejmuje fragment doliny Wisły o powierzchni 6418,8 ha i znajduje się na terenie 11 gmin od Józefowa do Kazimierza Dolnego. Zalicza się do niego tereny leżące w granicach gmin: Kazimierz Dolny i Janowiec. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków wyznaczony na podstawie tzw. „Dyrektywy Ptasiej”.

Obszar leży na wysokości od 119 do 134 m n.p.m. i charakteryzuje się wysokimi brzegami. Wśród malowniczych meandrów znajdują się liczne wyspy: nagie łachy piaszczyste lub pokryte roślinnością, wykorzystywane często jako pastwiska. Wody zajmują 32% obszaru. Brzegi rzeki i terasę zalewową zarastają zarośla wiklinowe, łąki i pastwiska (43%), lasy wierzbowo-topolowe (4%), piaszczyste plaże (4%). Teren jest użytkowany rolniczo (17% powierzchni). Obszar jest ostoją ptasią o randze europejskiej ważną dla ptaków wodno-błotnych. Występuje tu co najmniej 14 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Szczególne znaczenie mają populacje gatunków takich jak: rybitwa białoczarna i rzeczna, ostrzygojad, dzięcioł biało-grzbiety, mewa czarnogłowa, szablodziób, batalion, krwawodziób, mewa pospolita, rycyk, płaskonos, nurog i zimorodek.

¹⁶ Zob. www.natura2000.org.pl

Obszar Płaskowyżu Nałęczowskiego (kod: PLH 60015) stanowi 1080,6 ha i znajduje się na terenie 3 gmin: Kazimierz Dolny, Puławy i Końskowola. Jest to specjalny obszar ochrony siedlisk wyznaczony na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. "Siedliskowej", dla siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I oraz siedlisk gatunków zwierząt i roślin wymienionych w załączniku II do Dyrektywy.

Ostoja obejmuje jeden z najsilniej urzeźbionych rejonów w Europie. Średnio występuje tu 10 km lessowych wąwozów na kilometr kwadratowy terenu. Ostoja w 60% porośnięta jest lasem, pozostałe tereny, szczególnie obszary wierzchowinowe, są uprawiane rolniczo. W ostoi znajdują się także grotty w Bochochnicy. Powstały one w wyniku eksploatacji wapienia i stanowią unikalne stanowisko geologiczne i jest cenną pamiątką kulturową. Grotty znajdują się na 70-cio metrowym zboczu doliny rzeki Bystrej, która wchodzi w skład tzw. krainy pstrąga i lipienia. W jej dolinie znajdują się stawy rybne i wilgotne ekstensywnie użytkowane łąki. Zbocza i dna wąwozów porasta grąd lipowo-grabowy, a lokalnie również świetlista dąbrowa. Grotty są jedną z 20 największych zimowych ostoi nietoperzy w Polsce. Spotyka się tu 14 gatunków tych ssaków, z czego 4 znajdują się w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Prócz nich stwierdzono tu obecność 6 siedlisk z załącznika I i 9 innych gatunków (prócz 4 wymienionych wcześniej nietoperzy) zwierząt znajdujących się w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, a także 2 chronione gatunki roślin naczyniowych.

Występują tu następujące siedliska:

- murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*-*Festucion pallentis*) * - priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami stanowiskami storczyków,
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- jaskinie nieudostępnione do zwiedzania,
- kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*),
- grąd środkoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*),

Występują tu ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej, w tym gatunki priorytetowe):

- bóbr europejski [ssak]
- czerwończyk fioletek [bezkręgowiec]
- czerwończyk nieparek [bezkręgowiec]
- modraszek nausitous [bezkręgowiec]
- modraszek telejus [bezkręgowiec]
- mopek [ssak]
- nocek Bechsteina [ssak]
- nocek duży [ssak]
- nocek łydkowłosy [ssak]
- szlaczkoń szafraniec [bezkręgowiec]
- wydra [ssak]

Obszar Przełom Wisły w Małopolsce (kod: PLH060045) obejmuje powierzchnię 15116 ha na przełomowym odcinku doliny Wisły od ujścia Sanny powyżej Annapola do miasta Puławy. Zalicza się do niego tereny leżące w granicach gmin: Kazimierz Dolny, Puławy i Janowiec. Jest to specjalny obszar ochrony siedlisk wyznaczony na podstawie tzw. „Dyrektywy Siedliskowej”.

W tym miejscu dolina Wisły posiada dużą wartość przyrodniczą, ponieważ jest jedną z niewielu dużych rzek w Europie, które zachowały się w stanie względnie naturalnym. W dolinie Wisły występują liczne starorzecza, łąchy i zastoiska, piaszczyste wyspy oraz namuliska. Tereny te porastają rozległe zarośla wierzbowe oraz gdzieś tam płyty łągów nadrzecznych. Część koryta rzeki jest obwałowana, a obszar międzywala zajęty jest przez zarośla wierzbowe i łąki. W górnym biegu rzeki występują strome, wapienne i lessowe skarpy wznoszące się nawet do 90 m ponad doliną Wisły. Na stokach tych występują cenne murawy ciepłolubne, zwane murawami kserotermicznymi. Na terenie ostoi stwierdzono 11

rodzajów siedlisk cennych z europejskiego punktu widzenia, które zajmują w sumie 24% powierzchni ostoi. Największą powierzchnię zajmują użytkowane ekstensywnie łąki (11%) oraz lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe (4%). Obszar ten obejmuje fragment ostoi ptaków wodno - błotnych o randze europejskiej, ważnej zarówno dla gatunków łęgowych, jak i migrujących. Spośród cennych dla UE gatunków ptaków występują tu: czapla biała i czapla nadobna, bocian czarny, bielik, kulon, mewa czarnogłowa oraz rybitwa wielkodzioba. Ostoja jest również siedliskiem żółwia błotnego oraz kilku cennych dla przyrody europejskiej gatunków ryb m.in. kozy, różanki i piskorza. Dolina Wisły uważana jest za korytarz ekologiczny rangi europejski, który umożliwia przemieszczanie się wielu gatunków zwierząt i roślin.

2.2.2.7. Sieć hydrograficzna

Wisła stanowi najważniejszy element sieci hydrograficznej. Łączy ze sobą sąsiadujące gminy oraz tworzy niezwykle walory krajobrazowo-turystyczne. Najbardziej malowniczy odcinek Wisły znajduje się w okolicach Kazimierza Dolnego.

O Wiśle i jej bogactwie tak pisała Maria Kuncewiczowa: „Wisła od źródeł aż po ujście nigdzie nie wykazuje takiego bogactwa perspektyw, skrętów, rozchyłeń wśród brzegów równie malowniczych, jak tutaj. Nie od dziś widać spostrzeżono ten fakt, skoro wzgórza okoliczne usiane są ruinami pańskich rezydencji, które do piękna przyrody dodają piękno ludzkich dzieł i wspomnienia. Wisła, widziana z lesistych brzegów naprzeciw zamku Janowieckiego, przypomina najpiękniejsze miejsca Loary, widziana zaś od strony Bochotnicy, wydaje się szeregiem jezior, poprzerastanych zielenią, błyszczących żaglami i skrzydłami rybitw. Przypomina Loarę i Ren, przypomina jeziora, a jednak nie przestaje być Wisłą, rzeką jedyną na świecie, pełną niespodzianek, zgrozy i słodyczy; rzeką, która na pewno nie znudzi cudzoziemca, a Polaka raduje serdeczną wymową”¹⁷.

Drugą ważną rzeką jest Bystra, będąca prawobrzeżnym dopływem Wisły. Przepływa przez 4 gminy obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień”. Dolina Bystrej jest uznawana za regionalny korytarz ekologiczny, łączący system obszarów chronionych doliny Wisły z systemem obszarów chronionych doliny Bystrzycy i Wieprza, głównych rzek Wyżyny Lubelskiej.

Ważna jest także rzeka Wieprz, która przepływa po północnej granicy obszaru objętego niniejszą strategią i podnosi walory krajobrazowe i turystyczne gminy Baranów i Żyrzyn a także rzeka Kurówka przepływająca przez 3 gminy analizowanego obszaru.

Rzeki stanowią nie tylko ważny element krajobrazu. Są również bardzo bogate w ryby (głównie pstrągi, lipienie) i stanowią atrakcję dla wędkarzy. Niejednokrotnie stanowią również podstawę tworzenia terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, przede wszystkim dla mieszkańców i turystów weekendowych.

Wykaz najważniejszych rzek przepływających przez obszar projektowy zawiera tabela poniżej.

Tabela nr 5. Rzeki na obszarze LGD „Zielony Pierścień”

Wyszczególnienie	Rzeki
Gmina Baranów	Wieprz
Gmina Janowiec	Wisła, Plewka
Gmina Kazimierz Dolny	Wisła, Grodarz, Bystra (dopływ Wisły), Potok Wituszyński

¹⁷ <http://www.janowiec.com/wisla.html>

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Gmina Końskowola	Kurówka
Gmina Kurów	Kurówka, Piotr (dopływ Kurówki), Białka (dopływ Kurówki), Struga Kurów (dopływ Kurówki), Zagłówka (dopływ Kurówki), Potok Olszowiecki
Gmina Markuszów	Kurówka
Gmina Nałęczów	Bystra (dopływ Wisły), Bochatniczanka, Potok Olszowiecki
Gmina Puławy	Wisła, Klikawka, Wieprz (rzeka graniczna gminy Puławy z gminą Dęblin)
Gmina Wąwolnica	Bystra (dopływ Wisły), Potok Olszowiecki, Potok Klementowicki (dopływ Kurówki)
Gmina Wojciechów	Bystra (dopływ Wisły), Czerka (dopływ Bystrej), Ciemięga
Gmina Żyrzyn	Wieprz, Wisła, Kurówka, Łacha Wiślana

Najważniejsze zbiorniki wodne:

zbiornik retencyjny na rzece Plewka – pełni funkcję ekologiczną i rekreacyjną (zorganizowane kąpielisko) - gmina Janowiec, sztuczne zbiorniki retencyjne (Drzewce, Antopol, Bochatnica, Nałęczów) oraz kompleks stawów w Czesławicach – gmina Nałęczów, zalew w Janowicach – gmina Janowiec, naturalne jeziora w rejonie Gołębia (Nur, Borowiec, Matygi) – gmina Puławy, stawy w Celejowie – gmina Wąwolnica, stawy (Palikije, Maszki, Kolonia Wojciechów) – gmina Wojciechów. kompleks stawów w Janowicach k/Janowca

2.2.2.8. Uwarunkowania uzdrowiskowe

Na obszarze objętym LGD „Zielony Pierścień” znajduje się gmina uzdrowiskowa Nałęczów. O nadaniu jej statusu gminy uzdrowiskowej zdecydował specyficzny mikroklimat, w połączeniu z walorami krajobrazowymi i kulturowymi, a także źródłami wód mineralnych. Walory uzdrowiskowe Nałęczowa sprzyjają leczeniu chorób ciśnienia i serca.

Zasobem naturalnym o bardzo dużym znaczeniu są wody mineralne. Dla ich ochrony utworzono obszar górniczy „Nałęczów”. Ustanowiony został Ogłoszeniem Przewodniczącego Prezydium WRN w Lublinie z dnia 25.03.1968 r. o utworzeniu obszarów górniczych na terenie województwa lubelskiego (na podstawie § 22 ust. 5 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30.09.1965 roku). Obszar górniczy jest przestrzenią, w granicach której państwowe przedsiębiorstwo uzdrowiskowe jest uprawnione do wydobywania leczniczej wody mineralnej ze złoża. Powierzchnia obszaru górniczego wynosi ok. 636 ha, a w jego granicach obowiązują ostre rygory w użytkowaniu wód powierzchniowych i podziemnych. W obszarze górniczym funkcjonują trzy źródła wód mineralnych:

Celińskiego – wody typu wodorowowęglanowowapniowego; zatwierdzone zasoby wynoszą 7,2 m³/h, a dopuszczalna eksploatacja – 6 m³/h, źródło jest eksploatowane do produkcji wody mineralnej „Nałęczowianka”;

Miłość – wody typu wodorowowęglanowowapniowego; zatwierdzone zasoby wynoszą 42,5 m³/h, a dopuszczalna eksploatacja – 35,9 m³/h; źródło, znajdujące się w sąsiedztwie stawu, jest również eksploatowane przez uzdrowisko Nałęczów.

Nadzieja – wody są najslabiej zmineralizowane spośród wymienionych, zasoby zatwierdzone i eksploatacyjne są zbliżone do zasobów źródła „Miłość”, wody tego źródła typu przykorytowego znajdują się w dolinie Bystrej i są eksploatowane dla celów gospodarczych przez właściciela posesji.

Funkcjonuje również ujęcie „Barbara” (zwierciadło namierzone na głębokości 10,08 m ppt) o zasobach 20 m³/h.

Są to wody słabo zmineralizowane z przewagą wodorowęglanu wapnia i magnezu, nadające się do celów pitnych i gospodarczych. Wody te są wykorzystywane do zabiegów balneologicznych i butelkowania jako naturalne wody mineralne po uprzednim odżelazieniu i odmanganieniu oraz nasyceniu CO₂. Wykorzystywane są również do zasilania sieci wodociągowej po wcześniejszym uzdatnieniu przez chlorotor.

W gminie Nałęczów, w dolinie Bochońniczanki, udokumentowano ponadto złożę torfu o zasobach pozabilansowych – 1.907 tys. ton. Złożę stanowi torf rolniczy o właściwościach leczniczych.

2.2.2.9. Wody termalne

Obok walorów uzdrowiskowych istotne znaczenie dla omawianego obszaru mają pokłady wód termalnych. Przez Polskę przebiega rów cieplny, który przecina region Nałęczowa, Celejowa i Wąwolnicy. Wypełniające go wody termalne mogą być wykorzystywane do celów leczniczych i rekreacyjnych. W planach jest wykorzystanie tych wód dla celów turystyczno-uzdrowiskowych i wykonanie odwiertów oraz budowa basenów termalnych.

W Nałęczowie prawdopodobnie powstanie pierwsze uzdrowisko w Polsce, gdzie wykorzystywane będą wody termalne.

W Celejowie ma powstać zespół basenów z ciepłymi wodami, hotel, restauracja. Planowane inwestycje zrealizuje samorząd Wąwolnicy z prywatnym inwestorem, właścicielem działki zainteresowanym budową kompleksu odnowy biologicznej oraz leczenia schorzeń kręgosłupa.

2.3. Uwarunkowania historyczne i kulturowe

2.3.1. Uwarunkowania historyczne

Omawiany obszar należy do regionu bardzo atrakcyjnego ze względu na walory dziedzictwa kulturowego.

Najwcześniejsze wzmianki historyczne przywołują dwie miejscowości z omawianego terenu. W latach 1273-1277 książę Kazimierz Sprawiedliwy nadał dobra składające się ze wsi Skowiszyn, Wietrzna Góra i Wojszyn zakonowi premonstratensów¹⁸. Na gruncie wsi Wietrzna Góra wyrosła osada Kazimierz, której nazwa upamiętniała jej fundatora. Atrakcyjność Kazimierza Dolnego wzrosła jeszcze bardziej za rządów króla Kazimierza Wielkiego. Handel z Rusią i wytyczenie drogi handlowej z Torunia przez Kazimierz i Wąwolnicę przyczyniły się do rozwoju tych miejscowości, które otoczono murami i wzniesiono w nich zamki. Znaczną rolę w życiu gospodarczym tego obszaru odgrywały także Kurów i Bochońnica. W okresie „złotego wieku” Rzeczypospolitej, która dzięki handlowi zbożem stała się „spichlerzem Europy”, Kazimierz Dolny ze względów gospodarczych wyrósł na drugie miasto Lubelszczyzny¹⁹. Tuż obok tego miasta zaczęła się rozwijać kolejna nadwiślańska osada rzeczna – Puławy gdzie istniały już: magazyn solny, przeprawa przez Wisłę, port rzeczny i filia dużego przedsiębiorstwa handlowego.

W okresie wojen ze Szwedami znacznemu zniszczeniu uległy najważniejsze miejscowości analizowanego terenu, tj.: Kazimierz Dolny, Janowiec, Puławy oraz okoliczne wsie. „Złoty wiek Puław” oraz regionu nastąpił wraz z objęciem dóbr obecnego regionu puławskiego przez ród Czartoryskich, jednego z najpotężniejszych i najbardziej wpływowych

¹⁸ Zob. Tu jest to miejsce... Krajobraz i architektura Ziemi Puławskiej. Agencja Focus, Puławy 2007, s. 5.

¹⁹ Zob., tamże, s. 6.

rodów w osiemnastowiecznej Polsce. Wówczas to Puławy stały się ważnym ośrodkiem opozycji antykrólewskiej oraz centrum kulturalnym konkurującym z Warszawą. Tereny te zostały ponownie zniszczone przez wojny w okresie rozbiorów oraz pierwszych lat XIX w.

W XIX w. między innymi Puławy, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Pożóg, Wąwolnica i Włostowice były prężnymi ośrodkami działalności konspiracyjnej. W czasie Powstania Styczniowego oddział powstańców tzw. „Puławiaków” po zajęciu Kazimierza Dolnego utworzył w tej miejscowości tzw. „republikę powstańczą” – wolny od zaborców skrawek wolnej Polski. Natomiast pod Żyrzynem powstańcy zadali Rosjanom największą powstańczą klęskę, o której głośno było w całej Europie. Po upadku powstania zaborca odebrał prawa miejskie licznym miasteczkom, w tym także takim jak: Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Kurów, Końskowola, Markuszów czy Wąwolnica.

Od 1869 r. w Puławach ulokowano Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa. Aktywizacji życia gospodarczego na analizowanym obszarze sprzyjało uruchomienie kolei łączącej Warszawę z Lublinem w 1877 r. Na przełomie XIX i XX w. bardzo popularnym uzdrowiskiem stał się Nałęczów. Kurort stał się miejscem wypoczynku, pracy twórczej i kształtowania idei dla elit kulturalnych Królestwa Polskiego. W czasie I Wojny Światowej Puławy wraz z przylegającym regionem zostały znacznie zniszczone z racji prowadzonych działań wojennych. W okresie międzywojennym region ten miał charakter rolniczy z funkcjonującym w Puławach Państwowym Instytutem Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego. Ważnymi zakładami były wówczas: stocznia i warsztaty portowe w Puławach.

W czasie II Wojny Światowej okupanci podporządkowali całe życie zajętych terenów potrzebom gospodarczym III Rzeszy. Nałożono na ludność wiejską obowiązek dostarczania żywności w ramach tak zwanych „kontyngentów”. Opornych więziono między innymi w Kazimierzu Dolnym, zsyłano do obozów koncentracyjnych na Majdanku, w Oświęcimiu i innych. Nad wypełnianiem obowiązków wobec III Rzeszy i przestrzeganiem „porządku” czuwał od lutego 1940 r. aż do końca okupacji starosta Alfred Brandt. Zniszczono strukturę Instytutu i przekształcono go w Rolniczy Zakład Badawczy Generalnego Gubernatorstwa w Puławach – Landwirtschaftliche Forschungsanstalt Generalgouvernements in Pulawy. Przeprowadzono „ostateczne rozwiązanie” kwestii żydowskiej. Już 28 grudnia 1939 r. przestała istnieć żydowska społeczność Puław. Następnie zlikwidowano getta w pozostałych miejscowościach: w Kazimierzu Dolnym i Końskowoli.

Podobnie jak w innych rejonach okupowanej Polski podjęto nierówną walkę z Niemcami. Wkrótce teren analizowany w niniejszej strategii stał się prawdziwym ośrodkiem konspiracji. W samych Puławach dominował Związek Walki Zbrojnej, który potem przekształcił się w Armię Krajową. Na terenach wiejskich bardzo silną pozycję obok Armii Krajowej miały Bataliony Chłopskie.

18 listopada 1942 r. na Powiślu miała miejsce pacyfikacja wsi leżących pomiędzy Puławami, a Kazimierzem. Data ta przeszła do historii jako „krwawa środa”. Zamordowano wtedy około 100 osób, w tym mieszkańców Kazimierza i Bochofnicy. 22 listopada tegoż roku wymordowano 84 mieszkańców Kolonii Zbędownice, w tym starców, kobiety i dzieci. 9 lipca 1943 r. spacyfikowano wieś Bartłogi. Głęboko wbiła się w pamięć dokonana 17 stycznia 1944 r. na wale wiślanym w Puławach egzekucja 35 więźniów przywiezionych z zamku w Lublinie.

Po wejściu wojsk sowieckich na analizowany obszar terrorowi próbowało się przeciwstawić podziemie niepodległościowe. Na terenie powiatu puławskiego działały dwa zgrupowania Wolności i Niepodległości, na południu „Zapory” Hieronima Dekutowskiego, a na północy „Orlika” Mariana Bernaciaka. Ten ostatni 24 kwietnia 1945 r. rozbił więzienie PUBP w Puławach, uwalniając 107 więźniów.

To samo zgrupowanie stoczyło miesiąc później, 24 maja, jedną z największych, jeśli nie największą, bitwę niepodległościowego podziemia z siłami „nowego porządku” składającymi się z jednostek NKWD (Narodnyj Komissariat Wnutriennyh Dieł – Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych), oddziałów wydzielonych z 4. Dywizji Piechoty, grup operacyjnych Urzędu Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej w Lesie Stockim w okolicach tragicznej Kolonii Zbędownice. Starcie to zakończyło się całkowitą klęską oddziałów „władzy ludowej”. „Orlik”

uszedł z pułapki. W starciu zginęło 10 funkcjonariuszy UB i MO oraz 62 oficerów i żołnierzy NKWD.

Przełomem w życiu gospodarczym powiatu i terenów do niego przyległych było wybudowanie Zakładów Azotowych. W marcu 1966 r. uruchomiono pierwsze instalacje technologiczne. W Nałęczowie obok największego Państwowego Przedsiębiorstwa Uzdrawiskowego „Nałęczów” powstają kolejne jednostki uzdrawiskowe jak: Sanatorium Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Uzdrawisko dla Rolników.

2.3.2. Uwarunkowania kulturowe

Analizując uwarunkowania kulturowe obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień” wpiery skupimy się na analizie kultury w aspekcie historycznym a następnie na kulturze jako zespole działań podejmowanych w celu zachowania i przekazania dziedzictwa kulturowego związanego z obszarem objętym niniejszą strategią.

2.3.2.1. Dziedzictwo kulturowe

Krajobraz kulturowy analizowanego obszaru, pod względem nasycenia obiektami i zespołami zabytkowymi, zaliczany jest do stosunkowo bogatych w skali województwa lubelskiego. Na szeroko rozumiany krajobraz kulturowy składają się następujące elementy:

- historyczne układy urbanistyczne,
- architektura sakralna,
- budowle obronne,
- architektura rezydencjonalna,
- zieleń komponowana (parki, aleje),
- architektura przemysłowa (zabytki techniki),
- cmentarze i miejsca pamięci narodowej,
- krajobraz przyrodniczy jako element stanowiący otoczenie obiektów zabytkowych oraz enklawy naturalnego krajobrazu.

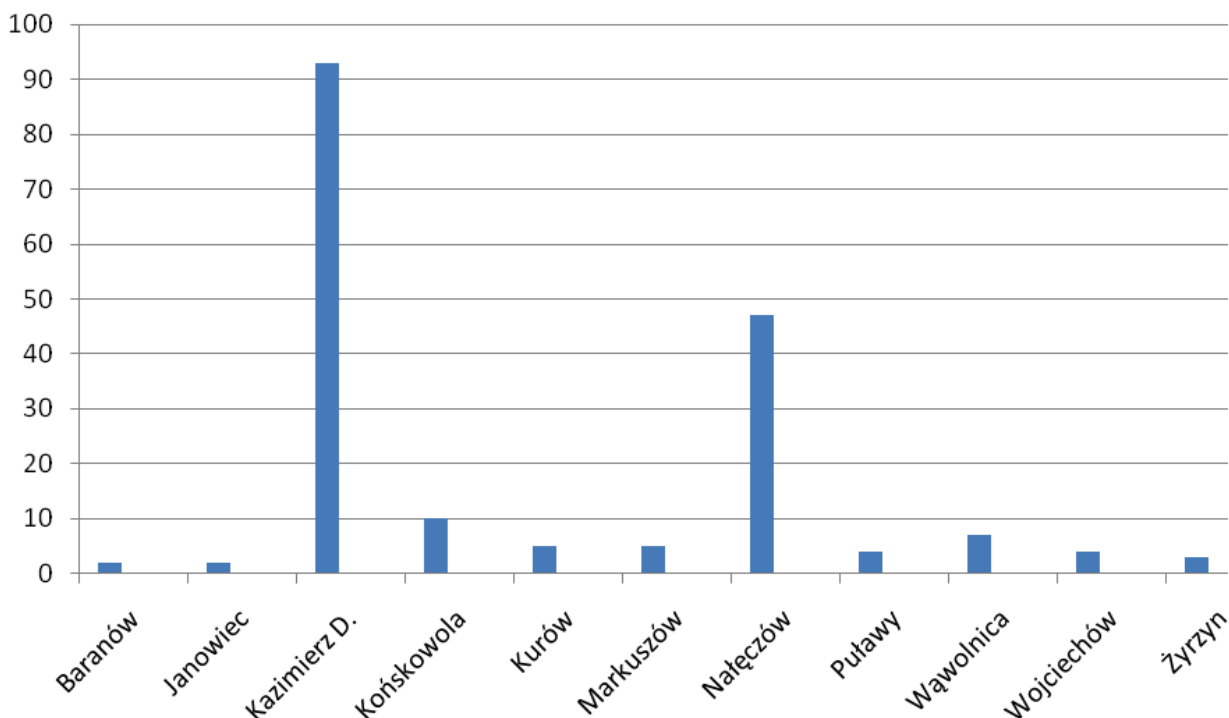
Na 1695 zabytków ogółem w całym województwie lubelskim wpisanych do rejestru, na obszarze działania LGD „Zielony Pierścień” znajduje się 181 takich obiektów, a więc blisko 11%. Stąd należy wnioskować, że obszar objęty LGD jest w dużym stopniu nasycony cennymi zabytkami. To wpływa także na jego atrakcyjność turystyczną.

Dodatkowo należy wspomnieć, że Kazimierz Dolny wpisany został na listę pomników historii Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej²⁰.

Poniższy wykres ilustruje nasycenie zabytkami (w liczbach zarejestrowanych zabytków) poszczególnych gmin objętych zasięgiem LGD „Zielony Pierścień”.

²⁰ Zob. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 08.09.1994, Monitor Polski nr 50 z 1994 r., poz. 417.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Rysunek 7. Liczba zabytków w poszczególnych gminach objętych LGD "Zielony Pierścień"

Z wykresu tego wynika, że analizowany obszar pod względem obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zdominowały dwa ośrodki: Kazimierz Dolny oraz Nałęczów.

Poniżej przedstawimy zestawienie wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków w podziale na gminy objęte zasięgiem LGD „Zielony Pierścień”.

Tabela nr 6. Wykaz zabytków nieruchomych i ruchomych znajdujących się na terenie działania LGD „Zielony Pierścień” wpisanych do rejestru zabytków²¹

Lp.	Gmina	Miejscowość	Zabytek	Nr rej. zabytku
1.	BARANÓW	Baranów	Zespół kościoła parafialnego (kościół, plebania, dzwonnica-brama, ogrodzenie z kapliczkami)	A/922/1-4
2.		Czołna	Wiatrak	A/752
3.	JANOWIEC	Janowiec	Zespół krajobrazowo-architektoniczny, w tym: - zespół kościoła par. (kościół p.w św. Małgorzaty, cmentarz kościelny, plebania, ogrodzenie z bramkami); - zespół zamkowy (ruiny zamku, park, zespół przeniesionych budynków dworskich: dwór z Moniaków, spichrz z Kurowa, spichrz z Podłodowa, stodoła z Wylągów)	A/500
4.			Mury d. szpitala	7/1/62
5.			KAZIMIERZ DOLNY	Bochotnica
6.		Ruiny zamku i Góra Zamkowa		A/449
7.	Kazimierz Dolny	Układ urbanistyczny (obszar miasta)		A/46
8.		Zespół kościoła farnego, w tym: kościół par. p.w. śś. Jana Chrzciciela i Bartłomieja (cmentarz przykościelny, ogrodzenie); dzwonnica, plebania, stajnia i wozownia przy plebanii, organistówka, cmentarz par. stary za Farą, kostnica cmentarna		A/123
9.		Zespół klasztorny reformatów (kościół p.w. Zwiastowania NMP, klasztor z dziedzińcem i studnią, cmentarz przykościelny, ogrodzenie ze schodami)		A/464
10.		Bożnica		A/833
11.		Zespół szpitalny (kościół p.w. św. Anny i Świętego Ducha, szpital, cmentarz)		A/388
12.		Figura przydrożna, przy ul. Klasztornej		A/1037

²¹ Wykaz ten pochodzi z rejestru zabytków nieruchomych i ruchomych prowadzonych przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków według stanu na dzień 31.07.2008 r. Zob. www.kobidz.pl

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

13.		Figura św. Jana Nepomucena, ul. Krakowska	A/695
14.		Kapliczka, ul. Szkolna	A/751
15.		D. cmentarz żydowski, ul. Czerniawy	A/886
16.		Zespół zamkowy (ruiny zamku, wieża „Strażnica”, wzgórze z zadrzewieniem 'parkowym')	A/213
17.			
18.		Zespół willowy Klamerów, ul. Albrechtówka	A/750
19.		Willa Szukalskiego (ruina), ul. Albrechtówka	A/1039
20.		Chałupa, ul. Doły	A/802
21.		Dom, ul. Klasztorna	A/834
		Dom, ul. Krakowska	A/208
22.		Plebania (przeniesiona z Karczmissk), ul. Krakowska	A/313
23.		Willa Potworowskich, ul. Krakowska (brama i furtka)	A/371
24.		Faktoria angielska (ruiny), ul. Krakowska	A/332
25.		Spichlerz, ob. PTTK, ul. Krakowska	A/215
26.		Spichrz, ul. Krakowska	A/692
27.		Dom-pracownia Karola Sicińskiego, ul. Krzywe Koło	B/1
28.		Dom, ul. Lubelska 11	A/840
29.		Dom, ul. Lubelska 17	A/747
30.		Dom z oficyną, ul. Lubelska 19	A/707
31.		Dom z ogrodem, ul. Lubelska 23	A/808
32.		Dom, ul. Lubelska 30	A/883
33.		Dom, ul. Lubelska 33	A/888
34.		Zagroda (dom, budynek gospodarczy)	A/772
35.		Chałupa i łamus, ul. Lubelska 39	A/844
36.		Dom, ul. Lubelska 45,	A/885
37.		Zagroda, ul. Lubelska 50	A/757
38.		Dom i stodoła, ul. Lubelska 52	A/709
39.		Zespół willi, ul. Małachowskiego	A/684
40.		Willa Kuncewiczów „Pod Wiewiórką” z ogrodem	A/892
41.		Dom z ogrodem, ul. Małachowskiego	A/826
42.		Dom, ul. Mały Rynek	A/884
43.		Jatki, ul. Mały Rynek	A/696
44.		D. wikałówka, ul. Nadrzeczna	A/919
45.		Dom, tzw. Stara Poczta	A/700
46.		Dom z ogrodem, ul. Nadrzeczna	A/1038/1-2
47.		Dworek, ul. Nadrzeczna	A/466
48.		Dom, ul. Nadrzeczna 54	A/711
49.		Dom z ogrodem, ul. Nadwiślańska	A/832
50.		Stodoła i obora, ul. Plebanka	A/778
51.		Dom ul. Plebanka 7	A/755
52.		Dom (przeniesiony z Puław), ul. Plebanka 19a	A/716
53.		Dom z ogrodem, Podzamcze 18	A/467
54.		Dwór (przeniesiony z Gościeradowa) z ogrodem, ul. Podzamcze 20	A/181
55.			
56.		Dom (przeniesiony z Modliborzyc), ul. Puławska	271-A
57.		Spichrz Feistersteina, ul. Puławska 40	A/827
58.		Spichrz Ulanowskich, ul. Puławska 54	A/486
59.		Spichrz, ul. Puławska 68	A/210
60.		Spichrz „Pod Wianuszkami”, ul. Puławska 80	A/209
61.		Spichrz (ruiny), ul. Puławska 82	A/465
62.		Spichrz (ruiny), ul. Puławska 100	A/836
63.		Kamienica, Rynek 2	A/1034
64.		Piwnice d. hotelu Berensa i sklepiku, Rynek 4	A/926
		Dom, Rynek 9	A/704

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

65.			Kamienica, Rynek 10	A/206		
66.			Kamienica, Rynek 11	A/207		
67.			Kamienica „Pod św. Mikołajem”	A/167		
68.			Kamienica „Pod św. Krzysztofem”	A/166		
69.			Dom, Rynek 15	A/1046		
70.			Dom, Rynek 17	A/1069		
71.			Kamienica „Gdańska”, Rynek 18	A/205		
72.			Dom z ogrodem, ul. Sadowa	A/861		
73.			Kamienica Górskich, ul. Senatorska 5	A/203		
74.			Kamienica Celejowska, ul. Senatorska 11	A/154		
75.			Kamienica, ul. Senatorska 15	A/683		
76.			Kamienica „Biała”, ul. Senatorska 17	A/204		
77.			Kuźnia, ul. Senatorska	A/846		
78.			Łażnia, ul. Senatorska 21	A/735		
79.			Zespół willowy, ul. Szkolna 3	A/829		
80.			Dom z ogrodem i studnią, ul. Szkolna 17	A/830		
81.			Willa „Słoneczna”, ul. Szkolna 25	A/909		
82.			Willa „Uciecha”, ul. Szkolna 31	A/913		
83.			Budynek poczty i skwer, ul. Tyszkiewiczza 2	A/908		
84.			Spichrz, ul. Tyszkiewiczza 18	A/682		
85.			Willa Tadeusza Pruszkowskiego z ogrodem, ul. Zamkowa 8	A/1032/1-3		
86.						
87.			Studnia na środku Rynku	A/954		
88.			Studnia, Rynek / ul. Lubelska	A/955		
89.		Góry Pierwsze	Wiatrak paltrak	A/793		
90.		Mięcmierz	Dom (przeniesiony ze wsi Młynki),	A/699		
91.			Dom (przeniesiony z Bałtowa),	A/792		
92.			Chałupa (przeniesiona z Kurowa)	A/805		
93.			Chałupa nr 14 (przeniesiona z Beczyna),	A/791		
94.			Chałupa (na działce nr 734),	A/783		
95.			Stodoła (na działce nr 2),	A/784		
96.			Wiatrak	A/925		
97.		Wylągi	Kapliczka	A/717		
			Zespół dworski	A/788		
98.	KONSKOWOL A	Końskowola	Układ urbanistyczny osady	A/856		
99.				Zespół kościoła par (kościół p.w. Znalezienia św. Krzyża, cmentarz przykościelny, dzwonnica, kapliczka, ogrodzenie)	A/949/1-3	
100.						
101.						
102.					Zespół kościoła fil. p.w. św. Anny (kościół, szpital, kapliczka słupowa)	A/951/1-3
103.						
104.						
105.					Plebania przy kościele św. Anny	A/950
106.					2 cmentarze: ewangelicki i żydowski	A/1026
107.					D. ratusz	A/872
					Dom, ul. Lubelska 81	A/851
					Dom, ul. Lubelska 120	A/998
					Holendernia ul. Pożowska	A/953
			Spichrz	A/874		
108.	KURÓW	Klementowice	Kościół par. (dzwonnica, cmentarz przykościelny)	A/931		
109.						
110.		Kurów	Zespół kościoła par. (kościół p.w. Narodzenia NMP, dzwonnica, cmentarz kościelny, ogrodzenie z bramkami, plebania, d. szkoła Piramowicza)	A/409		
111.				Cmentarz żydowski	A/1030	
112.		Olesin	Cmentarz z I wojny światowej	A/1013		
		Zespół pałacowy (pałac, park)	A/789			
113.	MARKUSZÓW	Łany	Kościół mariawitów p.w. Przenajświętszego Sakramentu	A/873		
114.		Markuszów	Zespół kościoła par. (kościół p.w. ss. Józefa i Małgorzaty, ogrodzenie z bramkami, dzwonnica, cmentarz przykościelny, plebania)	A/540		
115.						
116.				Kościół szpitalny p.w. Świętego Ducha (dzwonnica, cmentarz kościelny, kapliczka z figurą)	A/541	
117.				Cmentarz żydowski, z drogą dojazdowa	A/1000	
		D. kuchnia dworska	kl.V-Oa			

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

118.	NAŁĘCZÓW	Antopol	Park dworski	A/820
119.		Bronice	Zespół pałacowy (pałac, lamus, park)	A/450
120.		Czesławice	Zespół pałacowy (pałac, powozownia, ogrodzenie, park)	A/727
121.		Drzewce	Zespół dworski	A/754
122.		Nałęczów	Zespół architektoniczno-krajobrazowy Nałęczowa.	A/585
123.			Zespół pałacowo-zdrojowy: d. pałac Małachowskich (wraz ze stolarką i dekoracjami ściennymi), Domek Grecki, stary pałac zwany zamkiem, brama wjazdowa, Domek Gotycki, Łazienki, Domek Biskupi, Sanatorium, park z rzeźbami i układem wodnym, sztuczną wyspą oraz łakami przylegającymi do parku od strony zachodniej.	A/257
124.			Willa „Borowianka”	A/806
125.			Willa „Ukraina” z otoczeniem.	A/973
126.			Willa „Oktawia”	A/399
127.			Willa „Podgórze”, oficyna, ustęp, bramka ogrodzenia, ogród	A/869
128.			Kkaplica pw. św. Karola Boromeusza, z działką i drzewostanem	A/865
129.			Willa „Widok” z ogrodem.	A/862
130.			Cmentarz parafialny.	A/972
131.			Zespół kościoła parafialnego: kościół pw. św. Jana Chrzciciela, ogrodzenie, „stara” plebania, zadrzewienie.	A/978/1-4/
132.			Zespół zabudowy dawnej „Szkoły Witkiewiczowskiej” wraz z pełnym wystrojem: gmach szkoły rzemieślniczej, nst. spółdzielczej – ul. Chmielewskiego 4, budynek gosp. (d. oficyna) – ul. Spółdzielcza 14 – wraz z pełnym wystrojem	A/605
133.			Willa „Brzozy” z otoczeniem.	A/828
134.			Bbudynek tzw. „dwór Górskiego” wraz z ogrodem.	A/763
135.			Dom mieszkalny	A/756
136.			Willa „Słoneczna” wraz z ogrodem.	A/744
137.			Kapliczka z posągami św. Michała Archanioła	A/868
138.			Willa „Regina” z otaczającym ogrodem.	A/917
139.			Willa „Różana” z oficyną w ogrodzie.	A/907
140.			Willa „Raj” zwana „Babin” wraz z otoczeniem.	A/809
141.			Willa „Pod Matką Boską” z ogrodem	A/853
142.			Willa „Mazowsze” (dawniej „Pod Jesionem”), w gran. ogrodu	A/858
143.			Willa „Aniela”, budynek gospodarczy, ogród,	A/1019
144.			Willa „Nagórze” (A/855) wraz z ogrodem	A/855
145.				A/1003
146.			Dom z ogrodem	A/860
147.			Willa „Doktorska”, oficyna, brama – łącznik z kratą, ogrodzenie od ulicy, brama wjazdowa, ogród,	A/823
148.			Willa „Tolin” z wystrojem architektonicznym i rzeźbami we wnętrzu, budynek gospodarczy, ogrodzenie, brama wjazdowa, ogród,	A/822
149.			Willa „Zofijówka”, budynek gospodarczy, ogród, brama wjazdowa,	A/933/1-4/
150.			Willa „Pod Kraszewskim”, oficyna, ogród, w gran. działki	A/850
151.			Willa „Uciecha”, oficyna, altanka, ogród,	A/971/1-4/
152.			Willa „Wołyń” z otoczeniem w gran. działki,	A/1066
153.			Willa „Marzanna” z wystrojem, w gran. działki	A/843
154.			Willa „Lucyna” wraz z działką i jej zadrzewieniem,	A/1068
155.			Willa „Marianówka” wraz z parkiem,	A/1057/1-2/
156.			Willa „Poniatówka” wraz z działką,	A/1017
157.			Budynek Ochronki im. Adama Żeromskiego, wraz z działką, drzewostanem i ogrodzeniem	A/880
158.			Willa „Janina”	A/875
159.			Budynek tzw. „Domek Prusa”	A/841
160.			Dawna Szkoła Ziemianek składająca się z budynku mieszkalnego i gospodarczego, w gran. działki	A/859
161.			Oficyna szkoły spółdzielczej – patrz: zespół „Szkoły Witkiewiczowskiej” przy ul. Chmielewskiego 4	
162.			Zespół zabytkowy: tzw. „Chata Żeromskiego”, Mauzoleum Adama Żeromskiego, otaczający ogród, studnia, w gran. działki	A/824
			Nałęczowska Kolej Dojazdowa na trasie: Nałęczów-Karczmiska-Rozalin-Opole Lubelskie, Rozalin-Poniatowa, Karczmiska-Wilków, obejmująca: torowisko z torami i rozjazdami, 10 mostów, 2 wiadukty, 3 przepusty, 6	A/10

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

163.		Sadurki	Zespół stacji kolejowej: budynek dworca, wieża ciśnień, dom mieszkalny, budynek ładowni, budynek bagażowni, cztery piwnice, dwie szopy z obórkami, dwa szalety, ukształtowanie dróg i podjazdu, drzewostan w obrębie terenu.	A/831
164.	PUŁAWY (gm)	Bronowice	Park z alejami dojazdowymi, ukształtowaniem terenu i drzewostanem, pomnik z 1917 r., krzyż z 1850 r.	A/726
165.		Gołęb	Kościół paraf. pw. św. Floriana i Katarzyny z wyposażeniem w zabytki ruchome, cmentarz kościelny z drzewostanem, ogrodzenie, kaplica Matki Boskiej Loretańskiej z dekoracją architektoniczną, rzeźbiarską i zabytkami ruchomymi	A/120
166.				
167.		Góra Puławska	Zespół kościelny: kościół paraf. pw. św. Wojciecha z wystrojem architektonicznym i wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, teren cmentarza kościelnego z zadrzewieniem, ogrodzenie z dwiema bramkami oraz otoczenie kościoła.	A/483
168.	WĄWOLNICA	Celejów	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, park i układ wodny wraz ze stawami, groblami i źródłami, aleja dojazdowa od strony północnej, figura Najświętszej Marii Panny, fragmenty murów oporowych i mała architektura na terenie parku,	A/787
169.			Budynek d. papierni (ob. w ruinie)	A/743
170.		Kębło	Zespół dworsko-pałacowy: dwór, park,	A/1001/1-2
171.		Wąwolnica	Osada Wąwolnica obejmująca: ukształtowanie terenu, układ urbanistyczny z zabudową mieszkalną i zagrodową, kościół pw. św. Wojciecha BM, kaplicę, plebanię, cmentarz.	A/798
172.			Dom, Rynek 28	A/871
173.		Zarzeka	Kapliczka przydrożna z figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem.	A/1002
174.			Cmentarz żydowski z relikwiami nagrobków.	A/1113
175.		WOJCIECHÓW	Łubki	Dwór z pozostałościami d. parku dworskiego.
176.	Pałikije		Zespół dworski: dwór, park.	A/122
177.	Wojciechów		Kościół paraf. pw. św. Teodora z wyposażeniem wnętrza, otaczający drzewostan, ogrodzenie z bramkami, dzwonnica	A/124
178.			Dawny zamek tzw. Wieża Ariańska, przyległe wały i fosy obronne wraz z najbliższym otoczeniem i zadrzewieniem, pozostałości murów ze strzelnicami, ruiny pałacu położone na zachód od wieży.	A/308
179.	ŻYRZYN	Osiny	Zespół dworski (park, budynek gospodarczy)	Kl. V.Oa/7/46/59
180.		Żyrzyn	Kościół paraf. pw. św. Apostołów Piotra i Pawła z wystrojem wnętrza, dzwonnica, ogrodzenie cmentarza kościelnego z czterema kapliczkami, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego	A/415
181.			Zespół dworsko-parkowy: dwór, pozostałości XVIII-wiecznego dworu i schodów ogrodowych, oranżeria, park z systemem wodnym i dwiema alejami dojazdowymi, kopiec z płaskorzeźbą na stawie zachodnim.	A/310

2.3.2.2 Działalność kulturalna

Kultura współcześnie jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego oraz wyrównywania szans rozwoju ekonomicznego (w tym szczególnie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych dla wspólnoty terytorialnej oraz inwestorów i turystów). Mówiąc o znaczeniu kultury w rozwoju regionu, wskazuje się dwa główne obszary oddziaływania kultury jako czynnika rozwoju społecznego, jak również rozwoju ekonomicznego.

Kultura jako podstawowy czynnik rozwoju społecznego:

- kreuje potencjał intelektualny regionów, budując kapitał ludzki,
- tworzy poprzez popularyzację różnorodności kulturowej, społeczeństwo otwarte, świadome i kierujące się normami etycznymi,

- przeciwdziała patologiom społecznym,
- jest spoiwem integracji społecznej,
- pielęgnuje więzi lokalne,
- jest bazą nawiązywania współpracy i komunikacji międzyludzkiej.

Kultura jako istotny czynnik rozwoju ekonomicznego:

- wpływa na atrakcyjność regionów dla mieszkańców i inwestorów,
- determinuje rozwój turystyki,
- tworzy rynek pracy,
- kreuje różnorodną działalność kulturalną w branżach: księgarskiej, artystycznej, muzycznej, filmowej oraz audiowizualnej.

Poniżej przedstawione zostaną dane dotyczące instytucji i organizacji pełniących rolę kulturotwórczą na obszarach wiejskich oraz nakłady finansowe jednostek samorządu terytorialnego na kulturę.

Najważniejszymi placówkami kultury w każdej gminie są tzw. **ośrodki kultury zwane często domami kultury lub centrami kultury**. Tego typu placówki występują w każdej gminie analizowanego obszaru. To wokół tych ośrodków organizowane są najważniejsze imprezy kulturalne, promocyjne i patriotyczne danej gminy.

Biblioteki publiczne są instytucjami kultury o podstawowym znaczeniu w zakresie dostępu mieszkańców do kultury i jej szerokiego upowszechniania. Istnienie i działalność tych placówek o najbardziej masowym zasięgu oddziaływania ma szczególnie istotne znaczenie w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych w zakresie upowszechniania kultury. W wielu gminach są to (poza szkołami) jedyne instytucje kulturalne.

Biblioteki w zależności od potrzeb społeczności lokalnej, prowadzą działalność informacyjno-bibliograficzną, zajęcia kulturalno-oświatowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie zagadnień regionalnych, literackich, rocznicowych, ekologicznych. Organizowane są wystawy książek, lekcje biblioteczne, zajęcia plastyczne, konkursy, sesje popularnonaukowe, wernisaże, promocje lokalnych publikacji. Znaczna część bibliotek reprezentuje model placówki mocno zakorzenionej w środowisku, poszukującej nowych form oddziaływania, współpracującej ze szkołami, towarzystwami regionalnymi, domami i ośrodkami kultury.

Na obszarze działania LGD „Zielony Pierścień” funkcjonuje 25 bibliotek i ich filii. Ponadto otwartych jest 19 punktów bibliotecznych na wsiach analizowanego terenu co stanowi ponad 17% ogółu otwartych punktów bibliotecznych na terenie województwa lubelskiego. Świadczy to o dobrze rozwiniętej sieci bibliotek obsługujących mieszkańców wsi z analizowanych 11 gmin.

Na obszarze działania LGD „Zielony Pierścień” na 1 placówkę biblioteczną średnio przypada 3254,08 mieszkańców. Jest to wskaźnik korzystniejszy niż w skali województwa lubelskiego wynoszący 3595,46 mieszkańców na 1 placówkę biblioteczną. Nieco gorzej natomiast przedstawia się sytuacja dotycząca dostępnego w bibliotekach księgozbioru na 1000 mieszkańców. W skali 11 gmin objętych naszą LGD wskaźnik ten wynosi 2715 woluminów na 1000 mieszkańców, natomiast na poziomie województwa jest on znacznie wyższy, ponieważ osiąga on poziom 3162,66 woluminów na 1000 osób.

Na analizowanym obszarze działają tylko **2 kina stałe** w dwu gminach: Kurów i Nałęczów. Nie ma zaś w ogóle teatrów.

Bardzo dobrze natomiast przedstawia się sytuacja z funkcjonowaniem **muzeów**. Wiąże się to z pewnością z bogatym dziedzictwem kulturowym analizowanego obszaru. **Takich placówek na terenie 11 omawianych gmin znajduje się w sumie 7, co stanowi blisko 18% wszystkich czynnych placówek muzealnych w województwie lubelskim.** Świadczy to o dużym dorobku kulturalnym tego obszaru oraz walorach historycznych i turystycznych. Muzea występują w trzech ważnych ośrodkach turystycznych analizowanego obszaru: Janowcu, Kazimierzu Dolnym i Nałęczowie, które mają swą szczególną rangę w skali województwa.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Tabela 7. Liczba placówek kulturalnych i ich zasobów na terenie LGD „Zielony Pierścień”

Gmina	Biblioteki i filie	Punkty biblioteczne na wsi	Księgozbiór	Ludność na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór na 1000 mieszkańców	Kino	Muzea	Zwiedzający
Baranów	3	0	14989	1409,33	3545,18	0	0	0
Janowiec	1	0	9588	3594,00	2667,78	0	1	59695
Kazimierz Dolny	2	3	21808	3509,00	3107,44	0	4	45491
Końskowola	1	0	20216	9050,00	2233,81	0	0	0
Kurów	2	3	18764	3946,00	2377,60	1	0	0
Markuszów	1	1	7764	3010,00	2579,40	0	0	0
Nałęczów	3	4	25044	3167,33	2635,66	1	2	23271
Puławy (gmina wiejska)	4	1	25887	2793,00	2317,13	0	0	0
Wąwolnica	1	3	13638	4936,00	2762,97	0	0	0
Wojciechów	3	0	20883	1987,33	3502,68	0	0	0
Żyrzyn	4	4	32033	1647,00	4862,33	0	0	0
RAZEM/ŚREDNIA	25	19	210614	3254,08	2715,00	2	7	128457

Tabela 8. Najważniejsze wydarzenia i imprezy kulturalne, sportowe i inne na obszarze działania LGD „Zielony Pierścień”

Lp.	Gmina	Nazwa imprezy
1.	Baranów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Występy i prezentacje kolęd przez lokalne zespoły artystyczne; przegląd pieśni patriotycznych /styczeń/; 2. Pokazy garncarskie i nauka szydełkowania /luty/; 3. Pokaz sztuki ludowej związanej z Wielkanocą /marzec/; 4. Pokazy ginących zawodów /kwiecień/; 5. Warsztaty garncarskie /maj/; 6. Cykl imprez lokalnych promujących rękodzielnictwo ludowe oraz potrawy regionalne /czerwiec/; 7. Dożynki gminne /wrzesień/; 8. Prezentacje lokalnych zespołów ludowych, pieczenie ziemniaka /październik/; 9. Gminny przegląd kolęd i pastorałek /grudzień/.
2.	Janowiec	<ol style="list-style-type: none"> 1. Noc muzeów na Zamku w Janowcu /maj/ 2. Turniej rycerski „O pierścień Czarnej Damy” /lipiec/; 3. Festiwal Filmu i Sztuki „Dwa Brzegi” /sierpień/; 4. Janowieckie interpretacje muzyki /sierpień/ 5. Dożynki gminne – „Święto plonów”. 6. Dożynki Gminne 7. Rodzinny Festyn 8. Regionalne Święto Polskiej Niezapominajki 9. Janowieckie Interpretacje Sztuki 10. Majówka Teatralno-Muzyczna 11. Sobótka na Zamku w Janowcu 12. Muzyczne Krajobrazy – koncert na powitanie i pożegnania lata 13. Zamkowe Spotkania Kabaretowe 14. Noc w Muzeum 15. U Progu Lata” – Festiwal Zespołów Pieśni i Tańca Godel 16. Janowieckie Spotkania Historyczne 17. Dni Sarmackie
3.	Kazimierz Dolny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych /czerwiec/; 2. Festiwal Filmu i Sztuki „Dwa Brzegi” /sierpień/; 3. Festiwal Filmowy /sierpień/ 4. Szereg wystaw, wernisaży znanych artystów 5. Dni Wisły 6. Święto Jesieni 7. Letnie Wieczory Muzyczne
4.	Końskowola	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dzień otwartych drzwi” organizowany przez LODR w Końskowoli 2. Dni Końskowoli 3. "Święto Róży"

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

		4. Odpust i zabawa z okazji św. Anny
5.	Kurów	1. Lokalne imprezy kulturalne prezentujące miejscowe zespoły i artystów.
6.	Markuszów	2. Lokalne imprezy kulturalne prezentujące miejscowe zespoły i artystów. 3. Festiwal Piosenki Religijnej.
7.	Nałęczów	1. Międzynarodowy Bieg Sylwestrowy Nałęczów - San Paolo; 2. Nałęczowska Wiosna Kulturalna /maj-czerwiec/; 3. Ogólnopolskie zawody sportowe w kolarstwie górskim Skandia /czerwiec/ 4. Nałęczowskie Divertimento /lipiec-sierpień/; 5. Festiwal Wokalny Belcanto /sierpień/; 6. Wyścig kolarski Tour de Pologne /wrzesień/; 7. Międzynarodowe Zawody Balonowe 8. Szereg imprez prezentujących lokalnych artystów 9. Wystawa Szopek Bożonarodzeniowych 10. Majówka z Panem Prusem 11. Lato z Filharmonią 12. Ogólnopolski Konkurs Małych Form Literackich im. S. Żeromskiego 13. Spotkania z Literaturą Współczesną 14. Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne 15. Rodzinny Piknik „Razem z Mamą, Razem z Tatą” 16. Nałęczowska Jesień w Ogrodzie 17. Konkurs na rysunek im. Andriollego 18. Biennale Sztuki Najmłodszych
8.	Puławy	1. Dni Kultury Chrześcijańskiej 2. Piknik Artystyczny w Gołębiu 3. Festyn sportowo-rekreacyjny „Hetmana” 4. Festyn sportowo-rekreacyjny w Górze Puławskiej 5. Dożynki kościelne (Gołąb, Góra Puławska, Zarzecze) 6. Jasełka i koncert kolęd 7. spotkania z cyklu „Ginące Zawody
9.	Wąwolnica	1. Festiwal Tańców Lubelskich „Godel” /czerwiec/; 2. Dni Wąwolnicy /czerwiec/; 3. Festiwal Piosenki Pielgrzymkowej; 4. Rocznica koronacji Cudownej Figury Matki Bożej Kębelskiej /wrzesień/; 5. Festiwal Piosenki Patriotycznej i Rodzinnej /listopad/. Festiwal Tańców Lubelskich Godel 6. Dni Wąwolnicy 7. Festiwal Piosenki Rodzinnej i Patriotycznej 8. Zimowa Imprezka
10.	Wojciechów	1. Warsztaty kowalskie /sierpień/Twórczy Piknik 2. Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie 3. Ogólnopolskie Spotkania Kowali 4. Ogólnopolskie Targi Sztuki Kowalskiej 5. Dożynki Gminne 6. Festyn – Majówka w Wieży Ariańskiej 7. Piknik Średniowieczny 1. 8. Majowy Piknik Agroturystyczny
11.	Żyrzyn	1. Przegląd kolęd, szopek i stroików /styczeń/; 2. Charytatywny Bal Karnawałowy /luty/; 3. Dzień Polskiej Niezapominajki /maj/; 4. Lokalne imprezy kulturalne prezentujące miejscowe zespoły i artystów.

Na obszarach wiejskich gminy jako jednostki samorządu terytorialnego stanowią czasami jedyny mecenat wspierający finansowo życie kulturalne na wsi, tj. przede wszystkim ośrodki kultury, biblioteki, koła gospodyń wiejskich oraz imprezy kulturalne. Niżej przeanalizujemy na przykładzie 2006 r. wydatki w budżetach poszczególnych gmin objętych LGD „Zielony Pierścień” na kulturę (dział 921 klasyfikacji budżetowej) w ogólnych wydatkach budżetowych.

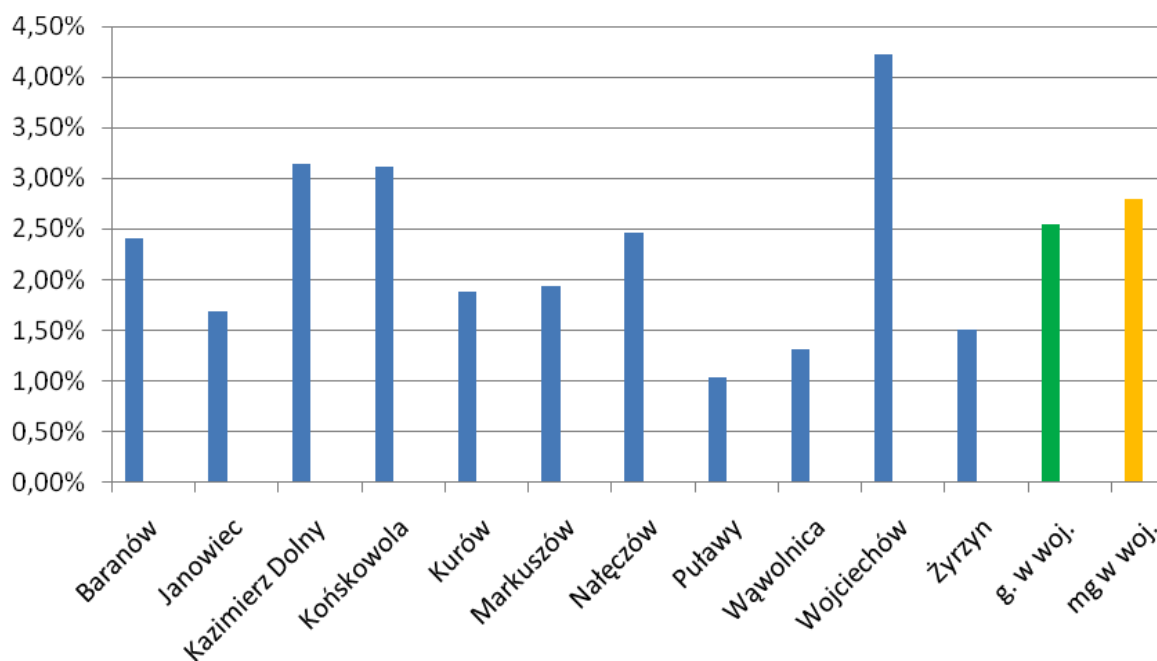
W skali województwa lubelskiego w 2006 r. gminy wiejskie średnio wydały na kulturę 2,55% ogółu wydatków budżetowych, zaś gminy miejsko-wiejskie – 2,79%.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Na obszarze działania LGD „Zielony Pierścień” największy udział wydatków na kulturę miały gminy: Wojciechów (4,22%), Kazimierz Dolny (3,14%) i Końskowola (3,12%). Najmniej zaś procentowy udział wydatków na kulturę odnotowano w budżetach gmin: Puławy (1,04%) i Wąwolnica (1,31%).

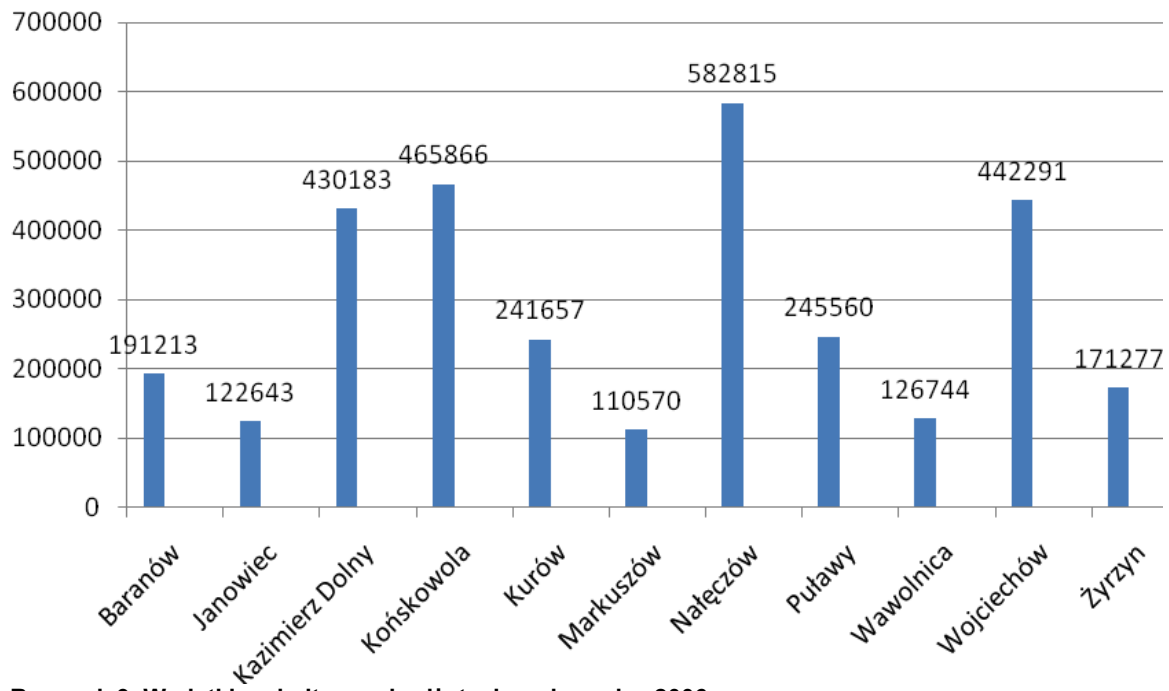
Analizując kategorię gmin miejsko-wiejskich można stwierdzić, że gmina Kazimierz Dolny posiadała wydatki na kulturę w ogólnych wydatkach budżetowych na poziomie wyższym niż wskaźnik na poziomie województwa, zaś gmina Nałęczów poniżej wskaźnika wojewódzkiego.

Porównując ze sobą natomiast wydatki gmin wiejskich na kulturę w wydatkach budżetowych ogółem można zauważyć, że wyższy odsetek wydatków na kulturę posiadały tylko 2 gminy: Wojciechów i Końskowola, pozostałe zaś znacznie poniżej wskaźnika na poziomie województwa.

Rysunek 8. Wydatki na kulturę w wydatkach budżetowych ogółem (w %) w 2006 r.

Jeszcze pełniejszy obraz o wydatkach gmin na kulturę da nam analiza tych wydatków w złotych. Generalnie potwierdza się trend, który zaobserwowaliśmy w analizie wydatków na kulturę w % z jedną zmianą. Otóż w wydatkach w złotych najwyższy poziom wydatków na kulturę występuje w gminie Nałęczów, a następnie w gminach: Końskowola, Wojciechów i Kazimierz Dolny. Należy zasadnie zakładać, że właśnie w tych ośrodkach najżywiej rozwija się życie kulturalne porównując je z pozostałymi gminami objętymi działaniem LGD „Zielony Pierścień”.

Rysunek 9. Wydatki na kulturę w budżetach gmin w zł w 2006 r.

Kuchnia regionalna

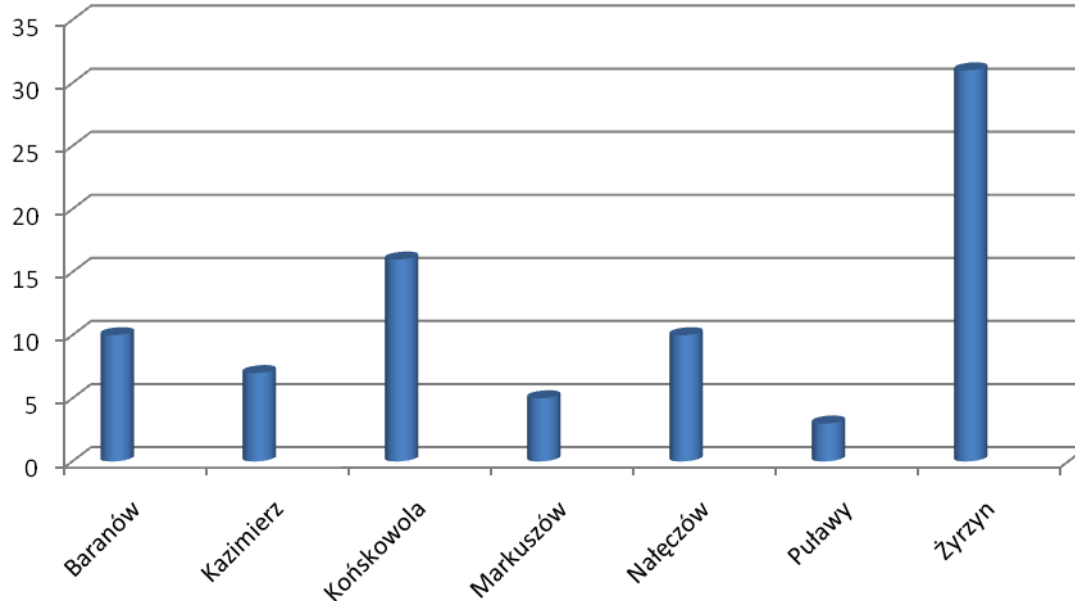
Dziedzictwo kulturowe obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień” stanowi coraz wyraźniej lokalna kuchnia wiejska. W 2008 r. w wydawnictwie książkowym²² po raz pierwszy podjęto próbę określenia i prezentacji tradycyjnej kuchni z terenu gmin Ziemi Puławskiej.

Potrawy te skatalogowano w ośmiu grupach:

- polewki, bryje i zupy;
- kluski i pierogi;
- placki i podplomyki;
- chleb;
- potrawy warzywne i owocowe;
- potrawy mięsne i półmięsne;
- potrawy cukiernicze;
- napoje i nalewki.

Każda z grup zawiera typowo lokalne potrawy wraz z przepisem na ich wykonanie. Ten aspekt dziedzictwa kulturowego analizowanego obszaru nie był dotychczas należycie doceniany w działaniach promocyjnych. W niniejszej strategii należy nadać mu właściwą rangę, aby obszar LGD był kojarzony także ze smaczną i zdrową kuchnią wywodząca się z bogatej tradycji kulinarnej mieszkańców Ziemi Puławskiej. Kolejnym krokiem powinno być zainteresowanie właścicieli lokali gastronomicznych z najbardziej atrakcyjnych miejscowości turystycznych obszaru LGD wprowadzeniem do menu przynajmniej części potraw lokalnych wyróżnionych w wyżej wymienionej książce.

²² Zob. Wokół kuchni i stołu. Tradycje Ziemi Puławskiej, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Puławach, 2008.

Rysunek 10. Potrawy tradycyjne skatalogowane na obszarze objętym przez LGD "Zielony Pierścień" wg gmin (w liczbach).

Tabela Wykaz potraw ludowych wynikających z badań i ujętych w pracy „Wokół kuchni i stołu” – tradycje Ziemi Puławskiej, z podaniem miejscowości i gminy z których pochodzą

Lp.	Nazwa potrawy	Miejscowość	Gmina
A. Polewki, bryje, zupy			
1.	Polewka z maślanki	Końskowola	Końskowola
2.	Polewka z serwatki		
3.	Polewka piwna		
4.	Zarzucajka		
5.	Słoducha		
6.	Zupa owocowa z wiśni lub czereśni		
7.	Zupa z dynią		
8.	Barszcz czerwony - kwaszony		
9.	Barszcz zaprawny	Kazimierz Dolny	Kazimierz Dolny
10.	Zupa żeniace		
11.	Zupa dziadowska	Baranów	Baranów
12.	Barszcz owocowy	Nałęczów	Nałęczów
13.	Salacianka		
14.	Zupa cebulowo-porowa		
B. Kluski i pierogi			
15.	Prażucha		
16.	Pierogi z grochu lub soczewicy	Kazimierz Dolny	Kazimierz Dolny
17.	Pierogi pieczone z kapusty kiszonej	Żyrzyn	Żyrzyn
18.	Pierogi z grochem i kaszą jaglaną	Kośmin	
19.	Pierogi z soczewicą i kaszą gryczaną	Kotliny	
20.	Pierozki z nadzieniem pieczarkowym smażone na głębokim tłuszczu	Wola Osińska	
21.	Pierozki z mięsem po Kołmińsku	Kośmin	
22.	Pierogi z serem i miętą	Kośmin	
23.	Pierogi z kaszy gryczanej z serem	Końskowola	Końskowola
24.	Pikantne pierogi do piwa i barszczyku	Markuszów	Markuszów
25.	Paruchy nadziewane	Góry	
26. Placki i podpiomyki			
D. Chleb			
27.	Chleb żytni na zakwasie	Kaleń	Markuszów
28.	Chleb żytnio-pszenny pieczony w piecu chlebowym	Śniadówka	Baranów

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

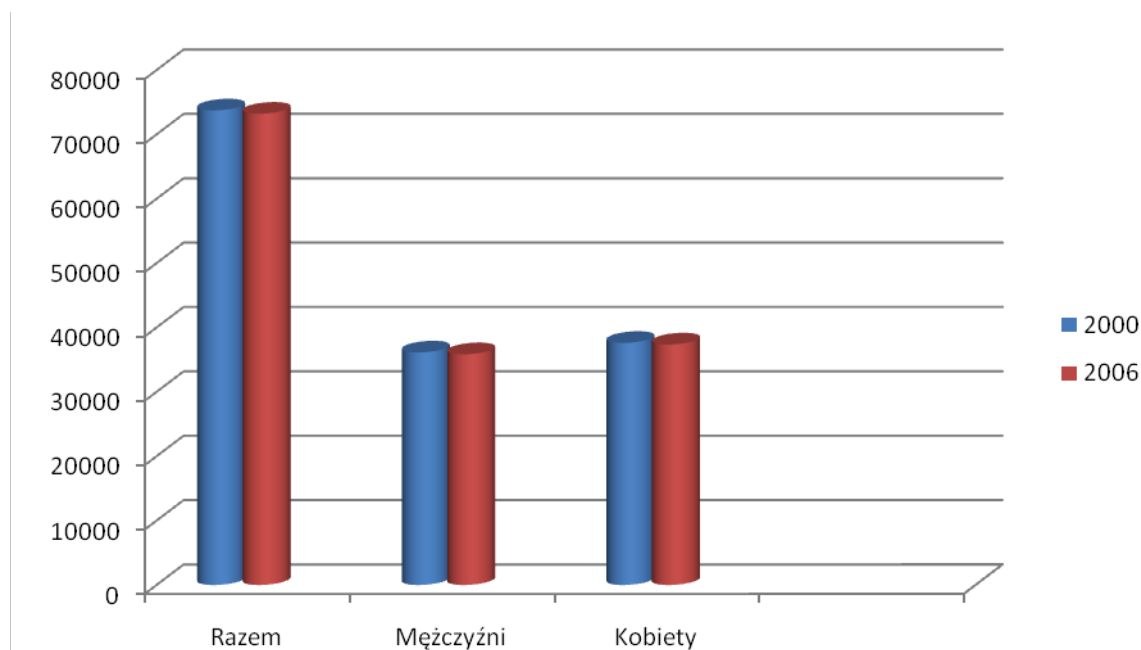
29.	Chleb domowy	Kośmin	Żyrzyn
E. Potrawy warzywne i owocowe			
30.	Kulebiaki	Końskowola	Końskowola
31.	Lemieszka „Psiocha”		
32.	Parzybroda		
33.	Buraczaki		
34.	Gołąbki z kaszy gryczanej w sosie grzybowym	Żyrzyn	Żyrzyn
35.	Gołąbki ziemniaczane	Zagrody	
36.	Bociany	Borysów	
37.	Ogórki kiszzone	Kośmin	
38.	Kapusta z grochem i grzybami	Kotliny	
39.	Pyzy z grochem „Bomby”	Borysów	
40.	Dusoki po borysowsku	Borysów	
41.	Babka ziemniaczana	Zagrody	
42.	Babka ziemniaczana	Kotliny	
43.	Zawijaki z kaszy jaglanej z sosem grzybowym po borysowsku	Borysów	
44.	Marchew z grochem i ziemniakami	Kośmin	
44.	Bociany	Kazimierz Dolny	Kazimierz Dolny
45.	Obturgańce		
46.	Kapusta drewniana		
47.	Salata parzona		
48.	Zacieraki		Puławy
49.	Lemiecha		
50.	Kapusta kiszona zasmażana	Nałęczów	Nałęczów
51.	Pęczak z grochem		
52.	Parzybroda	Bochothnica	
53.	Konfitura z owoców dzikiej róży	Brak danych	Brak danych
54.	Konfitura z płatków dzikiej róży	Brak danych	Brak danych
55.	Brzoskwinie w soku z dzikiego bzu	Brak danych	Brak danych
F. Potrawy mięsne i półmięsne			
56.	Flaczki z kaszą jaglaną	Kotliny	Żyrzyn
57.	Smalec z mięsem		
58.	Smalec z jabłkami i cebulą	Kośmin	
59.	Wiejski smalec	Żyrzyn	
60.	Pieczeń z dzika po myśliwsku	Wola Osińska	
61.	Wiejska okrasa do ziemniaków	Nałęczów	Nałęczów
62.	Korona mięsna „po sadursku”		
63.	Smalec wiejski	Baranów	Baranów
64.	Salceson		
65.	Pasztet z dziczyzny	Końskowola	
66.	Kielbasa domowa	Brak danych	Brak danych
67.	Kiszka wątrobiana	Brak danych	Brak danych
G. Potrawy cukiernicze			
68.	Marchwiak	Borysów	Żyrzyn
69.	Marchwiak	Zagrody	
70.	Rogaliki ciotuni	Borysów	
71.	Pączki „Ryfutki”	Żyrzyn	
72.	Kaszak z kaszy jaglanej	Kaleń	Markuszów
73.	Piernik rozczyniany na noc	Bochothnica	Nałęczów
74.	Amoniaczki	Baranów	Baranów
75.	Rogale z dziką różą	Końskowola	Końskowola
76.	Racuchy	Brak danych	Brak danych
H. Napoje i nalewki			
77.	Kwas chlebowy na miodzie	Markuszów	Markuszów
78.	Kompot owocowy	Kotliny	Żyrzyn
79.	Orzechówka	Żyrzyn	
80.	Nalewka wiśniowa	Wola Osińska	
81.	Napój z darów lasu	Żyrzyn	
82.	Likier orzechowy	Śniadówka	Baranów
83.	Nalewka z tarniny		
84.	Koniak domowy		
85.	Nalewka na liściach czarnej porzeczki		
86.	Sok wiśniowy	Baranów	

87.	Nalewka z aronii	Brak danych	Puławy
88.	Nalewka z aronii	Końskowola	Końskowola
89.	Kwas z buraków		
90.	Napitek na wzmocnienie	Nałęczów	Nałęczów
91.	Podpiwek	Brak danych	Brak danych

1 Ocena społeczno - gospodarcza obszaru (w tym potencjał demograficzny i gospodarczy obszaru oraz poziom aktywności społecznej);

3.1. Ludność

Ludność obszaru działania LGD „Zielony Pierścień” według stanu na koniec 2006 r. wynosiła 73218, co stanowiło 3,4% ogólnej liczby ludności województwa lubelskiego. W porównaniu z końcem 2000 r. liczba mieszkańców z terenu objętego LGD zmniejszyła się o 0,7%. Ludność na tym obszarze utrzymuje się zatem na względnie stałym poziomie. Najwięcej mieszkańców posiadają gminy Puławy i Nałęczów, najmniej zaś Markuszów i Janowiec.

Rysunek 11. Liczba mieszkańców na obszarze LGD "Zielony Pierścień" w latach 2000-2006

Na liczbę ludności istotny wpływ wywiera przyrost naturalny oraz ruch migracyjny. W latach 2000-2006 na analizowanym obszarze przyrost naturalny był ujemny. W 2006 r. ujemny przyrost naturalny nieznacznie pogłębił się w porównaniu z rokiem 2000 i osiągnął poziom „-142”. Korzystnie kształtuje się ruch migracyjny ludności co pozytywnie wpływa na w miarę stabilną liczbę ludności z terenu działania LGD „Zielony Pierścień”. Na przestrzeni lat 2000 – 2006 saldo migracji wzrosło z 56 do 122 osób.

Gęstość zaludnienia analizowanego obszaru w okresie 2000-2006 wyniosła 76 osób na 1 km² i jest niższa od analogicznego wskaźnika dotyczącego województwa lubelskiego, który wyniósł 88 osób na 1 km².

Ważnym elementem struktury demograficznej jest płeć i wiek mieszkańców obszaru LGD „Zielony Pierścień”. Na przestrzeni lat 2000-2006 na tym terenie notuje się większą liczbę kobiet niż mężczyzn. W tych latach udział kobiet utrzymuje się na stałym poziomie i

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

stanowi 51% analizowanej populacji. Wskaźnik ten jest taki sam jak w skali całego województwa lubelskiego.

Tabela 9. Liczba ludności na analizowanym obszarze w latach 2000-2006

Lp.	Nazwa gminy	2000 r.			2006 r.		
		Razem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1.	Baranów	4406	2146	2260	4264	2071	2193
2.	Janowiec	3639	1825	1814	3638	1827	1811
3.	Kazimierz Dolny	7017	3416	3601	7020	3448	3572
4.	Końskowola	9150	4522	4628	9186	4547	4639
5.	Kurów	8193	4030	4163	8003	3925	4078
6.	Markuszów	3106	1541	1565	3059	1534	1525
7.	Nałęczów	9473	4509	4964	9276	4390	4886
8.	Puławy (gmina wiejska)	11141	5485	5656	11241	5494	5747
9.	Wąwolnica	4989	2440	2549	4868	2402	2466
10.	Wojciechów	5945	2879	3066	6010	2931	3079
11.	Żyrzyn	6676	3333	3343	6653	3284	3369
12.	Ogółem	73735	36126	37609	73218	35853	37365

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Tabela 10. Przyrost naturalny i saldo migracji na analizowanym obszarze w latach 2000-2006

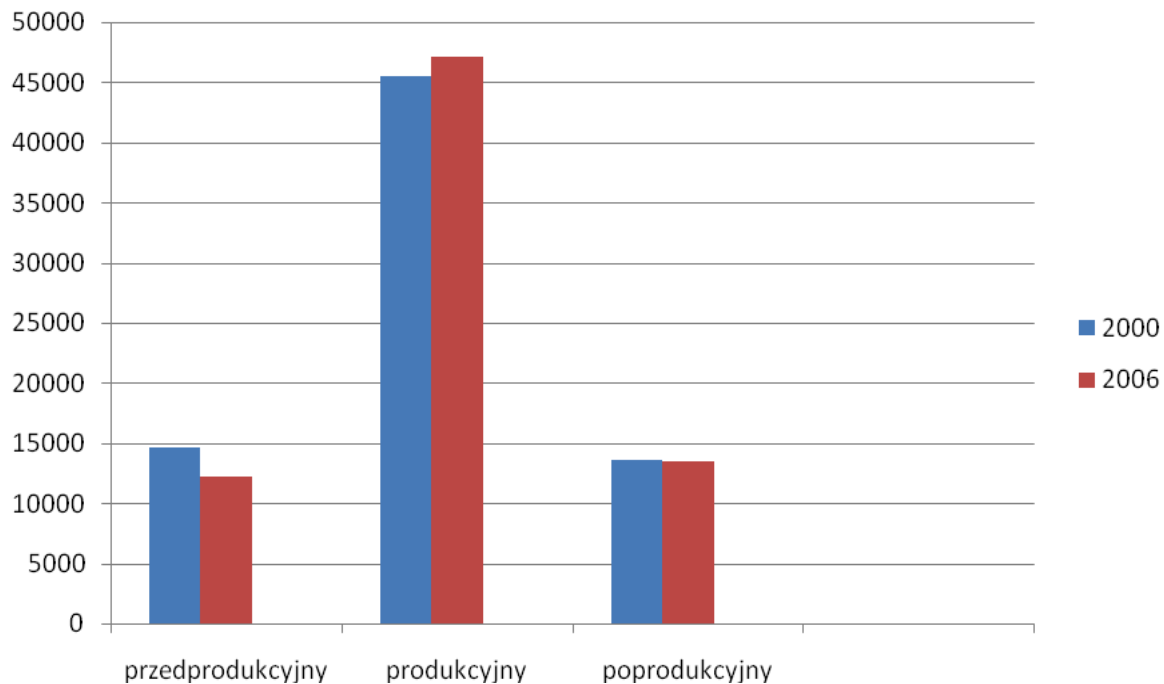
		2000		2006	
		Przyrost naturalny	Saldo migracji	Przyrost naturalny	Saldo migracji
1.	Baranów	-17	-23	-13	0
2.	Janowiec	10	11	-9	19
3.	Kazimierz Dolny	-32	15	-24	25
4.	Końskowola	-22	-19	-3	19
5.	Kurów	-30	-20	-25	14
6.	Markuszów	-10	6	-4	16
7.	Nałęczów	-6	-7	-16	-3
8.	Puławy	25	81	-45	29
9.	Wąwolnica	-15	10	-26	-26
10.	Wojciechów	-1	2	13	23
11.	Żyrzyn	-28	0	10	6
12.	Ogółem	-126	56	-142	122

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Analiza struktury wieku ludności wykazuje, że podobnie jak w kraju i województwie lubelskim proces starzenia się społeczeństwa zamieszkującego gminy objęte LGD „Zielony Pierścień” staje się coraz wyraźniejszy. Ilustruje to procentowy udział ludności w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców analizowanego obszaru zmniejszył się o 3,2% w stosunku do 2000 r. i wyniósł w 2006 r. 16,7%. Porównując w tej kategorii wiekowej zmiany w liczbach bezwzględnych można stwierdzić, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do roku 2000 zmniejszyła się w 2006 r. o blisko 2,5 tys. osób, czyli o 17%. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym nieznacznie zmniejszyła się w 2006 r. w stosunku do roku 2000, ale jej udział procentowy w ogólnej liczbie mieszkańców analizowanej populacji staje się coraz wyższy i w roku 2006 osiągnął poziom 18,8%.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Rysunek 12. Liczba osób wg grup ekonomicznych na obszarze LGD "Zielony Pierścień" w latach 2000-2006

Pod względem potencjału produkcyjnego kapitału ludzkiego obszar gmin objęty LGD charakteryzuje się wysoką stabilnością w latach 2000-2006. Fakt ten powinien stanowić poważny argument do inwestowania na tym terenie.

Tabela 11. Ludność obszaru LGD według ekonomicznych grup

Lp.	Gmina	Wiek przedprodukcyjny /poniżej 15 lat/		Wiek produkcyjny /kobiety:15-59 lat, mężczyźni: 15-64 lata/		Wiek poprodukcyjny	
		2000	2006	2000	2006	2000	2006
1.	Baranów	899	683	2518	2610	941	916
2.	Janowiec	743	643	2276	2369	593	579
3.	Kazimierz Dolny	1369	1143	4415	4455	1323	1405
4.	Końskowola	1803	1470	5571	5860	1666	1708
5.	Kurów	1548	1244	5112	5248	1460	1395
6.	Markuszów	624	524	1853	1942	582	572
7.	Nałęczów	1890	1496	6325	6290	1687	1708
8.	Puławy (gmina wiejska)	2279	1920	6827	7252	1932	1961
9.	Wąwolnica	953	849	3034	3149	989	923
10.	Wojciechów	1126	1026	3574	3754	1169	1176
11.	Żyrzyn	1413	1164	3985	4239	1239	1191
12.	Ogółem	14647	12162	45490	47168	13581	13534

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

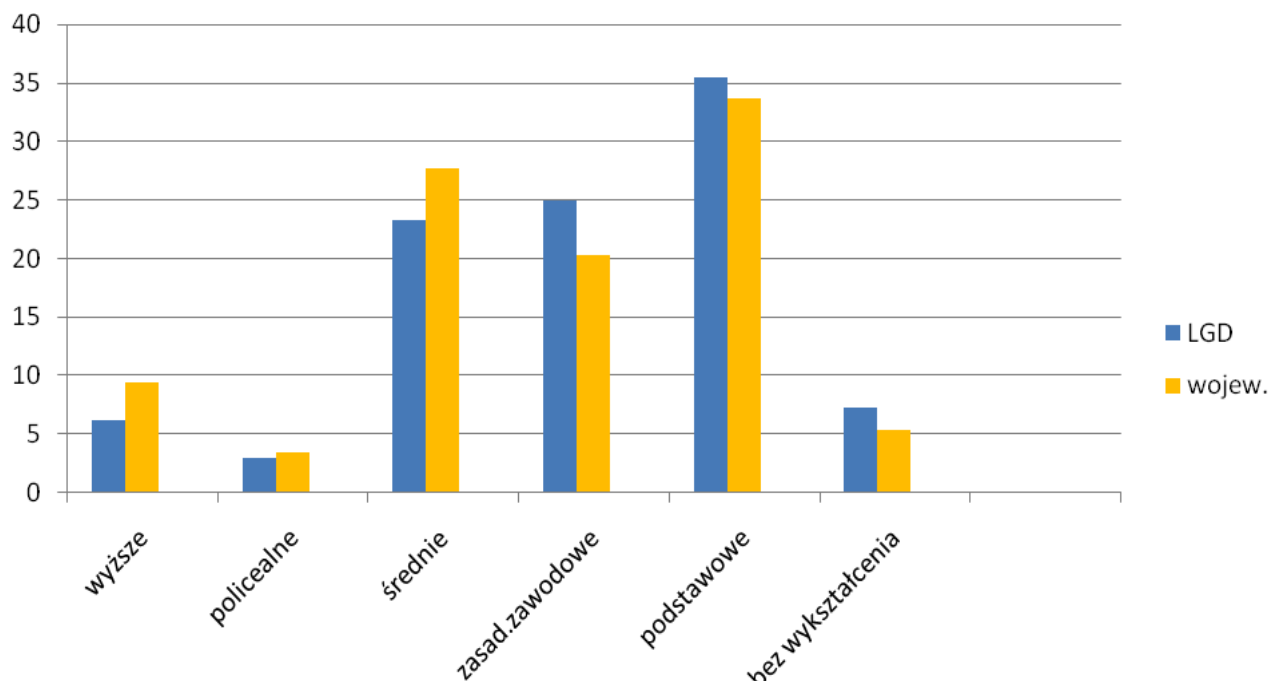
Liczba ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu z rokiem 2000 w 2006 r. wzrosła o 3,7% i wynosiła 47168 osób, tj. 64,7% całej populacji mieszkańców zamieszkujących gminy objęte LGD „Zielony Pierścień”.

Biorąc pod uwagę ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wskaźnik ten na poziomie województwa lubelskiego wynosi 61 i jest niższy niż w gminach objętych działaniem LGD, za wyjątkiem gminy Kurów gdzie osiąga on poziom również 61. W pozostałych gminach waha się on niekorzystnie od 62 w gminie Janowiec do 76 w gminie Baranów.

Wyszktałenie

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Istotnym elementem potencjału siły roboczej danego obszaru jest poziom wykształcenia mieszkańców. Z analizy danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. dotyczącego gmin objętych działaniem LGD „Zielony Pierścień” wynika, że największy udział stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (35,46%) oraz zasadniczym zawodowym (24,91%). Natomiast najmniejszy odsetek mieszkańców posiada wykształcenie policealne (2,96%) i wyższe (6,15%). Porównując te dane ze wskaźnikami odnoszącymi się do województwa lubelskiego wyraźnie widać, że odsetek mieszkańców z obszaru LGD z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym oraz bez wykształcenia jest znacznie wyższy niż analogiczne wskaźniki na poziomie województwa lubelskiego. Z kolei na poziomie województwa lubelskiego odsetek osób z wykształceniem wyższym, policealnym oraz średnim jest zdecydowanie wyższy niż na terenie LGD. Świadczy to o nieco niższym poziomie wykształcenia ludności obszaru LGD niż średnio w skali całego województwa. Na wyższe wskaźniki na poziomie województwa w przypadku wykształcenia wyższego i średniego ma wpływ ludność z dużych miast – powiatów grodzkich (Lublin, Chełm, Zamość), której poziom wykształcenia jest wyższy niż ludności z terenów typowo wiejskich – powiatów ziemskich. W przypadku powiatów ziemskich odsetek ludności w rozbiu na poszczególne kategorie wykształcenia jest bardzo zbliżony.

Rysunek 13. Ludność obszaru LGD i woj. lubelskiego wg wykształcenia /w%/

Tabela 12. Ludność obszaru LGD według wykształcenia

Gmina	Wykształcenie						RAZEM
	wyższe	policealne	średnie	zasad.zawod.	podstawowe	bez wyksz.	
Baranów	137	79	644	899	1278	585	3622
Janowiec	168	58	615	900	1045	204	2990
Kazimierz Dolny	453	225	1282	1518	1985	462	5925
Końskowola	474	209	1891	1849	2742	442	7607
Kurów	450	183	1709	1635	2506	362	6847
Markuszów	112	82	514	695	914	247	2564
Nałęczów	821	387	2195	1754	2726	348	8231
Puławy	536	223	2318	2324	3183	602	9186
Wąwolnica	192	156	883	1055	1577	284	4147
Wojciechów	201	113	1024	1201	1922	463	4924
Żyrzyn	241	107	1219	1494	1934	473	5468
Ogółem	3785	1822	14294	15324	21812	4472	61509

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

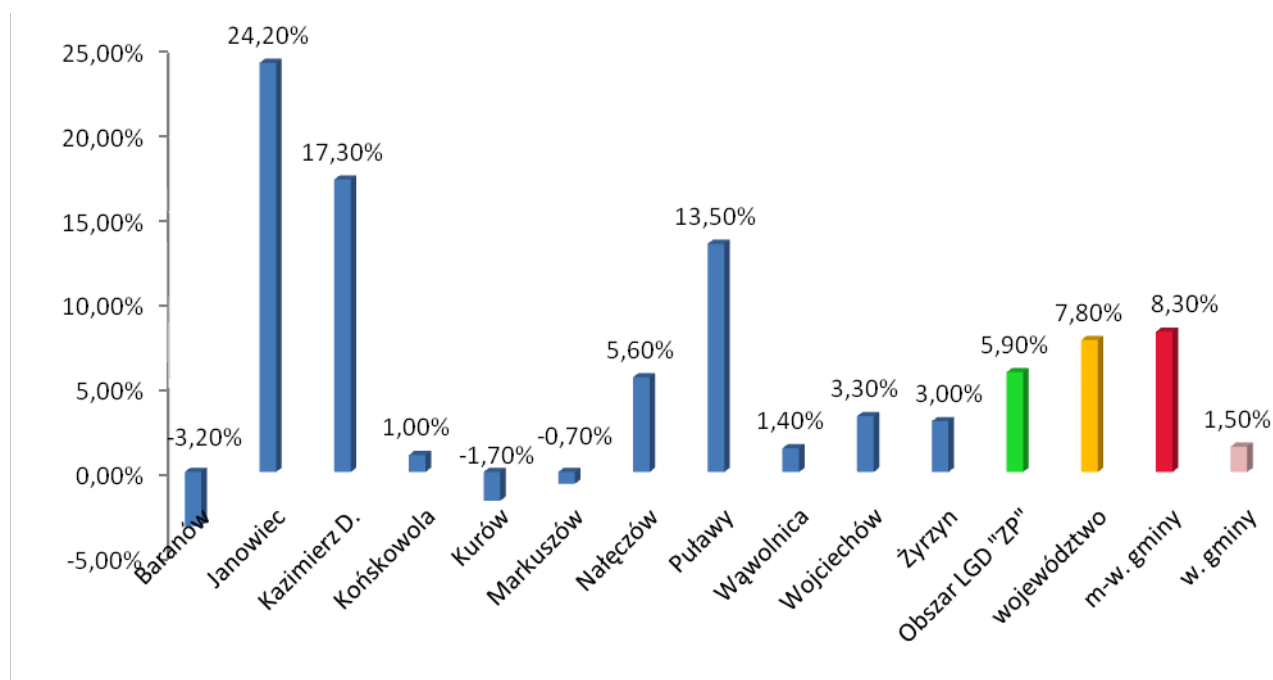
Tabela 13. Ludność obszaru LGD i woj. Lubelskiego wg wykształcenia /w %/

Lp.	Wykształcenie	Obszar LGD	Woj. lubelskie
1.	wyższe	6,15	9,43
2.	policealne	2,96	3,51
3.	średnie	23,24	27,72
4.	zasad.zawodowe	24,91	20,34
5.	podstawowe	35,46	33,64
6.	bez wykształcenia	7,27	5,37
7.	ogółem	100	100

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

Zasoby mieszkaniowe

W 2006 r. stan zasobów mieszkaniowych gmin objętych LGD „Zielony Pierścień” wynosił 23.018 mieszkań. Przyrost mieszkań na tym obszarze w roku 2006 w stosunku do 1995 r. wyniósł 5,9%. Wskaźnik ten jest nieznacznie niższy od średniego przyrostu mieszkań na poziomie całego województwa lubelskiego (włącznie z dużymi miastami) wynoszącego 7,8% oraz w porównaniu z kategorią gmin miejsko wiejskich w województwie lubelskim (8,3%), ale dużo wyższy niż średni przyrost mieszkań w kategorii gmin wiejskich Lubelszczyzny wynoszący tylko 1,5%. Świadczy to o dosyć wysokiej dynamice przyrostu mieszkań na obszarze LGD, który spowodowany jest dużą atrakcyjnością gmin należących do LGD. Na terenie gmin objętych LGD najwięcej mieszkań budowanych jest w najatrakcyjniejszych turystycznie obszarach tj. w gminach: Janowiec, Kazimierz Dolny, Puławy i Nałęczów. W trzech pierwszych wymienionych gminach wskaźnik przyrostu mieszkań kilkakrotnie przekroczył analogiczny wskaźnik dla całego województwa lubelskiego. Niepokojący ujemny trend odnotowano w gminach Baranów, Kurów i Markuszów gdzie liczba mieszkań w przeciągu ostatnich 11 lat zmniejszyła się. Jak się okaże w dalszej części niniejszego dokumentu te gminy posiadają najsłabszą infrastrukturę – media pod budownictwo jednorodzinne.

Rysunek 14. Dynamika przyrostu zasobów mieszkaniowych w latach 1995-2006 w poszczególnych gminach, średnio na obszarze LGD "ZP", w województwie, w gminach miejsko-wiejskich w województwie oraz w gminach wiejskich w województwie

Przeciętna powierzchnia użytkowa zamieszkanego mieszkania w 2006 r. dla obszaru LGD wynosiła 82,85 m² i była wyższa od średniej wojewódzkiej (73,7%), średniego wskaźnika dla gmin miejsko-wiejskich w województwie (76,1 m²), ale nieco mniejsza od średniej dla gmin wiejskich z Lubelszczyzny (84,4 m²). Największą powierzchnię użytkową posiadają mieszkania znajdujące się na terenie gmin: Końskowola (90,4 m²) i Żyrzyn (90,0 m²).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca w 2006 r. na obszarze LGD wynosiła 26,1% i była wyższa od analogicznego wskaźnika na poziomie województwa jako całości (23,9 m²), dla gmin miejsko-wiejskich w województwie (23,9 m²) oraz dla gmin wiejskich Lubelszczyzny (25,5%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Wojciechów (27,7%) Kazimierz Dolny (27,6%) oraz Baranów (27,2%).

Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe na obszarze LGD „Zielony Pierścień” w 2006 r.

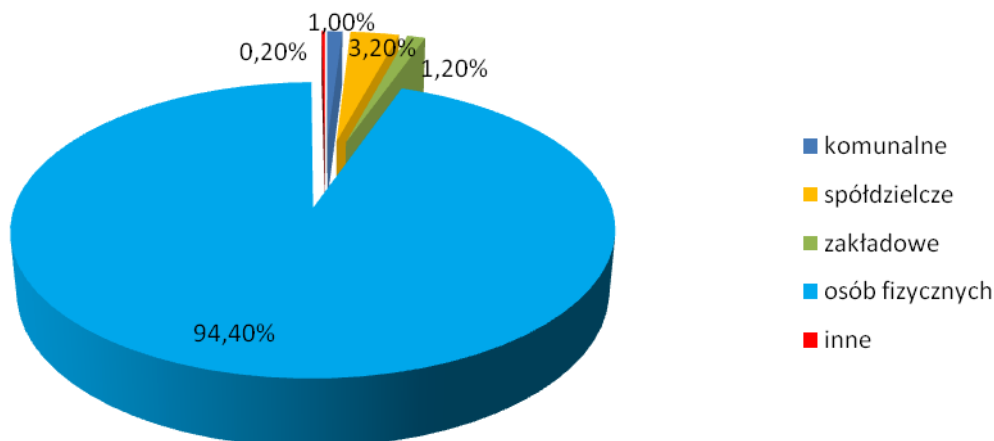
Wyszczególnienie	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań	Przeciętna		
				liczba izb w mieszkaniu	pow. użytkowa w m ²	
					1 mieszkania	na 1 osobę
Baranów	1293	5169	114289	4,0	88,4	27,2
Janowiec	1215	4671	91178	3,84	75,0	25,4
Kazimierz Dolny	2625	9538	193603	3,63	73,8	27,6
Końskowola	2600	10887	235148	4,12	90,4	26,0
Kurów	2370	9707	209019	4,10	88,2	26,5
Markuszów	934	3600	75864	3,85	81,2	25,0
Nałęczów	3139	12503	252073	3,98	80,3	26,6
Puławy	3596	13953	283501	3,88	78,8	25,5
Wąwolnica	1489	5438	117861	3,65	79,2	24,0
Wojciechów	1919	6828	165215	3,56	86,1	27,7
Żyrzyn	1838	7413	165460	4,03	90,0	25,1

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

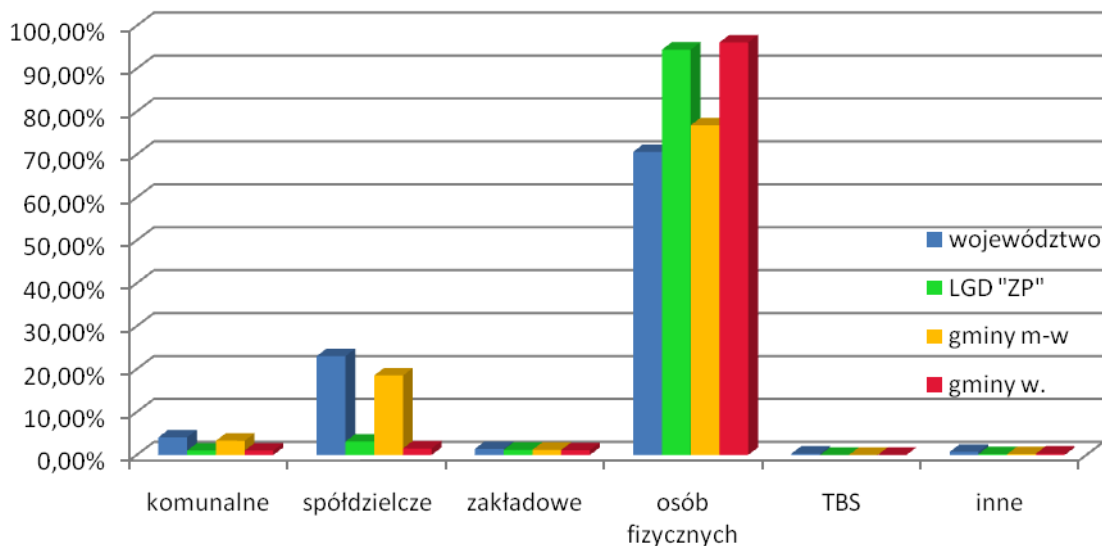
LGD Razem/średnia	23018	3,88	82,85	26,1
Województwo		3,73	73,7	23,9
wiejskie gminy		3,79	84,4	25,5
m-w gminy		3,73	76,1	23,9

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

W strukturze własności zasobów mieszkaniowych w 2006 r. na terenie gmin objętych LGD „Zielony Pierścień” dominowała własność osób fizycznych – ogółem 94,4% mieszkań. Średnia wojewódzka jako ogółu wynosiła 70,6%, zaś średnia dla gmin wiejskich z terenu Lubelszczyzny – 96,1%. Na drugim miejscu odnotowano własność spółdzielczą mieszkań – 3,2% zaś na trzecim miejscu mieszkania będące własnością zakładów pracy (1,2%).

Rysunek 15. Zasoby mieszkaniowe wg form własności na obszarze LGD "Zielony Pierścień"

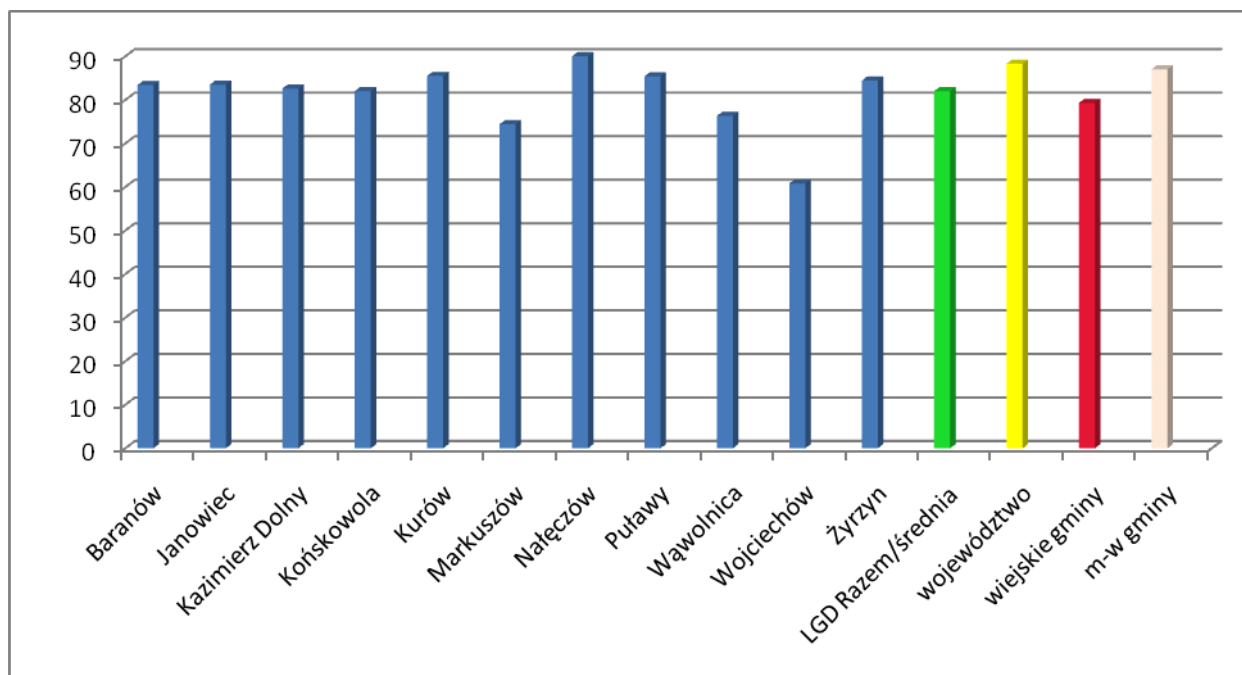
Rysunek 16. Zasoby mieszkaniowe wg form własności w układzie porównawczym dla obszarów: całego województwa, LGD "ZP", gmin miejsko-wiejskich w województwie i gmin wiejskich w województwie.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

O warunkach życia ludności na obszarach wiejskich decyduje między innymi wyposażenie mieszkań w wodociąg, kanalizację i gaz. W przypadku wielu gmin z obszaru LGD „Zielony Pierścień” poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje i urządzenia nie jest dostateczny i różni się znacznie od poziomu krajowego oraz średniej wojewódzkiej dla Lubelszczyzny. Związane jest to przede wszystkim z niskimi dochodami i wydatkami gospodarstw domowych na analizowanym obszarze.

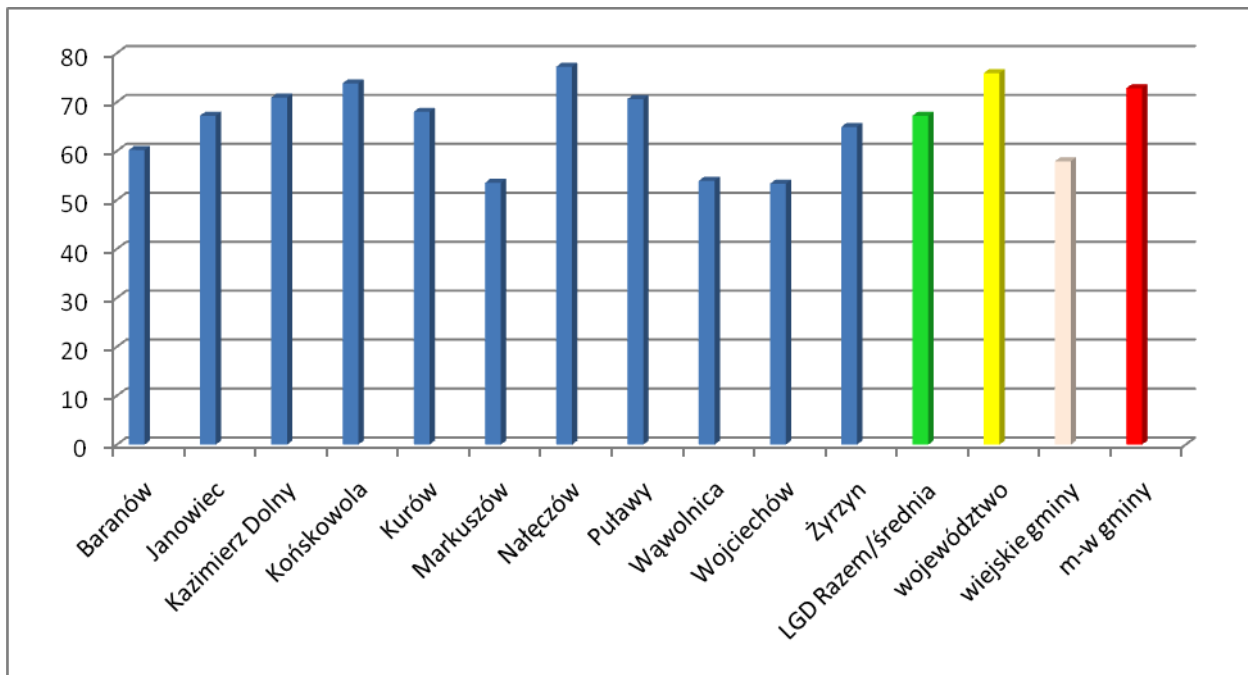
W 2006 r. na obszarze LGD „Zielony Pierścień” wodociąg posiadało 82% mieszkań, ustęp splukiwany – 67,2%, gaz z sieci – 37,3%.

W przypadku wyposażenia mieszkań w wodociąg w 2006 r. sytuacja na obszarze LGD przedstawia się względnie najlepiej w relacji do wskaźnika wojewódzkiego i występuje najmniejsza dysproporcja pomiędzy gminami LGD „Zielony Pierścień”. Odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg na terenie gmin objętych LGD jest tylko nieznacznie mniejszy od wskaźnika wojewódzkiego dla całej Lubelszczyzny oraz od wskaźnika wojewódzkiego dla gmin miejsko-wiejskich, ale jest wyższy dla gmin wiejskich z Lubelszczyzny. Wskaźnik wyższy od wartości trzech wskaźników w skali województwa Lubelskiego (jako całości, gmin miejsko-wiejskich i wiejskich) odnotowano w przypadku tylko jednej gminy z obszaru LGD – Nałęczowa (90,0%). Także wysokie zbliżone wskaźniki odnotowano dla gmin: Kurów (85,5%), Puławy (85,4%) i Żyrzyn (84,4%). Najmniej korzystne wskaźniki posiadały gminy: Wojciechów (60,8%), Markuszów (74,4%) i Wąwolnica (76,3%), ich wielkość była niższa od trzech wyżej wymienionych wskaźników dla Lubelszczyzny.

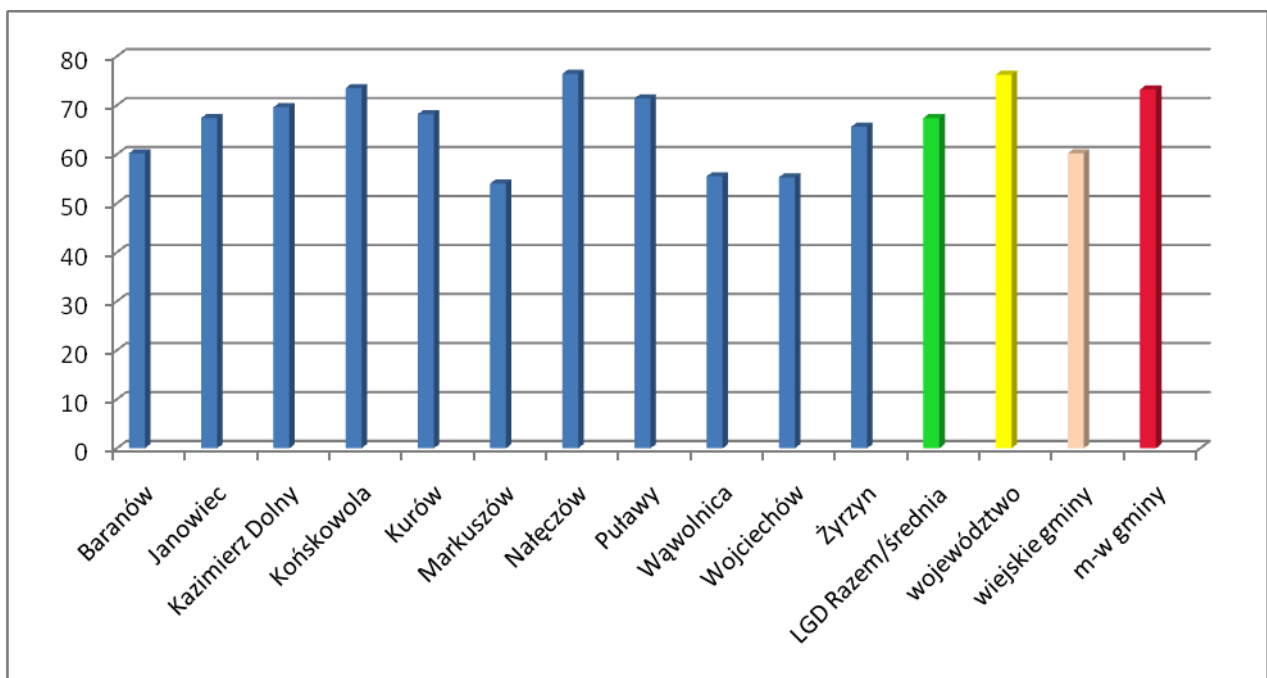

Rysunek 17. Odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg w poszczególnych gminach, obszarze LGD, województwie, gminach m-w, gminach wiejskich w 2006 r. /opracowanie własne/

Duże dysproporcje pomiędzy gminami LGD występują w przypadku wskaźnika dotyczącego odsetka mieszkań wyposażonych w ustęp splukiwany według stanu na 2006 r. Ponownie najwyższy wskaźnik osiągnęła gmina Nałęczów (77,2%), jest to wartość wyższa od trzech wymienionych wskaźników wojewódzkich. W dalszej kolejności najwyższe wskaźniki na analizowanym obszarze posiadały gminy: Końskowola (73,8%), Puławy (70,6%) oraz Kurów (68,0%). Ponownie najmniej korzystny odsetek mieszkań wyposażonych w system kanalizacyjny posiadały gminy: Wojciechów (53,3%), Markuszów (53,5%) i Wąwolnica (53,9%).

Rysunek 18. Odsetek mieszkań wyposażonych w ustęp splukiwany w poszczególnych gminach, obszarze LGD, województwie, gminach m-w, gminach wiejskich w 2006 r. /opracowanie własne/

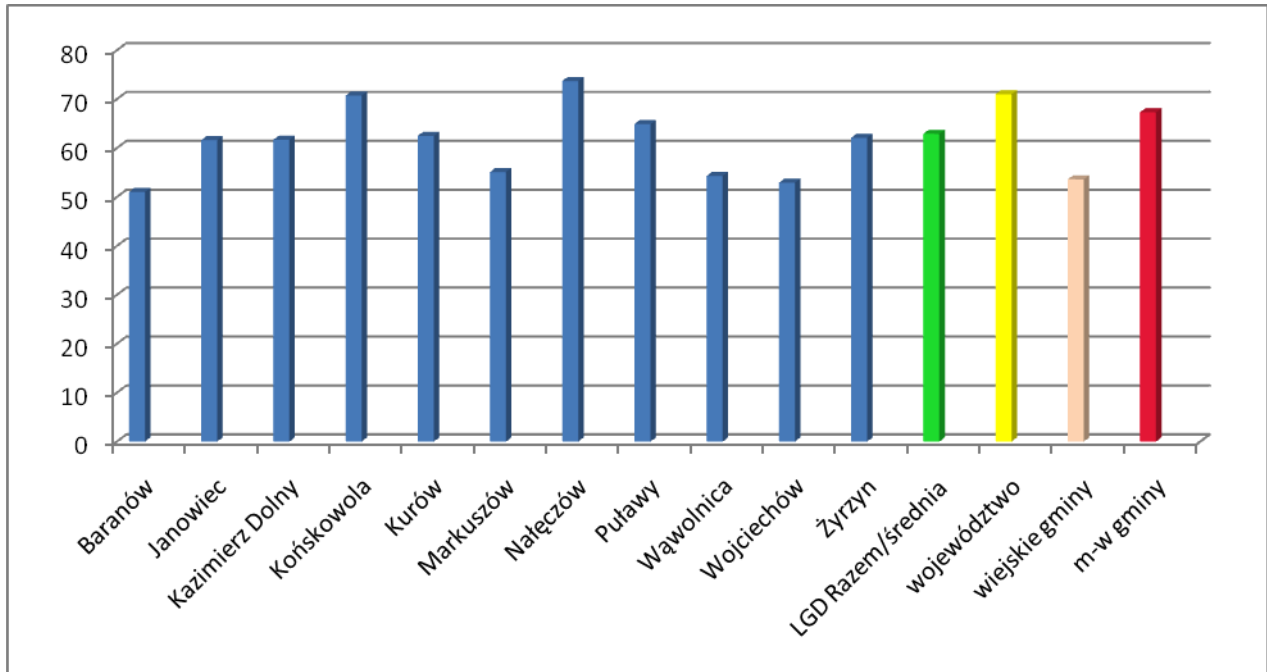

Rysunek 19. Odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę w poszczególnych gminach, obszarze LGD, województwie, gminach m-w, gminach wiejskich w 2006 r. /opracowanie własne/

Te same trendy, jeśli chodzi o wysokość wskaźników dla poszczególnych gmin z obszaru LGD, odnotować można w przypadku wyposażenia mieszkań w c.o. Tutaj również

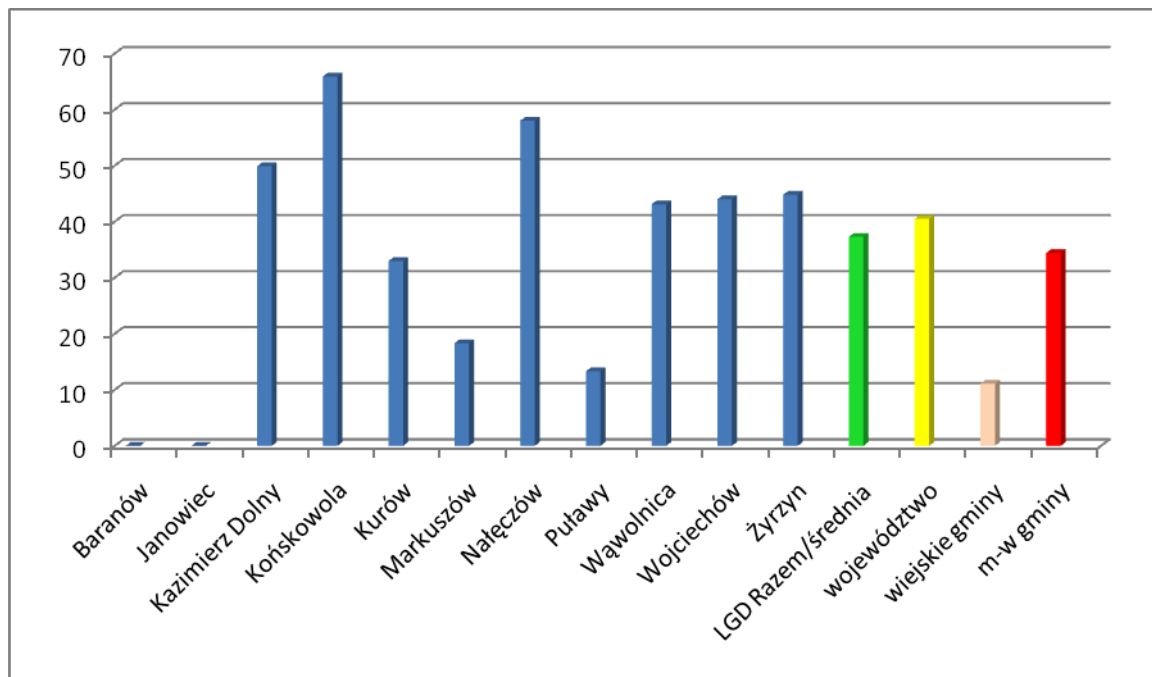
Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

najwyższy wskaźnik posiada gmina Nałęczów (73,7%), najniższy zaś gminy: Wojciechów (52,9%, Wąwolnica (54,3%) i Markuszów (55,1%).

Rysunek 20. Odsetek mieszkań wyposażonych w c.o. w poszczególnych gminach, obszarze LGD, województwie, gminach m-w, gminach wiejskich w 2006 r. /opracowanie własne/

Nieco odmiennie wygląda sytuacja na obszarze LGD „Zielony Pierścień” jeśli chodzi o dostęp mieszkań do gazu z sieci. Aż sześć gmin z obszaru LGD posiadało odsetek mieszkań wyposażonych w gaz z sieci wyższy od trzech wskaźników dla Lubelszczyzny. Najwyższy wskaźnik posiada Końskowola (65,9%) oraz Nałęczów (58,0%). Natomiast gminy: Baranów i Janowiec w ogóle nie posiadają dostępu do gazu z sieci.

Rysunek 21. Odsetek mieszkań wyposażonych w gaz z sieci w poszczególnych gminach, obszarze LGD, województwie, gminach m-w, gminach wiejskich w 2006 r. /opracowanie własne/

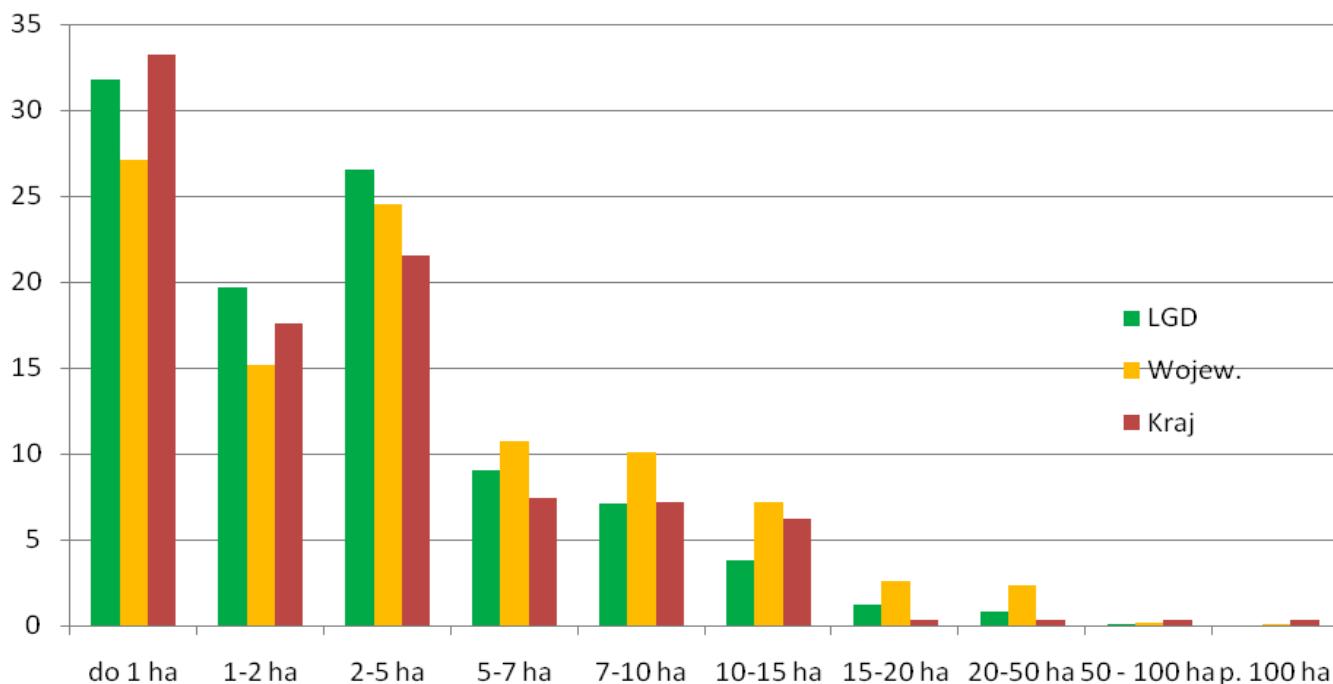
Tabela 15. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne w 2006 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym mieszkania wyposażone w:									
		Wodociąg		Ustęp spłukiwany		Łazienkę		C.o.		Gaz z sieci	
			%		%		%		%		%
Baranów	1293	1078	83,4	778	60,2	778	60,2	659	51,0	0	0
Janowiec	1215	1014	83,5	816	67,2	819	67,4	747	61,6	0	0
Kazimierz Dolny	2625	2167	82,6	1862	70,9	1828	69,6	1620	61,7	1311	49,9
Końskowola	2600	2132	82,0	1919	73,8	1912	73,5	1837	70,7	1714	65,9
Kurów	2370	2027	85,5	1611	68,0	1616	68,2	1481	62,5	782	33,0
Markuszów	934	695	74,4	500	53,5	504	54,0	515	55,1	171	18,3
Nałęczów	3139	2826	90,0	2422	77,2	2397	76,4	2313	73,7	1821	58,0
Puławy	3596	3072	85,4	2539	70,6	2569	71,4	2334	64,9	479	13,3
Wąwolnica	1489	1136	76,3	803	53,9	826	55,5	808	54,3	642	43,1
Wojciechów	1919	1166	60,8	1023	53,3	1062	55,3	1016	52,9	844	44,0
Żyrzyn	1838	1551	84,4	1193	64,9	1205	65,6	1141	62,1	824	44,8
LGD Razem/średnia	23018	18864	82,0	15466	67,2	15516	67,4	14472	62,9	8588	37,3
województwo			88,3		75,9		76,2		71,0		40,5
wiejskie gminy			79,3		57,9		60,2		53,6		11,1
m-w gminy			87,0		72,8		73,2		67,3		34,4

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Gospodarstwa rolne

Na analizowanym obszarze funkcjonuje ponad 16 tys. gospodarstw rolnych. Z tego blisko 78% stanowią gospodarstwa poniżej 5 ha. Na poziomie województwa lubelskiego odsetek gospodarstw poniżej 5 ha jest niższy (nieco ponad 66%) niż na analizowanym obszarze. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu prowadzonych gospodarstw rolnych na terenie gmin objętych działaniem LGD „Zielony Pierścień”.

Rysunek 22. Gospodarstwa rolne wg rodzajów i grup obszarowych: LGD, województwo, kraj

Analizując gospodarstwa rolne z obszaru LGD pod względem ich wielkości w bardziej szczegółowych kategoriach należy stwierdzić, że największy udział (31,8%) mają gospodarstwa rolne o obszarze do 1 ha włącznie. W dalszej kolejności znajdują się gospodarstwa o powierzchni 2-5 ha (26,5%) oraz o powierzchni 1-2 ha (19,7%). Ten sam trend występuje na poziomie województwa lubelskiego oraz na poziomie kraju. Na obszarze objętym LGD nie ma gospodarstw o powierzchni wyższej niż 100 ha. A gospodarstw o powierzchni od 50 do 100 ha jest tylko 6 w dwu gminach: Końskowola (3 gospodarstwa) i Puławy (3 gospodarstwa).

Porównując wielkość gospodarstw występujących na obszarze LGD ze strukturą wielkości gospodarstw na poziomie województwa lubelskiego można stwierdzić, że na analizowanym obszarze LGD odsetek gospodarstw rolnych o wielkości do 5 ha jest wyższy niż na poziomie województwa. Natomiast udział gospodarstw o obszarze ponad 5 ha jest wyższy na poziomie województwa niż na obszarze LGD. Dysproporcje te zwiększają się jeszcze w kategorii gospodarstw o wielkości od 15 do 20 ha i od 20 do 50 ha.

Tabela. Wielkość gospodarstw rolnych

Gmina	Gospodarstwa rolne										
	Ogółem	Do 1 ha włącznie	Powyżej 1 do mniej niż 2 ha	Od 2 do mniej niż 5 ha	Od 5 do mniej niż 7 ha	Od 7 do mniej niż 10 ha	Od 10 do mniej niż 15 ha	Od 15 do mniej niż 20 ha	Od 20 do mniej niż 50 ha	Od 50 do mniej niż 100 ha	100 ha i więcej
Baranów	1060	195	205	296	134	127	66	24	12	0	0
Janowiec	952	288	207	300	69	50	25	6	6	0	0
Kazimierz Dolny	1740	663	448	437	107	65	12	6	0	0	0
Końskowola	1978	484	378	635	225	153	79	11	8	3	0
Kurów	1531	439	219	363	144	174	119	39	31	0	0
Markuszów	629	181	89	140	66	61	57	26	9	0	0
Nałęczów	1527	619	305	387	84	60	37	14	18	0	0
Puławy	2953	1338	689	607	151	110	36	13	4	3	0
Wąwolnica	1048	283	221	307	94	71	36	20	16	0	0
Wojciechów	1465	408	235	405	170	118	79	29	18	0	0
Żyrzyn	1473	301	219	453	230	169	73	13	15	0	0
LGD „ZP”	16356	5199	3215	4330	1474	1158	619	201	137	6	0

W ujęciu %

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

LGD „ZP”	100	31,8	19,7	26,5	9,0	7,1	3,8	1,2	0,8	0,1	0
Województwo	100	27,1	15,2	24,5	10,7	10,1	7,2	2,6	2,3	0,2	0,1
Kraj	100	33,2	17,6	21,5	7,4	7,2	6,2	2,9	3,3	0,4	0,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl - Powszechny spis rolny w 2002

Tabela 14. Liczba gospodarstw rolnych obszaru LGD

Lp.	Gmina	Gospodarstwa rolne	w tym do 5 ha
1	Baranów	1060	696
2	Janowiec	952	795
3	Kazimierz Dolny	1740	1548
4	Końskowola	1978	1497
5	Kurów	1531	1021
6	Markuszów	629	410
7	Nałęczów	1527	1311
8	Puławy	2953	2634
9	Wąwolnica	1048	811
10	Wojciechów	1465	1048
11	Żyrzyn	1473	973
12	Ogółem	16356	12744

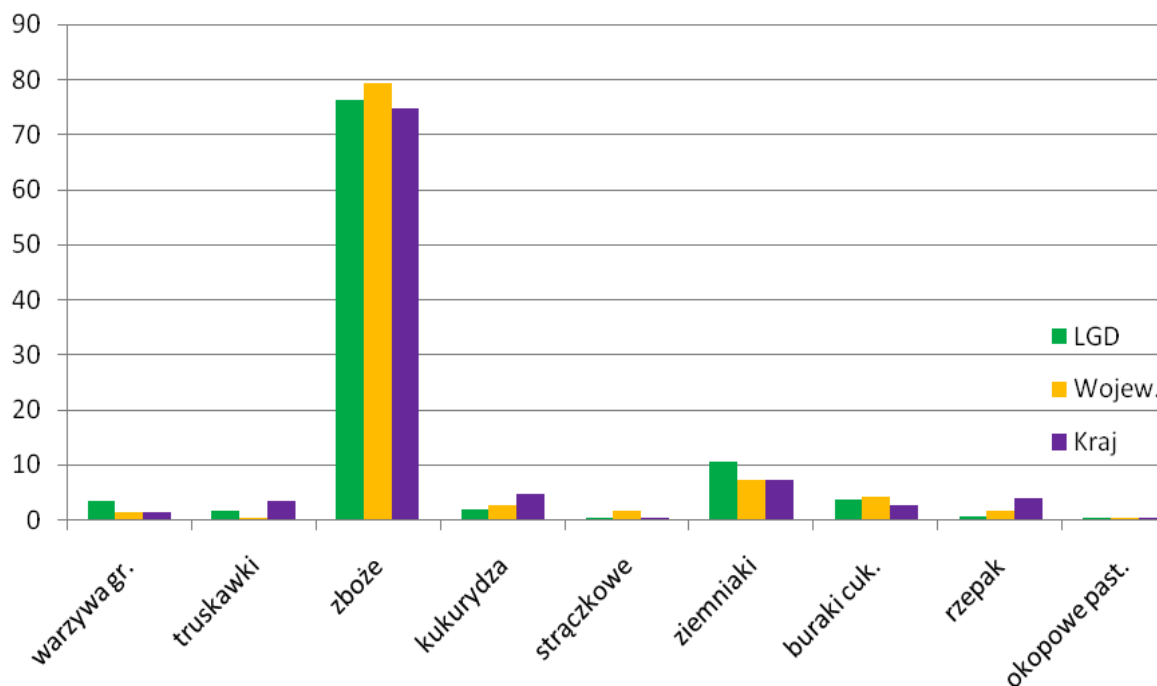
Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl - Powszechny spis rolny w 2002

W strukturze zasiewów na obszarze LGD wyraźnie dominują zboża, zajmują one 76,3% powierzchni zasiewów, jest to wskaźnik nieco niższy niż w województwie lubelskim, w którym wynosi 79,2%, ale wyższy niż na poziomie kraju (74,8%). Drugą kategorią pod względem wielkości są ziemniaki stanowiące 10,7% powierzchni upraw i wyraźnie uwidacznia się większe znaczenie tych upraw w stosunku do województwa i kraju, w których zajmują 7,5 % obszaru. Inne rośliny mają małe znaczenie, niewielkie powierzchnie przeznaczone są pod uprawy roślin strączkowych, rzepaku i pastewnych okopowych, nieco większe pod uprawę warzyw, buraków cukrowych, truskawek i kukurydzy.

Porównując strukturę zasiewów na obszarze LGD i województwa lubelskiego można stwierdzić, że na obszarze LGD więcej jest upraw ziemniaków, warzyw gruntowych i truskawek. Natomiast na poziomie województwa więcej jest niż na obszarze LGD zasiewów pod zboża, kukurydzę, buraki cukrowe i rzepak.

Na poziomie kraju większy jest odsetek zasiewów pod truskawki, kukurydzę i rzepak niż na obszarze LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Rysunek 23. Powierzchnia zasiewów/ w % - LGD, województwo, kraj

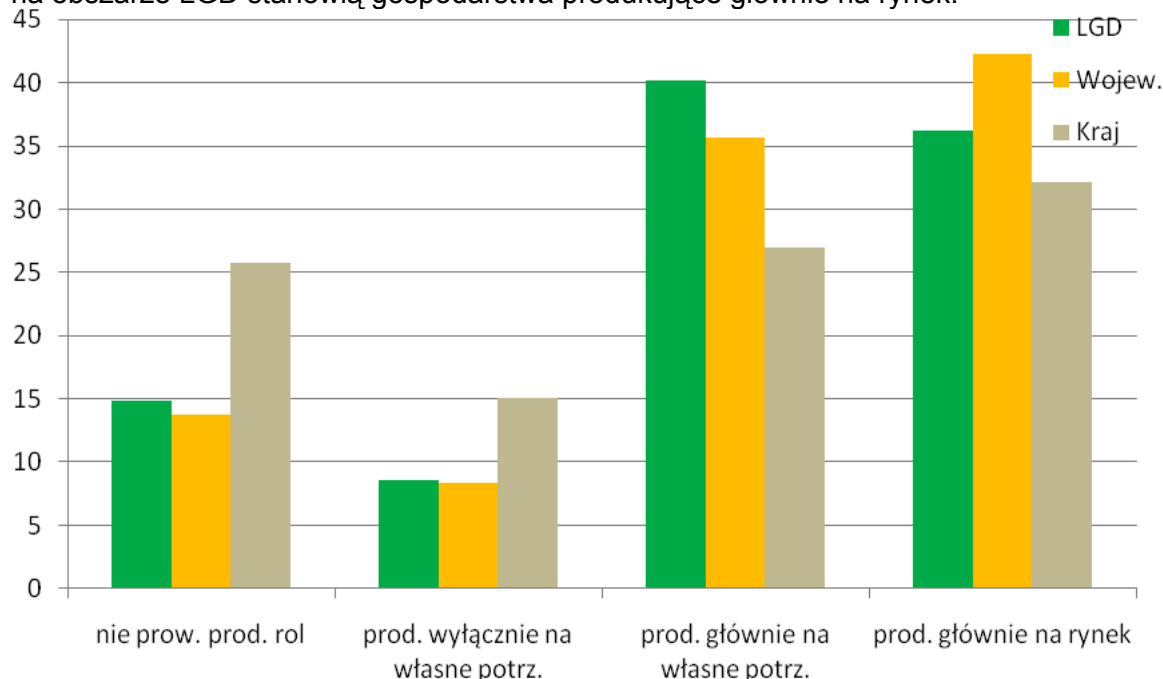
Tabela Powierzchnia zasiewów wg rodzaju /w ar/

Gmina	Razem	Warzywa gruntowe	truskawki	zboże	kukurydza	Strączkowe jadalne	ziemniaki	Buraki cukrowe	rzepak	Okopowe pastewne
Baranów	267642	1544	5342	232443	5469	192	22280	6	0	366
Janowiec	179825	5151	5341	133798	17184	182	16610	547	65	947
Kazimierz Dolny	171030	7559	7650	119151	610	1742	30561	748	760	2249
Końskowola	456714	15812	7395	352566	7060	2833	57180	3238	7972	2658
Kurów	470511	30122	4049	349395	8998	4002	43490	27774	230	2451
Markuszów	181115	5693	722	138670	5798	638	14885	13256	0	1453
Nałęczów	288357	12308	1384	209176	2215	2568	25322	33120	550	1714
Puławy	382771	12302	22012	280195	10100	1123	47411	466	7781	1381
Wąwolnica	233426	13931	5142	173003	2157	491	27052	8254	1799	1597
Wojciechów	511289	8222	1456	387766	3948	357	53320	48646	6050	1524
Żyrzyn	372176	9086	6077	304847	10366	1299	39067	70	0	1364
LGD „ZP”	3514856	121730	66570	2681010	73905	15427	377178	136125	25207	17704
W ujęciu %										
LGD „ZP”	100	3,5	1,9	76,3	2,1	0,4	10,7	3,9	0,7	0,5
Województwo	100	1,6	0,6	79,2	2,7	1,7	7,5	4,4	1,9	0,4
Kraj	100	1,6	3,5	74,8	4,8	0,4	7,5	2,8	4,1	0,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl - Powszechny spis rolny w 2002

Ciekawie przedstawia się analiza gospodarstw rolnych z obszaru LGD według rodzaju i celu produkcji. Z danych GUS wynika, że największy odsetek gospodarstw rolnych z analizowanego obszaru LGD stanowią gospodarstwa, które produkują głównie na własne potrzeby (40,2%). Jest to wskaźnik wyższy niż na poziomie województwa lubelskiego (35,6%) i kraju (27,0%). W porównaniu z województwem lubelskim na obszarze LGD przeważa odsetek gospodarstw nie prowadzących produkcji rolnej i produkujących wyłącznie

lub głównie na własne potrzeby. Natomiast w skali województwa wyraźnie większy udział niż na obszarze LGD stanowią gospodarstwa produkujące głównie na rynek.

Rysunek 24. Gospodarstwa wg rodzaju i celu produkcji /w%/- LGD, województwo, kraj

Tabela. Gospodarstwa wg rodzaju i celu produkcji

Gmina	Nie prowadzące prod. rolnej	Produkujące wyłącznie na własne potrzeby	Prod. głównie na potrzeby własne	Prod. głównie na rynek	Razem
Baranów	205	51	429	375	1060
Janowiec	150	58	497	247	952
Kazimierz Dolny	416	131	731	462	1740
Końskowola	233	98	698	949	1978
Kurów	92	73	588	778	1531
Markuszów	48	74	182	325	629
Nałęczów	202	183	638	504	1527
Puławy	663	488	1279	523	2953
Wąwolnica	157	132	356	403	1048
Wojciechów	98	58	546	763	1465
Żyrzyn	177	63	633	600	1473
LGD „ZP”	2441	1409	6577	5929	16356
W ujęciu %					
LGD „ZP”	14,9	8,6	40,2	36,2	100
Województwo	13,8	8,4	35,6	42,3	100
Kraj	25,8	15,1	27,0	32,1	100

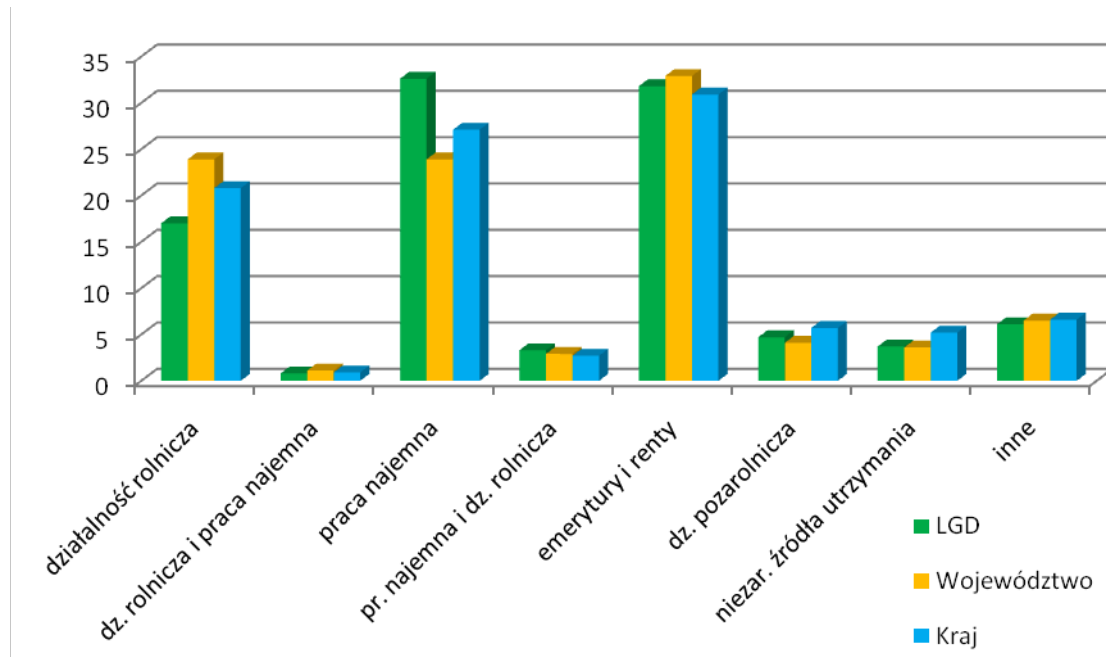
Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl - Powszechny spis rolny w 2002

Z dotychczasowych analiz wynika, że gospodarstwa rolne na obszarze LGD nie są dochodowe. Potwierdza to także analiza struktury dochodów gospodarstw rolnych z 2002 r. Tylko 15% gospodarstw rolnych wskazuje, że osiąga dochody z tytułu prowadzenia działalności rolniczej. Pod tym względem znacznie lepiej wygląda sytuacja na poziomie województwa lubelskiego i kraju. W skali województwa lubelskiego 23,9% gospodarstw osiąga dochody z działalności rolniczej, a na poziomie kraju – 20,8%.

Głównym źródłem dochodów gospodarstw rolnych z terenu LGD jest praca najemna (32,6%) oraz emerytury i renty (31,8%). Na analizowanym obszarze jest większy odsetek gospodarstw rolnych żyjących z pracy najemnej niż na poziomie województwa i kraju.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Zbliżony poziom % gospodarstw na obszarze LGD, województwa i kraju notuje się w przypadku dochodów gospodarstw rolnych osiąganych z emerytur i rent.

Rysunek 25. Struktura dochodów gospodarstw rolnych w 2002 r. - LGD, województwo, kraj /w%/

Tabela. Dochody gospodarstw rolnych

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe	Działalność rolnicza	Działalność rolnicza i praca najemna	Praca najemna	Praca najemna i działalność rolnicza	Emerytura i renta	Działalność pozarolnicza	Niezarobkowe źródła utrzymania	Pozostałe
Baranów	1060	201	3	305	23	380	41	47	60
Janowiec	952	123	4	369	26	281	43	46	58
Kazimierz Dolny	1740	185	12	610	58	587	111	79	97

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

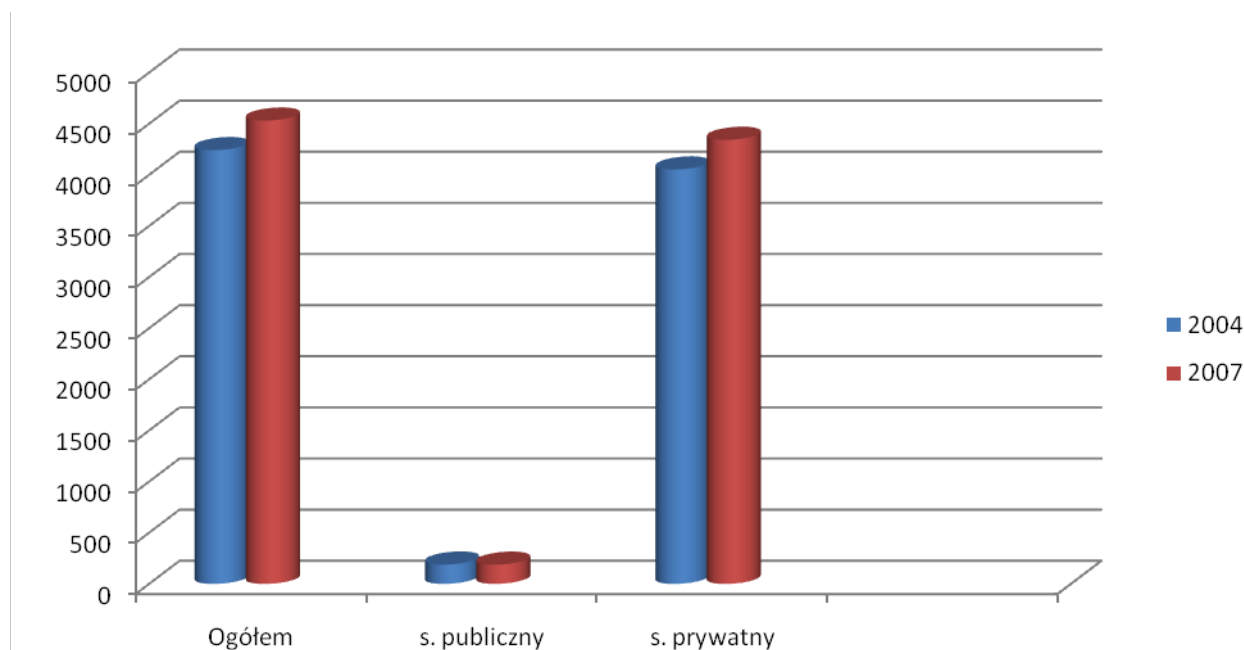
Końskowola	1978	408	22	710	91	500	90	51	102
Kurów	1531	385	22	407	50	458	67	32	108
Markuszów	629	179	10	155	22	178	27	18	40
Nałęczów	1527	228	6	512	54	476	93	60	97
Puławy	2953	273	7	1138	51	1049	148	142	145
Wąwolnica	1048	244	6	274	28	335	35	51	75
Wojciechów	1465	396	17	332	48	482	62	30	97
Żyrzyn	1473	154	18	523	83	475	52	46	121
LGD „ZP”	16356	2776	127	5335	534	5201	769	602	1000
W ujęciu %									
LGD „ZP”	100	17,0	0,8	32,6	3,3	31,8	4,7	3,7	6,1
Województwo	100	23,9	1,1	23,9	2,9	32,9	4,1	3,6	6,5
Kraj	100	20,8	0,9	27,1	2,7	30,9	5,7	5,2	6,6

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl - Powszechny spis rolny w 2002

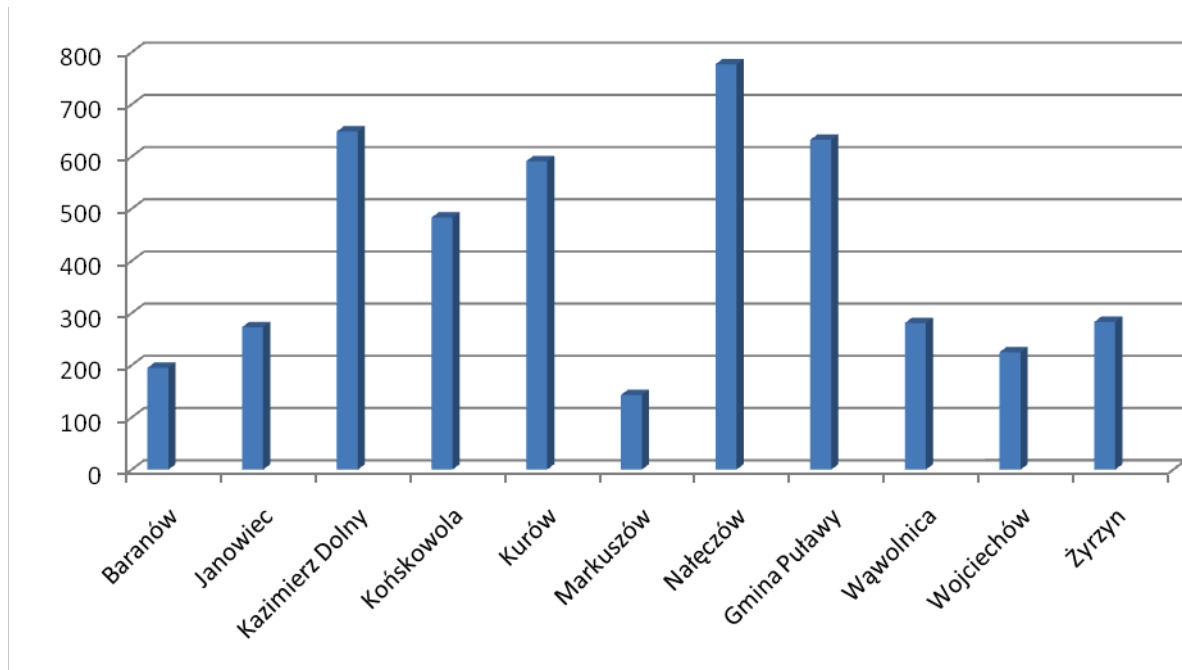
Podmioty gospodarcze

Podmioty gospodarki narodowej i zakłady osób fizycznych warunkują rozwój przedsiębiorczości i dynamikę wzrostu gospodarczego. Według danych z 2007 r. na obszarze objętym LGD „Zielony Pierścień” działało 4531 podmiotów gospodarki narodowej łącznie z osobami fizycznymi (wzrost o blisko 7% w stosunku do stanu z 2004 r.). Struktura podmiotowa gospodarki zdominowana jest przez sektor prywatny, do którego zaliczało się w 2007 r. 4343 podmioty (95,9% ogółu podmiotów). W porównaniu do roku 2004 wielkość sektora prywatnego wzrosła o ponad 7%. Poziom nasycenia działalnością gospodarczą jest zróżnicowany w poszczególnych gminach analizowanego obszaru. W 2007 r. najwięcej podmiotów gospodarczych odnotowano w dwu gminach miejsko-wiejskich, tj. Nałęczowie (777) i Kazimierzu Dolnym (648), zaś najmniej w Markuszowie (143).

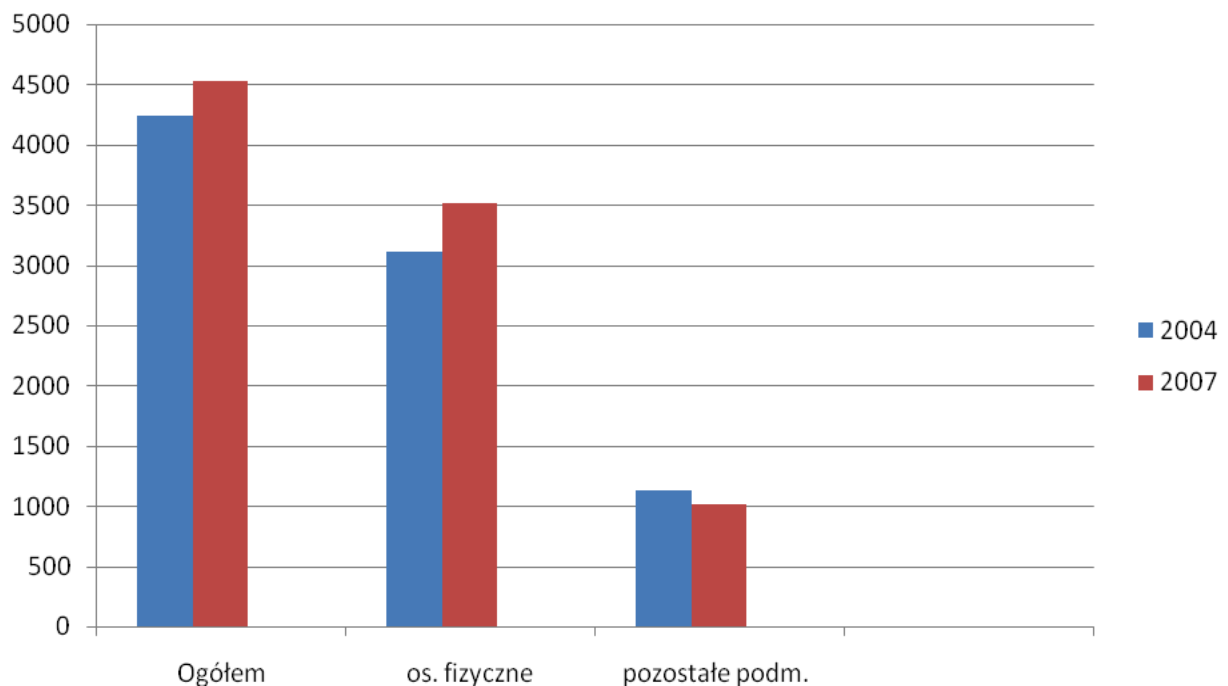
Na obszarze LGD „Zielony Pierścień” w latach 2004-2007 nastąpiło wyraźne zwiększenie liczby zakładów osób fizycznych, o prawie 13%, z 3109 na 3513. Największy przyrost zakładów osób fizycznych odnotowano w Nałęczowie (o 70 zakładów) i Kazimierzu Dolnym (52 podmioty). Spadek liczby przedsiębiorstw osób fizycznych odnotowano jedynie w gminie Kurów, o 36 podmiotów.

Rysunek 26. Podmioty gospodarki narodowej z terenu LGD "Zielony Pierścień" w latach 2004-2007

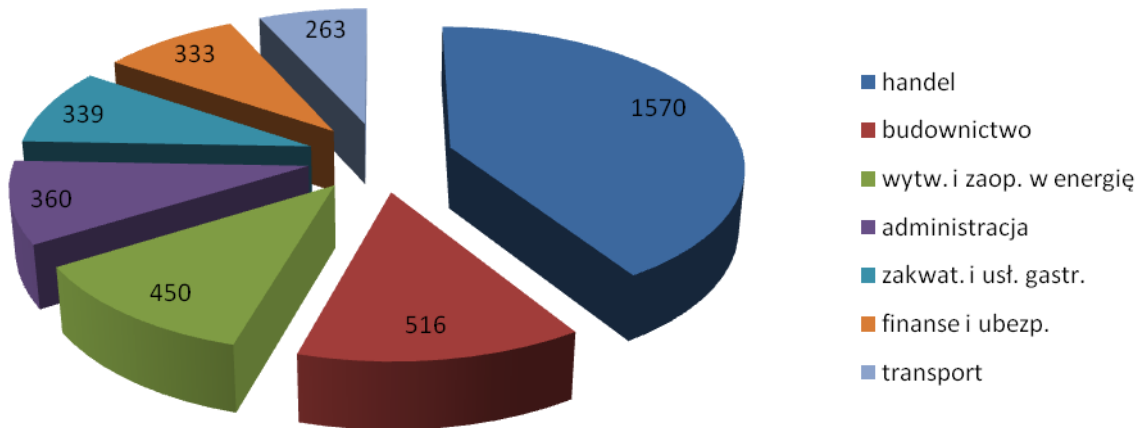

Rysunek 27. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach obszaru LGD w 2007 r.

Rysunek 28. Osoby fizyczne wśród ogółu podmiotów gospodarczych występujących na terenie LGD "ZP" w latach 2004-2007

Na analizowanym terenie wyraźnie dominują firmy zajmujące się (według sekcji PKD) handlem i naprawami – 1570 podmiotów, tj. blisko 35% wszystkich podmiotów gospodarczych. Znaczny udział mają także zakłady zajmujące się budownictwem – 516 podmiotów, tj. 11,4% ogółu przedsiębiorstw.

Rysunek 29. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze LGD "Zielony Pierścień" wg wybranych sekcji PKD

Tabela Podmioty gospodarki narodowej z terenu LGD „Zielony Pierścień” zarejestrowane w rejestrze REGON w 2004 r. i 2007 r. wg sektorów własnościowych

Wyszczególnienie	Ogółem		Sektor				Z ogółem									
			publiczny		prywatny		spółki handlowe		spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	osoby fizyczne					
							razem	z kapitałami zagranicznymi								
lata 2004/2007																
Baranów	186	195	12	12	174	183	2	4	0	0	3	3	7	9	151	153
Janowiec	249	273	16	17	233	256	11	12	2	2	4	3	9	11	197	216
Kazimierz Dolny	572	648	24	25	548	623	16	23	3	2	3	3	24	30	460	512
Końskowola	438	483	16	18	422	465	10	17	1	2	9	9	15	17	340	378
Kurów	621	591	20	14	601	577	20	22	1	1	9	9	9	12	424	388
Markuszów	137	143	8	9	129	134	4	3	0	0	2	2	4	6	106	110
Nałęczów	695	777	34	33	661	744	26	30	5	3	9	1	19	25	525	595

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

												0				
Gmina Puławy	612	632	14	15	598	617	19	17	2	2	5	5	13	15	516	531
Wąwolnica	259	281	15	15	244	266	4	5	2	3	2	1	10	14	213	230
Wojciechów	200	225	11	11	189	214	1	1	0	0		2	15	17	156	178
Żyrzyn	273	283	19	19	254	264	6	5	0	0	2	2	17	20	215	222
Ogółem	4242	4531	189	188	4053	4343	119	139	16	15	50	49	14	176	3109	3513

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Tabela Podmioty gospodarki narodowej z terenu LGD „Zielony Pierścień” zarejestrowane w rejestrze REGON w 2007 r. wg sekcji PKD.

Sekcja PKD	Gmina												
	RAZEM	Baranów	Janowiec	DolnyKazimierz	Końskowola	Kurów	Markuszów	Nalęczów	Gmina Puławy	Wąwolnica	Wojciechów	Żyrzyn	
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	176	10	17	9	29	22	3	14	19	7	20	26	
Górnictwo i wydobywanie	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Przetwórstwo przemysłowe	10	0	2	0	0	6	0	0	1	0	1	0	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układu klimatycznego	450	20	34	42	47	81	25	47	77	30	18	29	
Dostawy wody, gospodarka ściekowa, rekultywacja	6	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	0	
Budownictwo	516	27	26	65	62	54	12	74	89	37	29	41	
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	1570	65	104	186	181	277	54	24	22	87	70	75	
Transport i gospodarka magazynowa	263	5	11	118	18	10	5	49	23	11	7	6	
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	339	11	19	56	31	23	7	69	59	30	18	16	
Informacja i komunikacja	108	5	4	9	11	9	5	23	18	10	8	6	
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	333	17	16	45	32	33	7	85	39	24	13	22	
Obsługa rynku nieruchomości	98	7	7	9	13	8	4	6	10	10	13	11	
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	138	6	11	21	13	9	5	29	15	8	7	14	
Usługi administracyjne i działalność wspierająca	163	5	8	22	21	15	3	49	19	10	4	7	
Administracja publiczna i obrona narodowa.	360	17	14	65	24	43	13	84	37	16	17	30	

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Rynek pracy

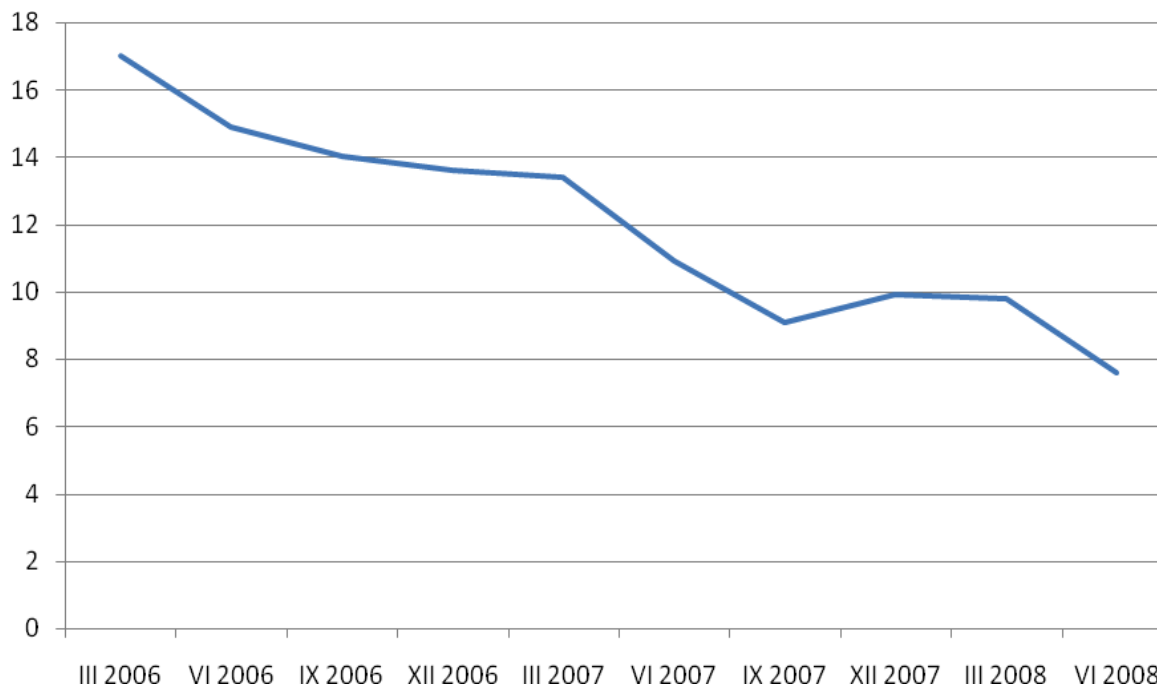
Lubelszczyzna jest regionem rolniczym z ogromnym potencjałem dla rozwoju usług turystycznych. Poza drobnymi przedsiębiorstwami sektor przemysłowy praktycznie nie istnieje. Lokalny rynek pracy nie jest atrakcyjny, jedynie w miastach jak np. Lublin czy Puławy występuje większa ilość i różnorodność ofert pracy. Ludność tu zamieszkała utrzymuje się głównie z pracy w rolnictwie oraz w wytwórczości i drobnych usługach, a w

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

miejsowościach położonych blisko tradycyjnych terenów turystycznych zajmuje się obsługą ruchu turystycznego i w tym w przyszłości upatruje główne źródło zatrudnienie.

Rynek pracy na obszarze LGD kreują przede wszystkim dwa najbliższe miasta: Lublin i Puławy, które dają zatrudnienie mieszkańcom z okolicznych gmin. W poszczególnych gminach tworzących obszar LGD miejsca pracy znajdują się przede wszystkim w administracji samorządowej (urzędy, szkoły i inne jednostki podległe gminom). Znacznie lepiej wygląda sytuacja w gminach o charakterze turystycznym lub uzdrowiskowym. Tak jest w przypadku gminy Nałęczów gdzie występują zakłady uzdrowiskowe dające zatrudnienie mieszkańcom okolicznych gmin oraz lekarzom specjalistom z Lublina.

Według danych z końca 2007 r. liczba bezrobotnych z obszaru 11 gmin objętych LGD wynosiła 3097 osób, z tego 1613 to kobiety.

Rysunek 30. Stopa bezrobocia w powiecie puławskim

Stopa bezrobocia liczona jest na poziomie powiatów. Powiat Puławski obejmujący gminy z obszaru LGD osiągnął stopę bezrobocia w czerwcu 2008 r. na poziomie 7,6%. Na poziomie ostatnich dwu lat wielkość tego wskaźnika malała, podobnie jak na poziomie województwa i kraju.

Tabela Liczba pracujących* i bezrobotnych na obszarze LGD „Zielony Pierścień” w 2007 r.

Gmina	Pracujący	w tym:		Bezrobotni	w tym:	
		mężczyźni	kobiety		mężczyźni	kobiety
Baranów	256	112	144	175	63	112
Janowiec	253	97	156	152	66	86
Kazimierz Dolny	658	227	431	263	133	130
Końskowola	979	526	453	341	171	170
Kurów	598	237	361	418	189	229
Markuszów	165	38	127	127	58	69
Nałęczów	1560	614	946	427	225	202
Gmina Puławy	669	356	313	448	211	237

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Wąwolnica	580	200	380	232	108	124
Wojciechów	228	84	144	277	148	129
Żyrzyn	365	126	239	237	112	125
Ogółem	6311	2617	3694	3097	1484	1613

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

*Według faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób oraz bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Wynagrodzenie

W 2006 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, bez zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) na obszarze działania LGD „ZP” wynosiło 2503,08 zł co było trzecim najwyższym wynagrodzeniem w województwie lubelskim po powiecie Łęczyńskim (3448,71 zł) i mieście Lublin (2545,84 zł). W skali województwa przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2006 r. wynosiło 2290,60 i było niższe od wynagrodzenie na naszym analizowanym obszarze. Należy dodać, że na obszarze LGD średnie wynagrodzenie brutto było wyższe w sektorze publicznym (2832,83 zł) niż prywatnym (1971,66 zł). Taki sam trend występuje w całym województwie.

Sytuacja finansowa samorządów gminnych

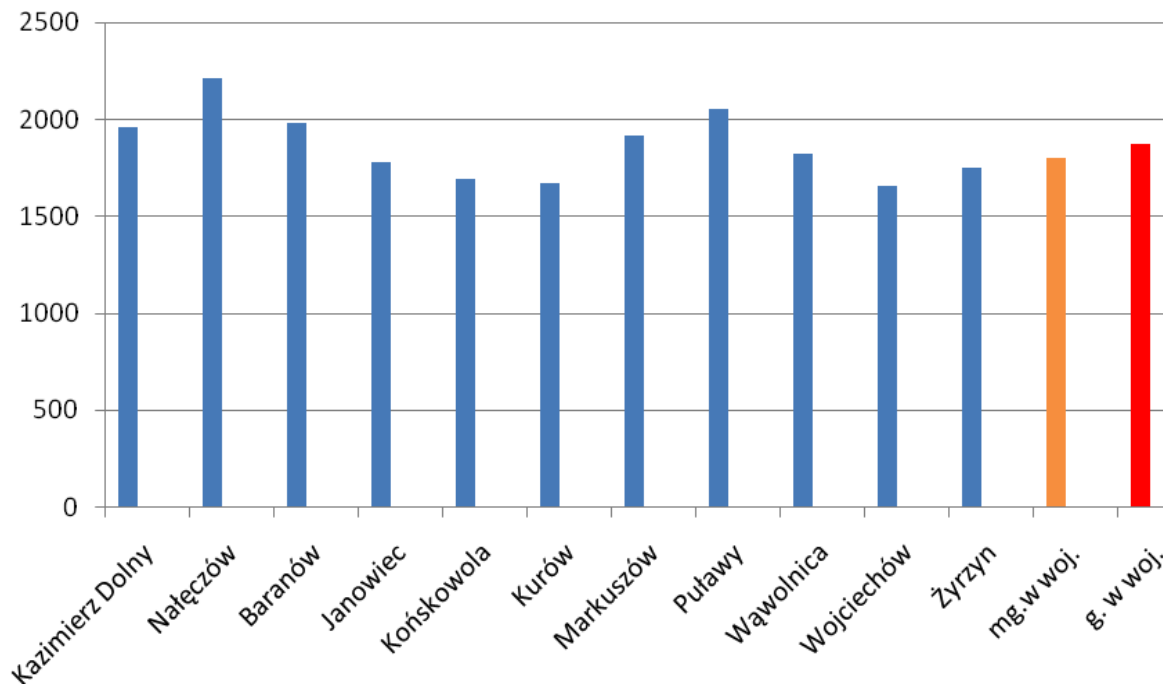
Jednym z najważniejszych podmiotów wpływających na rozwój obszarów wiejskich i tym samym jakość życia mieszkańców są samorządy gminne, które w swoich budżetach określają jakie są najważniejsze zadania w danej gminie zabezpieczając stosowne środki finansowe na ich realizację.

W niniejszym rozdziale przeanalizujemy dochody i wydatki gmin objętych LGD „Zielony Pierścień” i porównamy je z analogicznymi wskaźnikami z województwa lubelskiego.

Dochody gmin

Obszar objęty LGD posiada dwa typy gmin: miejsko-wiejskie (Kazimierz Dolny i Nałęczów) oraz wiejskie (pozostałe). W kategorii gmin miejsko-wiejskich w skali województwa lubelskiego w latach 2004-2006 odnotować można wzrost dochodów do budżetów w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 1432,97 zł w 2004 r. do 1798,93 zł w roku 2006. W tym okresie wskaźnik ten wzrósł o 25,54%. Obie gminy miejsko-wiejskie z analizowanego obszaru miały znacznie wyższe dochody budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż średni wskaźnik w skali województwa dla tej kategorii gmin. W 2006 r. w gminie Nałęczów wskaźnik ten był wyższy aż o 22,94%, zaś w gminie Kazimierz Dolny – o 8,86%.

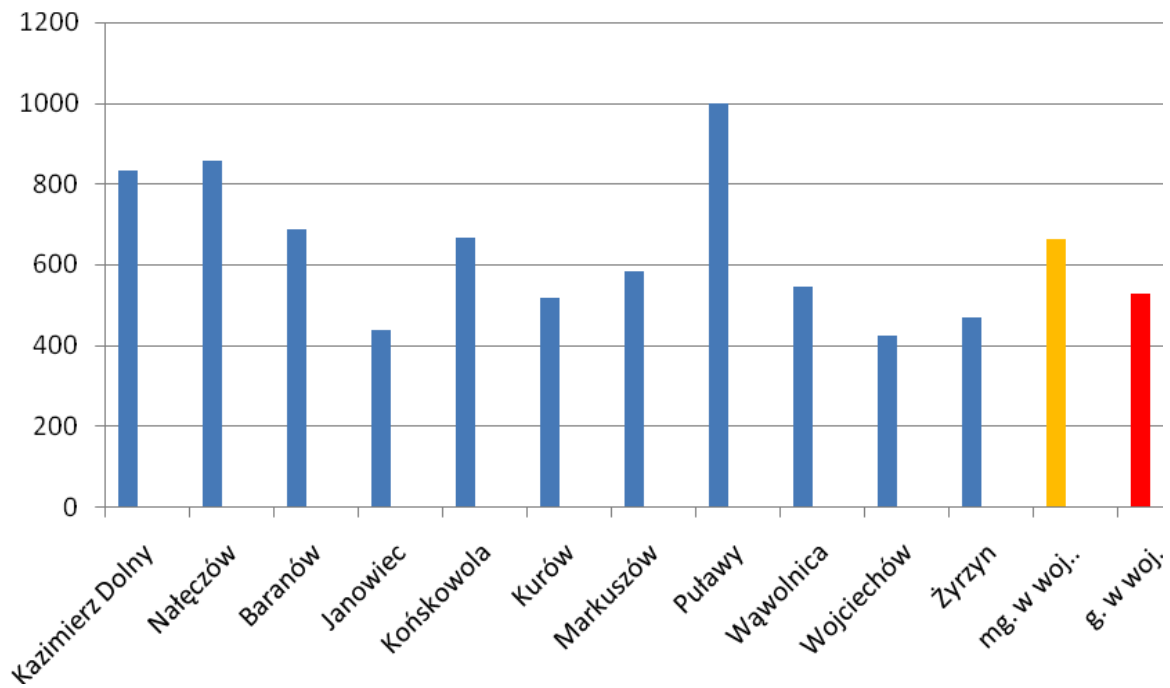
W grupie gmin wiejskich w skali województwa lubelskiego w latach 2004-2006 także wystąpił wzrost dochodów do budżetów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, z 1475,27 zł w 2004 r. do 1869,90 zł w roku 2006, tj. o 26,75%. Ten sam trend w analizowanym okresie występuje w budżetach 9 gmin wiejskich należących do obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień”. W liczbach bezwzględnych jednak rozpatrując każdą gminę wiejską osobno np. w 2006 r. okazuje się, że większość z nich (6 jednostek) ma dochody budżetowe na 1 mieszkańca niższe niż średnia wojewódzka dla tej kategorii gmin. Najniższy dochód odnotowuje się w gminie Wojciechów (1657,11 zł na 1 mieszkańca), zaś najwyższy w gminie Puławy (2049,79 zł).

Rysunek 31. Dochody budżetowe ogółem na 1 mieszkańca w 2006 r.

Jeszcze lepiej prezentuje się sytuacja finansowa analizowanych 11 gmin pod względem dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2006 r.

W przypadku gmin miejsko-wiejskich, tj. Kazimierza Dolnego i Nałęczowa wielkość ta jest wyższa od analogicznego wskaźnika na poziomie województwa. Natomiast w grupie gmin wiejskich obszaru LGD aż 5 gmin posiada dochody wyższe niż średnia dla województwa lubelskiego.

Rysunek 32. Dochody własne ogółem na 1 mieszkańca w 2006 r.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Tabela Dochody budżetowe ogółem i dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2004 – 2006.

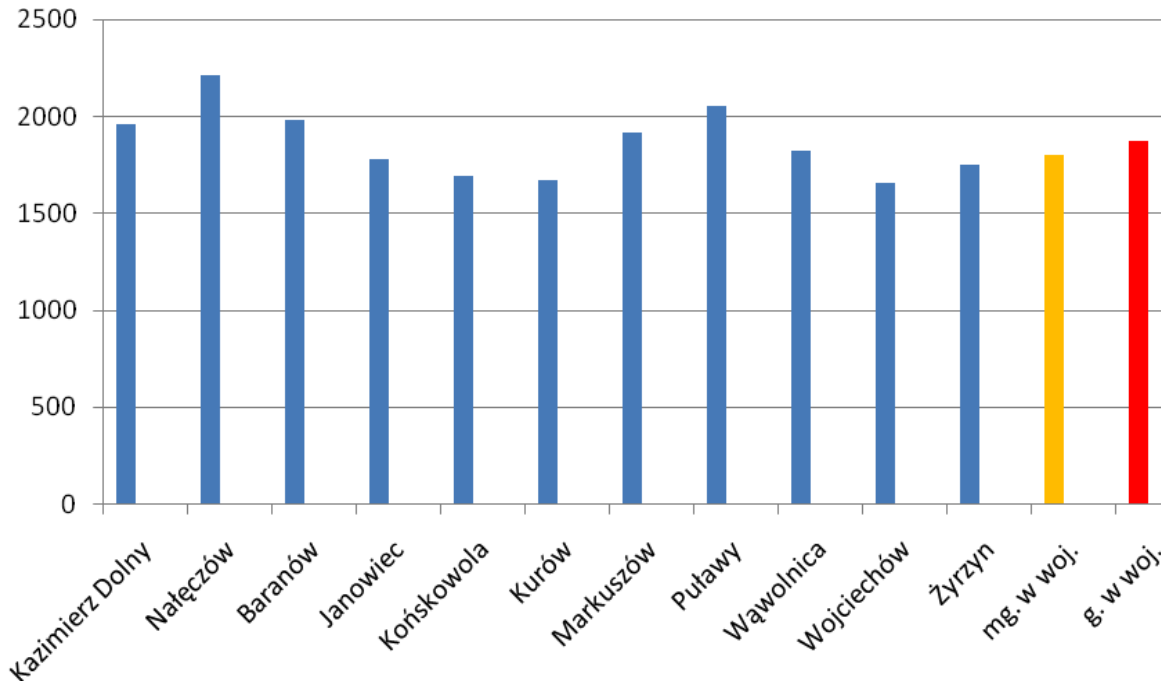
Lp.	Gmina	Dochody budżetowe ogółem na 1 mieszkańca w zł			Dochody własne na 1 mieszkańca w zł		
		2004	2005	2006	2004	2005	2006
miejsko - wiejska							
1.	Kazimierz Dolny	1622,77	2000,20	1958,26	698,00	956,42	833,26
2.	Nałęczów	1872,22	2536,61	2211,68	842,70	1374,18	856,90
	w skali województwa	1432,97	1655,86	1798,93	536,22	656,29	661,71
wiejska							
3.	Baranów	1455,39	1648,30	1982,14	453,42	575,28	688,00
4.	Janowiec	1440,70	1691,57	1779,60	407,25	564,59	435,68
5.	Końskowola	1439,71	1506,51	1690,68	607,90	646,62	666,06
6.	Kurów	1376,72	1510,73	1669,46	451,37	567,66	516,57
7.	Markuszów	1608,44	1683,06	1912,76	553,45	622,83	583,34
8.	Puławy	1339,00	1588,78	2049,79	528,80	728,40	999,06
9.	Wąwolnica	1393,81	1671,67	1817,69	475,86	602,65	542,88
10.	Wojciechów	1285,05	1542,58	1657,11	323,67	492,32	423,97
11.	Żyrzyn	1523,05	1534,02	1746,36	444,21	427,08	468,88
	w skali województwa	1475,27	1667,96	1869,90	455,32	537,58	527,72

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Wydatki

W latach 2004-2006 w województwie lubelskim w kategorii gmin miejsko-wiejskich oraz wiejskich wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły. Odpowiednio w gminach miejsko-wiejskich o 28,98%, zaś w wiejskich – o 27,04%. Wzrost wydatków budżetowych na 1 mieszkańca w tym okresie odnotowuje się także na obszarze LGD „Zielony Pierścień”.

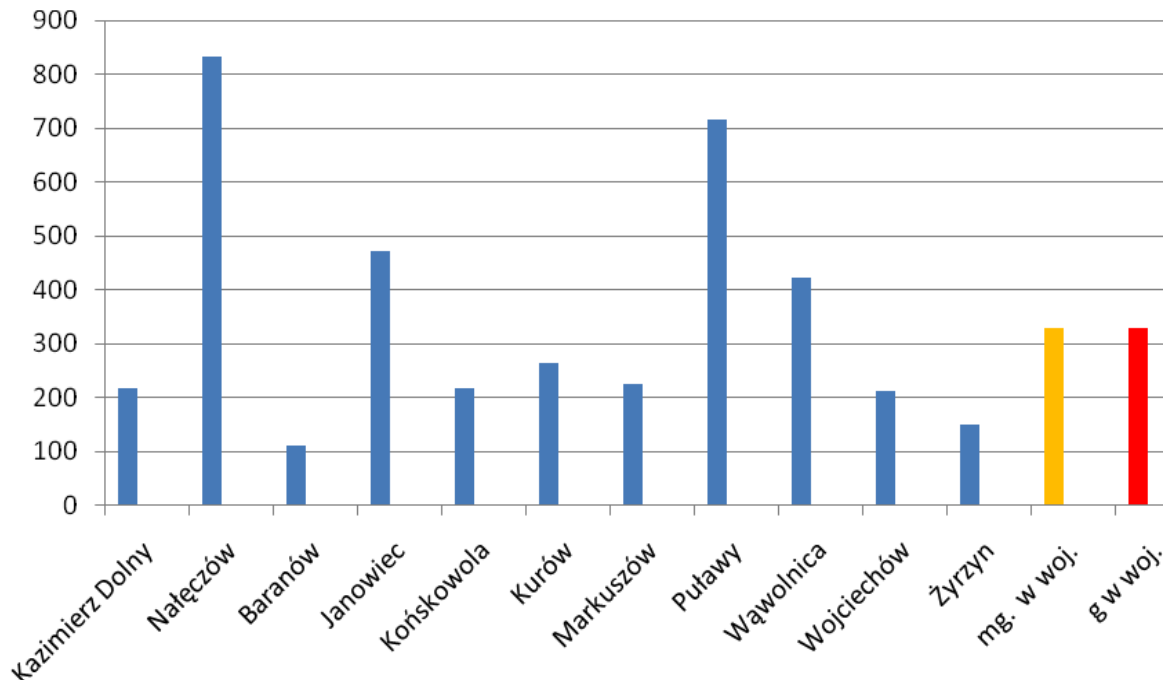
Biorąc pod uwagę rok 2006 w 11 gminach z analizowanego obszaru największe wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca odnotowano w gminie Nałęczów (2211,68 zł) oraz w gminie Puławy (2120,86 zł). Są to wielkości znacznie przekraczające wskaźniki na poziomie województwa zarówno w kategorii gmin miejsko-wiejskich (1887,22 zł) jak i wiejskich (1920,96 zł). Obie gminy miejsko-wiejskie (Kazimierz Dolny i Nałęczów) mają wyższe wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca niż analogiczne wskaźniki dla tej kategorii gmin w województwie lubelskim. W przypadku gmin wiejskich z obszaru LGD „Zielony Pierścień”. Aż 6 gmin ma wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca niższe niż średnia na poziomie województwa dla gmin wiejskich (1920,96 zł). Najniższe wydatki odnotowano w przypadku gmin: Kurów (1621,17 zł) i Końskowola (1652,09 zł).

Rysunek 33 Wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca w 2006 r.

Kolejnym wskaźnikiem, który chcemy przeanalizować, ilustrującym wkład finansowy gmin z obszaru LGD „Zielony Pierścień” w rozwój obszarów wiejskich jest wydatek inwestycyjny w budżecie gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Biorąc pod uwagę rok 2006 należy odnotować, że na obszarze LGD „Zielony Pierścień” zestawiając ze sobą wskaźnik wydatków inwestycyjnych w poszczególnych gminach w przeliczeniu na jednego mieszkańca, absolutnym liderem jest gmina Nałęczów. Wskaźnik osiągnięty przez tę gminę jest jednym z najwyższych w województwie lubelskim.

Rysunek 34 Wydatki inwestycyjne a 1 mieszkańca w 2006 r.

Tabela Wydatki budżetowe ogółem i wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2004 – 2006.

Lp.	Gmina	Wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca w zł			Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł		
		2004	2005	2006	2004	2005	2006
miejsko - wiejska							
1.	Kazimierz Dolny	1839,36	1979,94	1956,32	263,48	364,34	217,01
2.	Nałęczów	1699,12	2134,93	2485,48	368,85	662,90	832,72
	w skali województwa	1461,78	1632,86	1887,22	215,23	250,2	329,94
wiejska							
3.	Baranów	1331,57	1516,15	1885,04	22,96	6,11	108,03
4.	Janowiec	1384,83	1535,95	2020,88	138,83	58,73	470,53
5.	Końskowola	1443,39	1475,56	1652,09	256,16	140,78	216,63
6.	Kurów	1567,91	1415,36	1621,17	405,24	175,59	262,07
7.	Markuszów	1560,71	1672,26	1876,07	270,09	194,49	222,65
8.	Puławy	1232,10	1652,86	2120,86	117,39	412,65	715,42
9.	Wąwolnica	1443,04	1676,64	1966,09	285,24	293,66	422,19
10.	Wojciechów	1388,72	1490,16	1759,71	195,96	214,49	210,52
11.	Żyrzyn	1604,20	1538,32	1720,18	334,44	159,93	149,49
	w skali województwa	1512,04	1616,83	1920,96	302,29	245,07	327,39

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Ochrona zdrowia

Na obszarze objętym przez LGD funkcjonuje 27 zakładów opieki zdrowotnej, w tym 14 publicznych i 13 niepublicznych. Najwięcej tego typu placówek jest w Nałęczowie – miejscowości uzdrowskiej, aż 7. Praktyki lekarskie prowadzone są przez 9 lekarzy, w tym 7 na wsi.

Na obszarze LGD Nałęczów na tle pozostałych gmin jest szczególnym ośrodkiem medycznym, występuje tu bowiem zakład z podstawową opieką zdrowotną oraz zakłady uzdrowskie i zakłady opieki zdrowotnej oferujące usługi lekarzy specjalistów – poradnie oraz ośrodki chirurgiczne. Dzięki tym placówkom mieszkańcy Nałęczowa oraz okolicznych gmin mają ułatwiony dostęp do opieki medycznej.

Tabela. ZOZ i apteki na obszarze LGD

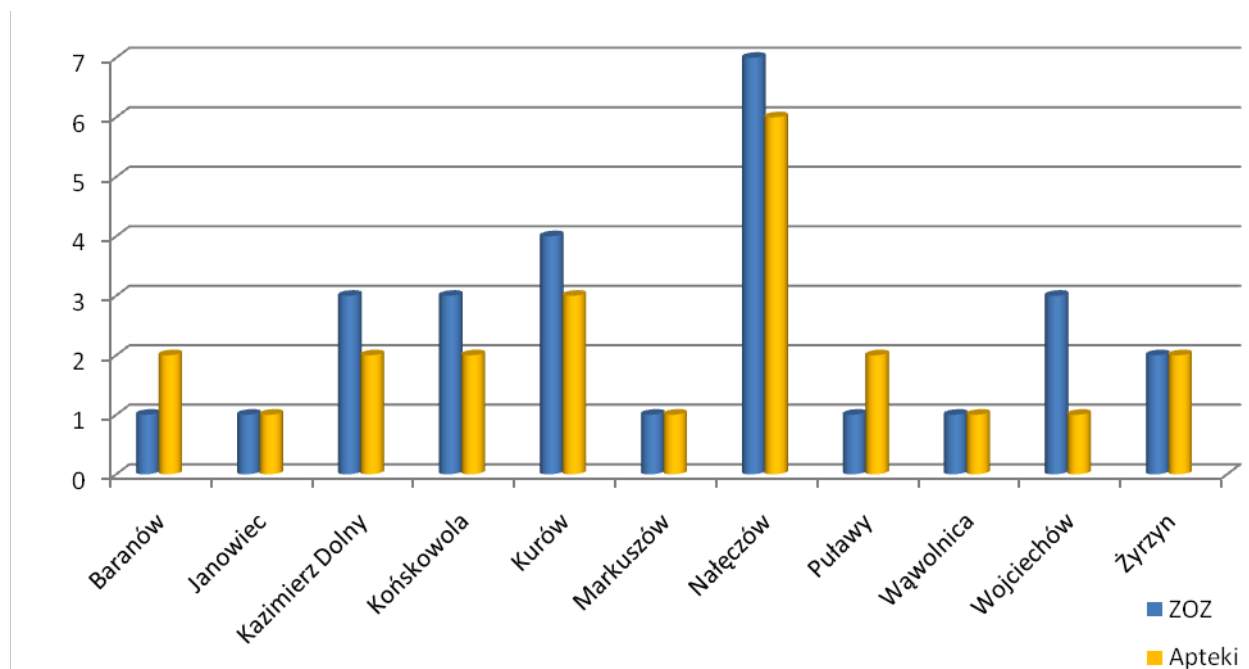
Gmina	Zakład Opieki Zdrowotnej		Praktyki lekarskie		Apteki	Punkty apteczne	Ludność na aptekę ogólnodostępną
	publiczny	niepubliczny	w miastach	na wsi			
Baranów	1	0	0	1	2	0	2082
Janowiec	1	0	0	1	1	0	3615
Kazimierz Dolny	1	2	1	0	2	0	3487
Końskowola	1	2	0	2	2	0	4527
Kurów	4	0	0	0	3	0	2618
Markuszów	1	0	0	0	1	0	3028
Nałęczów	1	6	1	0	6	0	1575

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

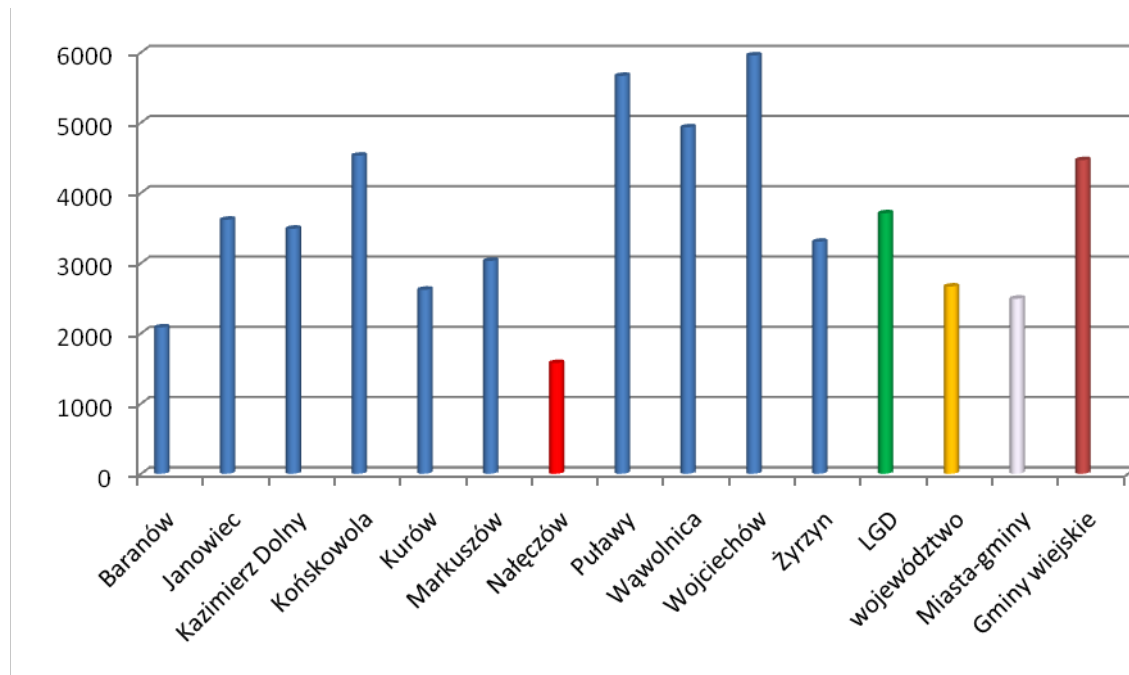
Puławy	0	1	0	2	2	0	5663
Wąwolnica	0	1	0	1	1	0	4930
Wojciechów	3	0	0	0	1	2	5954
Żyrzyn	1	1	0	0	2	0	3302
Razem/średnia	14	13	2	7	23	2	3707
województwo							2664
Miasta-gminy							2491
Gminy wiejskie							4464

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl

Jeśli chodzi o dostępność aptek, to na obszarze LGD znajdują się 23 tego typu placówki oraz 2 punkty apteczne. Najwięcej aptek otworzono w Nałęczowie (6) oraz w Kurów (3). Najkorzystniejszy wskaźnik określający poziom dostępności aptek mierzony liczbą ludności na aptekę ogólnodostępną występuje w Nałęczowie i wynosi 1575 mieszkańców na aptekę. Jest to wskaźnik korzystniejszy od analogicznego wskaźnika na poziomie województwa.

Rysunek 35. ZOZ i apteki na obszarze LGD

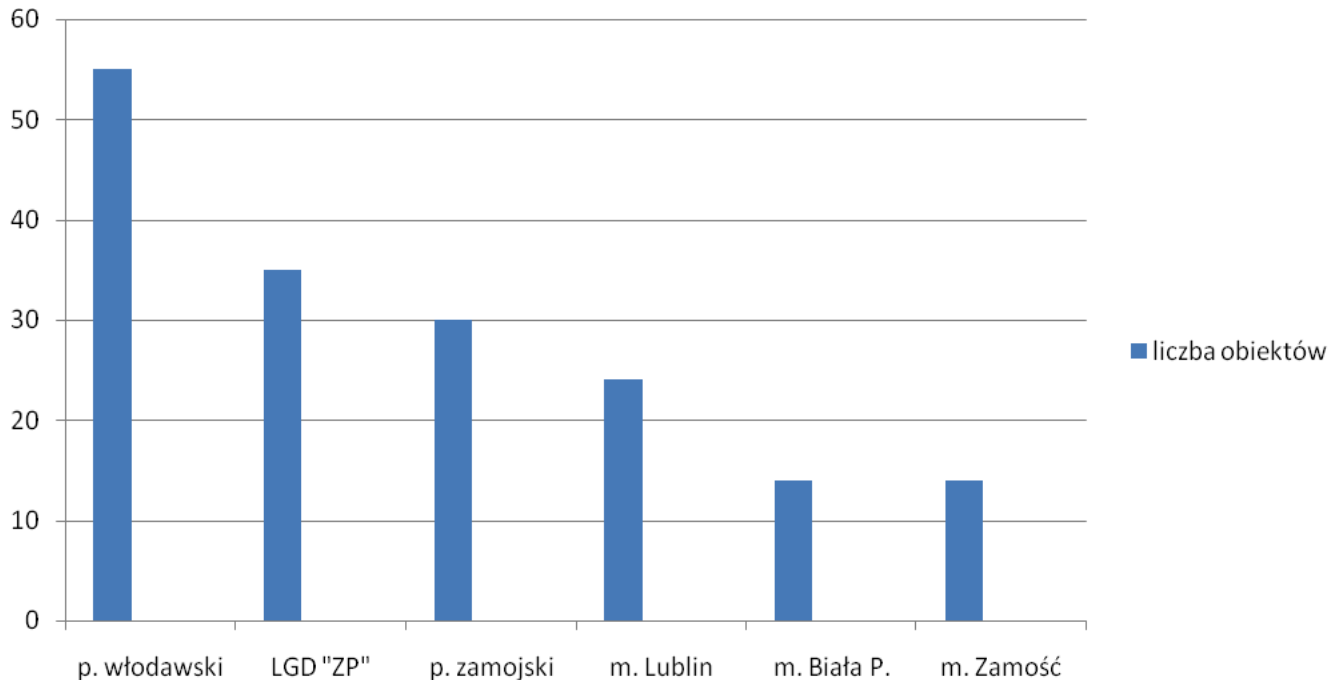

Rysunek 36. Ludność na aptekę ogólnodostępną

Turystyka

Turystyka a ostatnio także coraz bardziej agroturystyka stanowią cechę specyficzną gospodarki obszaru objętego LGD „Zielony Pierścień”. Z uwagi na dużą atrakcyjność trójkąta turystycznego Nałęczów – Kazimierz Dolny – Puławy i wzrastającą liczbę turystów z każdym rokiem zwiększa się ilościowo a także poprawia jakość infrastruktury turystycznej – baza noclegowa i gastronomiczna.

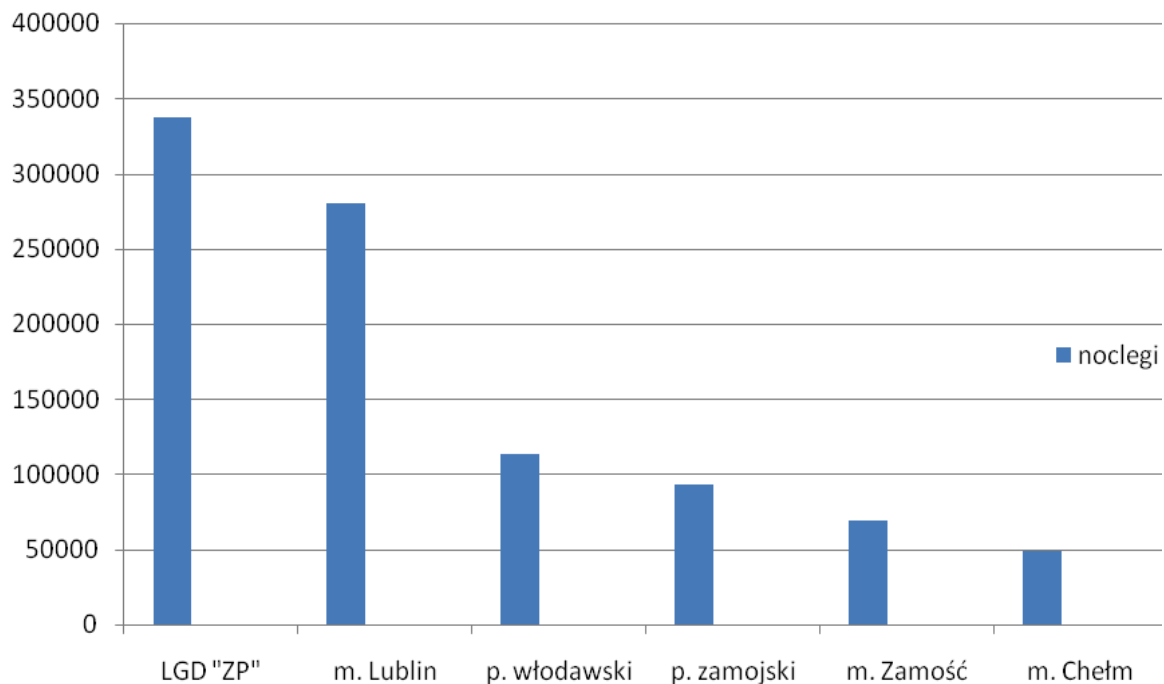
Na mapie województwa lubelskiego obszar objęty działaniem LGD „Zielony Pierścień” plasuje się na drugim miejscu po powiecie włodawskim pod względem liczby obiektów zbiorowego zakwaterowania. Według stanu na koniec 2006 r. na obszarze LGD było 35 takich obiektów zaś w powiecie włodawskim – 50. Duże miasta województwa lubelskiego takie jak Lublin, Zamość, Biała Podlaska i Chełm mają dużo skromniejszą tego typu bazę, dysponują one takimi obiektami w liczbie odpowiednio: Lublin - 24, Zamość - 14, Biała Podlaska – 14, Chełm – 6.

Rysunek 37 Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w 2006 r.

Jeszcze korzystniej obszar LGD „Zielony Pierścień” wypada w skali województwa pod względem liczby udzielonych noclegów co świadczy o dużym zainteresowaniu turystów tym terenem. W 2006 r. na tym obszarze udzielono najwięcej noclegów w województwie (337482 noclegi). Daleko w tyle w tym rankingu pozostają inne powiaty Lubelszczyzny a także duże miasta: Lublin (280612 noclegów), Zamość (69116 noclegów), Biała Podlaska (43300 noclegów) i Chełm (48981 noclegów).

Walory turystyczne obszaru LGD „Zielony Pierścień” w największym stopniu podnoszą Kazimierz Dolny i Nałęczów z bogatą bazą noclegową, gastronomiczną i ofertą turystyczną. W ostatnim czasie do tych liderów próbują nawiązywać swoją coraz atrakcyjniejszą ofertę turystyczną gminy: Janowiec i Wojciechów.

Rysunek 38 Udzielone noclegi w 2006 r.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień

Tabela Liczba obiektów bazy noclegowej w poszczególnych gminach z uwzględnieniem kategorii obiektów.

GMINA	KATEGORIA									SUMA
	Hotele	Pensjonaty	Ośrodki wycieczkowe	Sanatoria	Kempingi i pola namiotowe	Schroniska	Gospodarstwa agroturystyczne	Kwatery prywatne	Inne objekty	
Baranów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Janowiec	-	1	1	-	1	-	9	-	1	13
Kazimierz Dolny	10	9	5	-	1	3	16	87	15	146
Końskowola	1	-	-	-	-	-	2	-	-	3
Kurów	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Markuszów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Nałęczów	1	-	1	11	-	-	12	14	14	53
Puławy	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Wawolnica	-	-	-	-	-	-	8	-	1	9
Wojciechów	-	-	-	-	-	-	8	-	-	8
Żyrzyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ogółem	12	10	7	11	2	3	57	101	32	235

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl i Opracowanie PART S.A.

Tabela Liczba miejsc noclegowych w poszczególnych gminach z uwzględnieniem kategorii obiektów.

Gmina / miasto	Kategoria									Suma
	Hotele	Pensjonaty	Ośrodki wycieczkowe	Sanatoria	Kempingi i pola namiotowe	Schroniska	Gospodarstwa agroturystyczne	Kwatery prywatne	Inne objekty	
Baranów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Janowiec	-	18	49	-	brak danych	-	30	10	20	127
Kazimierz Dolny	706	137	216	-	100	175	174	891+	416	2 815 ²³
Końskowola	49	-	-	-	-	-	29	-	-	78
Kurów	-	-	-	-	-	-	-	-	28	28
Markuszów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

²³ Według danych udostępnionych przez Urząd Miasta Kazimierz Dolny – w gospodarstwach agroturystycznych oraz kwaterach prywatnych – całorocznych 977 miejsc noclegowych, sezonowych 243.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Nałęczów	46	-	140	1 298	-	-	93	116+	320	2 013
Puławy	-	-	-	-	-	-	16	-	-	16
Wąwolnica	-	-	-	-	-	-	86	-	60	146
Wojciechów	-	-	-	-	-	-	70	-	-	70
Żyrzyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ogółem	801	155	405	1 298	100	175	498	1 017	844	5293

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego znajdujący się na stronie internetowej: www.stat.gov.pl i Opracowanie PART S.A.

Infrastruktura paraturystyczna.

Istotnym elementem kształtującym walory turystyczne analizowanego obszaru LGD jest tzw. Infrastruktura para turystyczna, do której należy zaliczyć: szlaki turystyczne, bazę sportowo-rekreacyjną oraz jednostki świadczące usługi informacji turystycznej.

Szlaki turystyczne.

Jednym z elementów wpływających na atrakcyjność turystyczną analizowanego obszaru jest sieć szlaków turystycznych, biegnąca przez najciekawsze przyrodniczo i historycznie tereny. Tworzą one warunki do uprawiania turystyki wycieczkowej. Dość szeroka oferta szlaków pozwala na uprawianie turystyki aktywnej: pieszej, rowerowej, konnej i wodnej, zimą dodatkowo narciarskiej.

Sieć szlaków pieszych i rowerowych nie jest gęsta, dodatkowo nie wszystkie z nich są oznakowane w terenie.

Do najważniejszych szlaków przebiegających przez obszar LGD obejmujących swoim zasięgiem więcej niż jedną gminę należą:

Lp.	Nazwa	Długość trasy	Przebieg	Gminy LGD objęte szlakiem
1.	<i>Szlak Nadwiślański</i> , niebieski	ok. 98 km	Dęblin - Gołęb - Puławy - Kazimierz Dolny - Anopol	Puławy, Kazimierz Dolny
2.	<i>Szlak im. Bolesława Prusa</i> , czerwony	ok. 30 km	Charz B - Nałęczów - Wąwolnica - Rąblów - Rzeczyca - Kazimierz Dolny	Nałęczów, Wąwolnica, Kazimierz Dolny)
3.	Kazimierz Dolny – Cholewianka – Zagajdzie – Rogów – Polanówka – Bielsko – Pomorze - Opole Lubelskie – Grabówka – Dębiny – Sewerynowka – Ruda Godowska – Budzyń – Wólka Komasycka – Puszn Godowskie – Dąbrowa Godowska – Świdno – Majdan Bobowski – Kol. Boby – Mikołajówka – Bęczyn; żółty	ok. 68 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Kazimierz Dolny
4.	Kazimierz Dolny - Męcierz – Podgórz – Wilków – Kępa Chotecka – Głodno – Janiszów – Wojciechów – Góry Kluczkowickie – Niesiołowice – Józefów n. Wisłą – Prawno – Chruslaki – Bęczyn – Kraśnik; czerwony	ok. 75 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Kazimierz Dolny, Wojciechów
5.	<i>Szlak rowerowy „Nitką Kolejki Wąskotorowej”</i> - czarny	ok. 48 km	Opole Lubelskie – Grabówka – Darnowne – Poniatowa – Kraczwice – Poniatowa – Rozalin – Kazimierzów – Bielsko – Karczmiska – Wymysłów – Oblizniak – Zaborze – Huta – Kębło	Wąwolnica
6.	<i>Szlak „Łącznikowy” do Nałęczowa</i>	ok. 8 km	Gutańów – Czesławie – Strzelce – Nałęczów	Nałęczów

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

7.	Szlak rowerowy „Lublin-Kazimierz Dolny”; czerwony	ok. 62 km	Kazimierz Dolny – Rzeczyca – Rąbłów – Stanisławka – Kębło – Wąwolnica – Nałęczów – Wojciechów – Miłocin – Motycz – Dąbrowica – Lublin	Kazimierz Dolny, Wąwolnica, Nałęczów, Wojciechów,
8.	Szlak rowerowy „Żółwia i Dinozaura”: niebieski,	ok. 62 km	Bałtów – Pętkowice – Potoczek – Tarłów – Zęborzyn – Solec n. Wisłą – Boiska – Chotcza – Borowiec – Lucimia – Janowiec	Janowiec
9.	Szlak im. Wincentego Pola; zielony,	ok. 18 km	Puławy – Góra Puławska – Sadłowice – Nasitów – Wojszyn – Janowiec	Puławy, Janowiec
10.	Szlak: Nałęczów – Cynków – Czesławice – Mazury – Bochothnica – Nałęczów; żółty	ok. 8 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Nałęczów
11.	Szlak: Janowiec – Oblasy – Ignaców – Żabianka – Leokadiów – Zwola – (Czarnolas – Garbatka); niebieski	ok. 14 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Janowiec
12.	Szlak Partyzancki:	ok. 35 km	(Lubartów – Amelin) – Wola Przybysławska – Markuszów – Łany – Koleń – Płonki – Góry Olesińskie – Buchałowice – Drzewce – Łopatki – Rogalów – Rąbłów	Nałęczów, Wąwolnica
13.	Szlak Partyzancki; czerwony, wiedzie przez obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego oraz najbardziej malowniczy odcinek Małopolskiego Przełomu Wisły	ok. 28 km	Puławy – Końskowola – Skowieszyn – Zbędowice – Parchatka – Włostowice – Puławy	Puławy, Kazimierz Dolny
14.	Puławy – Kazimierz Dolny – Janowiec – Puławy; zielony	ok. 38 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Puławy, Kazimierz Dolny, Janowiec, Końskowola
15.	Puławy – Gołąb – Piskory – Bałtów – Puławy; niebieski,	ok. 30 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Puławy, Żyrzyn
16.	Puławy – Osiny – Sielce – Końskowola – Młynki – Puławy; żółty	ok. 28 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Puławy, Żyrzyn, Końskowola
17.	„Piskory”: Gołąb – Jezioro Nury – Rezerwat przyrody Piskory – Bałtów	ok. 15 km	Jak w kolumnie „nazwa”	Puławy, Żyrzyn
18.	„Szlak Wyżynny Zachodni” , czerwony	ok. 60,8 km	Lublin Muzeum Wsi Lubelskiej – Motycz - las Radawiec (gmina Konopnica) – Palikije - Wojciechów – Nałęczów – Wąwolnica - Rąbłów – Skowieszyn - Kazimierz Dolny	Wojciechów, Nałęczów, Wąwolnica, Kazimierz Dolny
19.	Szlak rowerowy z Lublina nad Wisłę – czerwony	ok. 64 km	Lublin - Motycz (gmina Konopnica) - Nowy Gaj - Nałęczów – Rąbłów – Rzeczyca – Wylągi – Doły - Kazimierz Dolny	Nałęczów, Wąwolnica, Kazimierz Dolny
20.	„Szlak młynów wodnych rzeki Bystrej”; łączy 20 młynów wodnych	ok. 40 km	wzdłuż rzeki Bystrej w miejscowościach: Palikije-Maszki-Kolonia Wojciechów-Nowy Gaj-Charz-Cynków-Nałęczów-Wąwolnica-Mareczki-Bartłomiejowice-Zawada-Ilki-Celejów-Wierzchniów-Bochothnica	Wojciechów, Nałęczów, Wąwolnica i Kazimierz Dolny
21	Razem	ok. 819 km		

Źródło: Strategia

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Na obszarze projektowym wytyczono również kilka ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych i tematycznych:

Lp.	Nazwa	Przebieg	Gminy LGD objęte ścieżką
1.	Ścieżka dydaktyczna związana z bohaterskimi walkami Polaków w obronie ojczyzny w czasie powstania listopadowego	Bochoznica – Baranów n. Wieprzem – Końskowola – Bałtów – Żyrzyn	Kazimierz Dolny, Baranów, Końskowola, Żyrzyn
2.	Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna Janowiec – Oblasy – Janowiec	(przebiega fragmentem szlaku im. W. Pola wiodącego z Janowca do Puław, wzdłuż krawędzi skarpy wiślanej).	Janowiec, Puławy
3.	Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna Janowiec – Janowice – Janowiec (umożliwia poznanie zróżnicowanych siedlisk roślinnych)	Jak obok w kol. „nazwa”	Janowiec
4.	Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Nasiłów”; ma charakter geologiczno-krajobrazowy,	Jak obok w kol. „nazwa”	Janowiec
5.	Ścieżka niebieska na obszarze Nadleśnictwa Puławy: głównym zwiedzonym obiektem jest śródłukowe, przyleśne, eutroficzne jezioro Nury,	Gołęb – Jezioro Nury – Leśniczówka – Gołęb	Puławy
6.	Ścieżka zielona na obszarze Nadleśnictwa Puławy: głównym zwiedzonym obiektem jest śródleśne rezerwatowe jezioro Piskory	Leśniczówka Gołęb – Łąki Bonowskie – Jezioro Piskory – Las Bonowski – Leśniczówka Gołęb;	Puławy, Żyrzyn
7.	Ścieżka czerwona na obszarze Nadleśnictwa Puławy: głównym zwiedzonym obiektem jest jezioro Piskory	Borysów – Duży Pioter – olsy nad Piskorami – jezioro Piskory – wydma nad Piskorami – Las Borysów – Borysów	Puławy, Żyrzyn
8.	Ścieżka żółta na obszarze Nadleśnictwa Puławy: głównym zwiedzonym obiektem jest śródleśne jezioro Piskory	Niebrzegów – Łąki Bonowskie – Jezioro Piskory – Stawy Gózd – Starorzecze Wieprza – Niebrzegów;	Puławy, Żyrzyn
9.	Szlakiem Przydrożnych Kapliczek; szlak pieszy / rowerowy po gminie Wojciechów oraz szlak do jazdy konnej	Wojciechów	Wojciechów
10.	Sadłowice – Las Knieja – Sadłowice	Jak obok w kol. „nazwa”	Puławy

Źródło: Strategia

Jak widać powyżej, większość szlaków to szlaki ponadlokalne, przebiegające przez kilka gmin lub powiatów. Łączą one obszar LGD z sąsiednimi terenami, w tym m.in. z województwem świętokrzyskim (Bałtów, Solec n. Wisłą). Z punktu widzenia walorów, zdecydowanie brakuje szlaków tematycznych.

Najwięcej szlaków przebiega przez gminy: Kazimierz Dolny i gminę Puławy.

Informacja turystyczna

Punkty informacji turystycznej stanowią jeden z najważniejszych elementów infrastruktury. Są miejscami poszukiwanymi przez turystów, tutaj, bowiem mogą oni zasięgnąć informacji o ofercie, imprezach, atrakcjach, etc., jak również otrzymać materiały promocyjno-informacyjne, wynająć przewodnika / pilota, zakupić pamiątkę.

Na obszarze LGD ilość punktów IT jest zdecydowania za mała. W Nałęczowie punkt prowadzony jest przez LOT Kraina Lessowych Wąwozów i zasięgiem swojego działania obejmuje miasto i gminę Nałęczów, gminę Wąwolnica i gminę Wojciechów. Obok

świadczenia usług informacji turystycznej, prowadzi sprzedaż publikacji i pamiątek oraz pośredniczy w rezerwacji usług turystycznych.

W Nałęczowie informacji udzielają ponadto: Biuro Turystyczne Zakwaterowań i Wczasów „Nałęczów Zdrój”, Biuro Usług Sanatoryjnych oraz Koło PTTK.

W Wojciechowie funkcjonuje Punkt Informacji Agroturystycznej, w którym można zasięgnąć informacji na temat kwatery agroturystycznych i atrakcji turystycznych na Lubelszczyźnie. Informacji udziela także Gminny Ośrodek Kultury.

Natomiast w Kazimierzu Dolnym informacji udziela Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK, w którym można również zakupić foldery, mapy, pamiątki, bilety na rejsy statkiem, a także wynająć przewodnika i zarezerwować nocleg.

W gminach Janowiec, Puławy, Baranów, Końskowola, Kurów, Markuszów, Puławy i Wąwolnica punkty IT nie funkcjonują.

Formy turystyki na obszarze LGD

Cechą dominującą obszaru objętego LGD jest jego nierównomierność, widoczna przede wszystkim w bazie noclegowej i turystycznej. Skrajna koncentracja obiektów turystycznych występuje w miejscowościach o ugruntowanej pozycji turystycznej, czyli w Kazimierzu Dolnym i Nałęczowie. Ponadto występuje mała różnorodność obiektów: w bazie noclegowej przeważają kwatery prywatne oraz gospodarstwa agroturystyczne, a wśród obiektów gastronomicznych funkcjonują głównie bary i restauracje.

Jeżeli chodzi o infrastrukturę paraturystyczną, jest jej zdecydowanie za mało, w związku, z czym potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystywany. Bardzo ważnym elementem, również z punktu widzenia integracji obszaru projektowego, są szlaki turystyczne, których ilość jest zdecydowanie za mała. Te istniejące to szlaki o zasięgu ponadlokalnym, które łączą obszar LGD z innymi obszarami. Negatywnie należy ocenić fakt, iż brakuje szlaków tematycznych, a także szlaków do uprawiania narciarstwa biegowego zimą. Zbyt mała (w porównaniu do zróżnicowania środowiska naturalnego) jest również liczba ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych. Co do zagospodarowania w bazę sportowo-rekreacyjną, również pozostawia ono wiele do życzenia, aczkolwiek bardzo pozytywnym jest fakt realizowania lub przygotowywania się do realizacji dużej liczby inwestycji w tym zakresie (budowane / projektowane centra sportowo-rekreacyjne, nowe zbiorniki rekreacyjne, hale sportowe, etc.). Na ogólny obraz zagospodarowania ujemnie wpływa także zdecydowanie za mała ilość punktów informacji turystycznej, które – z punktu widzenia turystów – są niezbędnym elementem krajobrazu miejscowości turystycznych.

Obszar objęty LGD obecnie generuje stosunkowo duży ruch turystyczny, jest on jednak skoncentrowany głównie w Kazimierzu Dolnym i Nałęczowie. Pozostałe gminy nie cieszą się tak dużą popularnością wśród turystów.

Biorąc ponadto pod uwagę analizę atrakcyjności turystycznej i wyróżniki całego obszaru, najważniejszymi obecnie formami turystyki są: turystyka kulturowa, turystyka uzdrowska oraz turystyka weekendowa²⁴.

turystyka kulturowa

²⁴ Turystyka weekendowa należy do form turystyki wyodrębnianych na podstawie kryterium motywacji, a nie – jak by się mogło wydawać – kryterium długości pobytu. Turyści weekendowi zgłaszają, bowiem specyficzny popyt związany z potrzebą przeżycia jak największej ilości wrażeń w krótkim czasie. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w specyfice oferty.

Tę formę turystyki uprawiają osoby indywidualne oraz grupy zorganizowane w młodym, średnim i starszym wieku, podróżujący w celu odwiedzenia interesujących miejsc i zabytków, zapoznania się ze sposobami życia, poznania przeszłości i teraźniejszości.

Segment ten dotyczy w szczególności:

turystyki związanej z historią obszaru i jej śladami w postaci ciekawych zabytków, takich, jak Zamek w Kazimierzu Dolnym, Zamek w Janowcu, Wieża Ariańska w Wojciechowie, Grodzisko w Chodliku, etc.

turystyki związanej ze sławnymi ludźmi, obejmującej podróże po muzeach biograficznych, miejscach pamięci, pomnikach i inskrypcjach, etc.,

turystyki związanej z kulturą ludową i działalnością kulturalną, opartej o tradycje rękodzieła ludowego, historycznego przemysłu i rzemiosła (w tym zwłaszcza kowalstwa), obrzędowość oraz unikalne imprezy,

turystyki religijno-pielgrzymkowej, opartej przede wszystkim o Sanktuarium Matki Boskiej Kębelskiej w Wąwolnicy oraz o szereg obiektów sakralnych,

turystyki żydowskiej – Kazimierz Dolny.

Istniejąca oferta w tym zakresie jest bardzo szeroka. Należy tutaj zwrócić uwagę przede wszystkim na szereg imprez odbywających się w często unikalnych miejscach (jak np. Zamek w Janowcu, czy Grodzisko w Chodliku), niezwykle różnorodną ofertę Muzeum Kowalstwa, w tym m.in. warsztaty oraz Nałęczowską Kolejkę Wąskotorową jako element integrujący obszar.

W pejzaż turystyki kulturowej wpisują się również przeprawy promowe oraz rejsy statkami spacerowymi po Wiśle. W każdej z nadwiślańskich miejscowości - w Męcmierzu, Kazimierzu, Janowcu, Wojszynie czy Nasiłowie - od niepamiętnych czasów istnieli przewoźnicy, którzy obsługiwali przeprawę przez rzekę „na żądanie”. Wystarczyło tylko stanąć nad brzegiem i głośno zawołać o przewoźnika. Do przewozu ludzi i zwierząt wykorzystywano specjalnie budowane duże łodzie zwane batami oraz małe zwane puchówkami. Można je zobaczyć na wystawie etnograficznej w Muzeum Zamek w Janowcu, a także pływające po Wiśle. Dzisiaj przeprawy nadal łączą obydwie „perły nadwiślańskie”, a rejsy po Wiśle są niezwykle atrakcją turystyczną na skalę europejską. Odbywają się jednak tylko na wiosnę, w lecie i wczesną jesienią i są uzależnione od warunków atmosferycznych oraz stanu wody w Wiśle.

turystyka uzdrowiskowa

Ta forma turystyki dotyczy głównie osób indywidualnych, przeważnie w średnim i starszym wieku, przebywających w celach leczniczych w uzdrowisku Nałęczów oraz osób młodych, aktywnych, korzystających z ofert spa&wellness.

Turystyka uzdrowiskowa w Nałęczowie ma swoje tradycje sięgające XVIII wieku. Lecznictwo uzdrowiskowe, które korzysta z dobroczynnych właściwości przyrody: wód - szczaw żelazistych, kojącego mikroklimatu, urody krajobrazów i bujnej szaty roślinnej, jest nastawione szczególnie na leczenie chorób układu krążenia. Tutejszy mikroklimat sprzyja obniżeniu ciśnienia tętniczego u osób z nadciśnieniem i zmniejsza dolegliwości ze strony serca, a bogata w magnez naturalna woda mineralna „Nałęczowianka” znakomicie uzupełnia gospodarkę mineralną organizmu osób narażonych na stres i rekonwalescentów.

Zabiegi odbywają się w kilku obiektach: w Hotelach Pawilon Angielski, Książę Józef, Fortunat, Szpitalu Kardiologicznym, Starych Łazienkach i w Domku Baby Jagi.

Poza typową rehabilitacją i pobytami leczniczymi, oferta Nałęczowa to także spa&wellness, niezwykle popularna, ciesząca się dużym powodzeniem, zwłaszcza wśród osób aktywnych, pragnących oderwać się od rzeczywistości i zrobić coś dla swojego ciała i ducha. Termy pałacowe (szeroka oferta hydroterapii: aerobik w basenie, masaż Aquatonic, bicze szkockie, hydromasaże, kąpiele perełkowe, masaż limfatyczny oraz masaże manualne

i okłady fango; kuracje odchudzające, pakiety kosmetyczne, weekendy dla urody) oraz kompleks basenów Atrium to tylko niektóre elementy, z których skorzystać może każdy odwiedzający Nałęczów.

Uzdrowisko przyciąga rokrocznie coraz więcej turystów. Jest symbolem nowoczesności połączonej z tradycją i jest jednym z najpiękniejszych i najbardziej popularnych uzdrowisk z Polsce.

turystyka aktywna

Nie jest jeszcze tak popularna na obszarze objętym projektem, jak dwa poprzednie segmenty, ale w jej ramach także jest tworzona oferta turystyczna. Obecnie w większości korzystają z niej mieszkańcy, w mniejszym stopniu przyjezdni turyści.

Na uwagę i podkreślenie w tym kontekście zasługują: stoki narciarskie w Rąbłowie wraz z ofertą ośrodka Nart Sport. Rąbłów przez mieszkańców gminy Wąwolnica uważany jest za „małe Zakopane”. Funkcjonują w nim trzy wyciągi orczykowe, które dzięki wyposażeniu w armatki śniegowe, nie są uzależnione od opadów śniegu. Trzy trasy zjazdowe mają różną długość i różną różnicę wzniesień. Najdłuższa ma 300 m długości i różnicę wzniesień 46 m, średnia 180 m długości i różnicę wzniesień 34 m, najłatwiejsza 160 metrowa ma 31 metrową różnicę wzniesień. Ukształtowanie terenu sprawia, że każdy znajdzie dla siebie stok o odpowiedniej trudności.

Na miłośników aktywnej turystyki wodnej czekają spływy kajakowe na Wiśle organizowane na trasach Janowiec – Puławy, Kazimierz Dolny – Puławy, Kazimierz Dolny – Dęblin oraz Puławy Dęblin oraz spływy kajakowe na rzece Kurówka na trasach Szumów – Opoka oraz Opoka – Ośrodek ZDUNG.

Oprócz opisanej powyżej oferty, do uprawiania turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej) zachęca ukształtowanie terenu oraz piękne krajobrazy. Lessowe wąwozy, których tak duże zagęszczenie jak na terenie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego nie jest spotykane nigdzie indziej w Europie, stanowią piękny krajobraz dla pieszych czy rowerowych wycieczek. Sprzyja temu również sieć szlaków turystycznych wyznaczonych na całym obszarze projektowym.

Obszar daje także wiele możliwości aktywnego wypoczynku dla miłośników zbierania runa leśnego (lasy są, bowiem bogate w grzyby i owoce runa) oraz wędkarzy (liczne stawy rybne oraz rzeki bogate w ryby).

turystyka na obszarach wiejskich

Segment turystyki wiejskiej, agroturystyki jest wyodrębniony w nawiązaniu do walorów przyrodniczych, produkcji zdrowej żywności oraz funkcjonujących gospodarstw agroturystycznych lub dysponentów kwater prywatnych na wsi. Ten sposób wypoczynku wybierają z reguły młodzież i studenci, młode małżeństwa z małymi dziećmi oraz osoby powyżej 50 roku życia.

Należy jednak zwrócić tutaj uwagę na fakt, iż turystyka na obszarach wiejskich w większym stopniu dotyczy korzystania z bazy noclegowej (jest ona stosunkowo tania) niż korzystania z uroków życia na wsi. Dodatkowo liczba gospodarstw agroturystycznych, czyli funkcjonujących gospodarstw rolnych, w których mogą wypoczywać turyści, jest bardzo mała.

Warto także podkreślić, iż ośrodkiem wiodącym, jeżeli chodzi o rozwijanie tej formy turystyki, jest gmina Wojciechów.

turystyka edukacyjno-rekreacyjna dzieci i młodzieży

Segment turystyki edukacyjno-rekreacyjnej dzieci i młodzieży dotyczy zorganizowanych grup dzieci i młodzieży. Pobyty często przyjmują wyjazdów jednodniowych oraz „zielonych i białych szkół” i łączą walor edukacyjno-poznawczy z wypoczynkowym. Oferta jest budowana na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych oraz istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

turystyka weekendowa

Turystyka weekendowa dotyczy osób indywidualnych w młodym i średnim wieku oraz rodzin o profilu 2+, podróżujących w weekendy, szczególnie w „długie”. Turyści ci poszukują możliwości ciekawego spędzenia czasu. Zainteresowani są wypoczynkiem, rekreacją, rozrywką i zabawą. Chcą jak najwięcej przeżyć w krótkim czasie. Dlatego też często spędzają czas wolny w bardzo zróżnicowany sposób, korzystając z oferty turystyki kulturowej, aktywnej i uzdrowskiej.

Perspektywy oraz możliwości rozwoju form turystyki

Krótką analizą form turystyki rozwijanych na obszarze objętym projektem pokazuje przede wszystkim, iż nie jest wykorzystywany cały potencjał. Brakuje oferty zintegrowanej, zawierającej elementy zbudowane w oparciu o walory wszystkich miast i gmin objętych projektem. Wśród miejsc wybieranych przez turystów dominują Nałęczów, Kazimierz, Janowiec. Jak już podkreślano wcześniej, klucz sukcesu turystycznego całego obszaru projektowego tkwi w umiejętnym wykorzystaniu przewagi tych trzech miejsc do przyciągnięcia turystów do pozostałych gmin, m.in. poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych i na ich bazie sprzedawanie pakietów.

Jeśli chodzi o formy turystyki, dominującymi powinny pozostać – poza turystyką kulturową i uzdrowską - turystyka aktywna i agroturystyka, a także turystyka weekendowa oraz turystyka dzieci i młodzieży. Ta ostatnia jest niezwykle ważna, dlatego że wiąże się z kształtowaniem postaw proturystycznych i kształtowaniem przyszłych turystów, którzy – jeśli zapamiętają dany obszar jako atrakcyjny turystycznie – z dużym prawdopodobieństwem powrócą do niego w przyszłości.

Należy tutaj podkreślić, iż potencjał obszaru predestynuje go do rozwijania form turystyki, które na współczesnym rynku są najbardziej popularne. Sukces jednak zależy będzie od przygotowanej oferty, a wobec tej turyści mają określone wymagania. Kreatorzy produktów turystycznych i oferty muszą zdawać sobie sprawę, iż dzisiejsza turystyka to nie turystyka bierna, jak w przeszłości, a turystyka uczestnicząca, czyli również bardziej wymagająca. Turyści obecnie są świadomi swoich potrzeb i oczekiwań. Stawiają na jakość i standard, na unikalność oferty, na możliwość przeżycia czegoś ciekawego. Chcą jak najwięcej dowiedzieć się o regionie, który odwiedzają. Pragną współuczestniczyć w tworzeniu oferty i aktywnie wypoczywać. Przy czym aktywność ta przejawia się nie tylko w aktywności fizycznej, ale również w aktywności intelektualnej. Stąd popularność muzeów interaktywnych, warsztatów, pokazów, imprez tematycznych, etc. Turyści interesują ciekawostki, unikaty, a takich na obszarze projektowym nie brakuje. Co do aktywności fizycznej, łączy się z nią bardzo ściśle moda na zdrowie i ekologię, a także potrzeba wypoczynku w otoczeniu ciszy i spokoju. I takich terenów też tutaj nie brakuje. To, czego turyści poszukują, to również kontakt z ludźmi, nie tylko innymi turystami, ale również gestorami bazy turystycznej. Ten czynnik odgrywa niezwykle istotną rolę zwłaszcza w ofercie agroturystycznej.

Podsumowując należy podkreślić, iż wszelkie działania powinny się skupiać w przyszłości na rozwijaniu już obecnych form turystyki. Kluczowym jest jednak budowanie oferty zgodnej z trendami i tendencjami obserwowanymi na rynku turystycznym, związanymi

z oczekiwaniami i potrzebami turystów. Stąd tak ważną kwestią będzie prowadzenie badań konsumenckich.

Aktywność obywatelska

Aktywność mieszkańców przejawia się w ilości i aktywności organizacji pozarządowych, w tym wszelkich towarzystw regionalnych, stowarzyszeń i organizacji społecznych zajmujących się rozwojem lokalnym, przedsiębiorczością i sprawami bezrobocia.

Liczba organizacji pozarządowych i przejawy ich działalności

Na obszarze funkcjonowania LGD „Zielony Pierścień” według stanu na koniec 2007 r. zarejestrowanych było 176 organizacji społecznych (w tym także fundacji i stowarzyszeń). W porównaniu z 2004 r. odnotowano ich wzrost o 34 podmioty. Świadczy to o rosnącej aktywności mieszkańców omawianego terenu. Porównując ze sobą gminy można odnotować, że najwięcej organizacji znajduje się w gminach miejsko – wiejskich, tj. w gminie Kazimierz Dolny (30 podmiotów) oraz w gminie Nałęczów (25 podmiotów). Wśród gmin o charakterze wiejskim najwięcej organizacji posiada gmina Żyrzyn (20), zaś najmniej gmina Markuszów (6).

Udział w wyborach

Innym przejawem aktywności społecznej mieszkańców jest udział w wyborach samorządowych, w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz udział w ogólnopolskich referendach. Wskaźnik liczby oddanych głosów do liczby uprawnionych do głosowania stanowi istotny element charakteryzujący aktywność społeczeństwa.

Analizując aktywność wyborczą mieszkańców z badanego obszaru przykładowo podajemy frekwencję w wyborach samorządowych do rad gmin, powiatów i sejmików w 2002 i 2006 r. oraz w wyborach do Sejmu RP w latach 2005 i 2007.

Z podanych niżej danych wynika, że większa frekwencja w gminach należących do LGD „Zielony Pierścień” występuje w wyborach lokalnych do rad niż do Sejmu RP. Należy przypuszczać, że mieszkańcy bardziej interesują się sprawami dotyczącymi ich społeczności lokalnej niż tymi, które rozstrzygają się w gmachu Sejmu.

W wyborach samorządowych w 2002 i 2006 roku wskaźnik oddanych głosów do liczby uprawnionych do głosowania w województwie lubelskim przewyższał wskaźnik krajowy. W 2002 roku 9 z 11 gmin należących do LGD „Zielony Pierścień” osiągnęło wyższy wskaźnik frekwencji niż wskaźnik krajowy. Najwyższą frekwencję odnotowano w gminach najmniejszych: Baranów (74,57%) i Markuszów (62,88%), natomiast najniższą w największej gminie Puławy (40,65%). W 2008 r. zaś 8 gmin uzyskało wyższą frekwencję niż frekwencja na poziomie kraju. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Baranów (68,28%), najniższy zaś ponownie w gminie Puławy (36,64%).

Tabela. Frekwencja (%) w wyborach samorządowych do rad gmin, powiatów i sejmików w 2002 i 2006 r.

Wyszczególnienie	2002	2006
Kraj	44,12	45,99
Województwo lubelskie	48,70	48,56
Powiat puławski	45,73	46,00
Baranów	74,57	68,28
Janowiec	62,66	65,59
Kazimierz Dolny	48,75	49,66
Końskowola	44,63	42,02
Kurów	49,79	46,47
Markuszów	62,88	64,31
Nałęczów	49,91	51,08
Gmina Puławy	40,65	36,64
Wąwolnica	51,99	38,65
Wojciechów	42,48	46,28

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

Żyrzyn	59,29	54,28
--------	-------	-------

Źródło: Dane znajdujące się na stronie internetowej: www.pkw.gov.pl

Tabela. Frekwencja (%) w wyborach do Sejmu RP w latach 2005 i 2007.

Wyszczególnienie	2005	2007
Kraj	40,57	53,88
Województwo lubelskie	40,99	50,00
Powiat puławski	41,89	52,69
Baranów	36,81	45,73
Janowiec	34,15	47,68
Kazimierz Dolny	34,63	46,62
Końskowola	39,37	48,32
Kurów	38,59	46,14
Markuszów	42,43	49,79
Nałęczów	42,24	53,47
Gmina Puławy	35,48	46,14
Wąwolnica	41,91	44,19
Wojciechów	33,24	42,25
Żyrzyn	40,54	48,22
Wieś w kraju	36,18	45,27

Źródło: Dane znajdujące się na stronie internetowej: www.pkw.gov.pl

Bezpieczeństwo publiczne

Na obszarach wiejskich do dwu głównych typów jednostek dbających o bezpieczeństwo mieszkańców należą ochotnicze straże pożarne (OSP) oraz jednostki policji.

Na terenie gmin objętych działaniem LGD „Zielony Pierścień” znajduje się 66 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP), w których działa 2173 strażaków. Najwięcej jednostek OSP posiadają gminy: Końskowola, Puławy, Wąwolnica i Żyrzyn. Zaś najwięcej zaangażowanych strażaków znajduje się w jednostkach OSP w gminach: Końskowola, Żyrzyn i Puławy.

Aż 16 jednostek OSP posiada taki sprzęt ratowniczy, który umożliwia im prowadzenie akcji w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG). Jednostki te mają do dyspozycji w sumie 37 pojazdów. W wielu przypadkach już dziś z uwagi na zużycie części samochodów wymaga wymiany na nowsze.

Generalnie można stwierdzić, że obszar gmin objętych LGD pokryty jest gęstą siecią czynnych jednostek OSP, które w znacznej części włączone są do KSRG. Świadczy to o ich dobrym przygotowaniu do akcji gaśniczych.

Tabela OSP na terenie obszaru LGD „Zielony Pierścień” stan na koniec marca 2008r

Gmina	Liczba jednostek	Liczba strażaków	Liczba jednostek działających w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (KSRG)	Nazwa jednostek OSP z KSRG	Liczba samochodów OSP z KSRG
Baranów	4	130	2	Baranów, Czołna	4
Janowiec	5	156	2	Janowiec, Oblasy	3
Kazimierz Dolny	7	205	2	Kazimierz, Bochońnica	7
Końskowola	11	474	2	Końskowola, Witowice	2
Kurów	5	186	2	Kurów, Płonki	4
Markuszów	2	43	1	Markuszów	2
Nałęczów	4	161	1	Nałęczów	4
Puławy	10	275	2	Góra Puławska, Gołąb	5
Wąwolnica	9	227	1	Wąwolnica	3
Wojciechów	12	296	1	Wojciechów	2
Żyrzyn	9	316	1	Żyrzyn	3
RAZEM	78	2469	17		41

Źródło: Dane ze Starostwa Powiatowego w Puławach i gminy Wojciechów

Na obszarze LGD funkcjonuje 7 jednostek policji, tj, 1 komisariat oraz 6 posterunków. W 3 gminach takich jednostek nie ma. Ich teren obsługuje policja z miasta Puławy lub z

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

jednostek z sąsiednich gmin. Na tym terenie jednostki policji dysponują 60 etatami, w tym 54 funkcjonariuszami mundurowymi.

Tabela Jednostki policji na terenie obszaru LGD „Zielony Pierścień” w 2008 r.

Gmina	Kategoria jednostki	Liczba etatów	W tym policjanci mundurowi
Baranów	0	0	0
Janowiec	Posterunek	3	3
Kazimierz Dolny	Posterunek	13	11
Końskowola	Posterunek	6	5
Kurów	Komisariat	15	15
Markuszów	0	0	0
Nałęczów	Posterunek	11	10
Puławy	0	0	0
Wąwolnica	Posterunek	6	5
Wojciechów	Rewir Dzielnicowych	1	1
Żyrzyn	Posterunek	6	5
RAZEM	8 jednostek	61	55

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy

Mocne strony (strengths)

1. Dogodne położenia pomiędzy aglomeracją warszawską a Lublinem.
2. Czyste środowisko przyrodnicze z licznymi obszarami chronionymi.
3. Jeden z najciekawszych regionów Lubelszczyzny o wysokich walorach krajobrazowo-przyrodniczych.
4. Cenne walory klimatyczne i uzdrowiskowe (Nałęczów).
5. Dobre gleby do produkcji zdrowej żywności.
6. Urokliwe doliny rzek: Wisły, Wieprza i Bystrej.
7. Znane ośrodki turystyczne w Polsce i zagranicą (Kazimierz Dolny i Nałęczów).
8. Znane marki popularnych produktów handlowych promujących obszar LGD: Cisowianka, Nałęczowianka.
9. Obszar o dużym nasyceniu zabytkami.
10. Liczne szlaki turystyczne i edukacyjne.
11. Wiele imprez kulturalnych o randze krajowej i międzynarodowej promujących obszar LGD

Słabe strony (weakness)

1. Zły stan techniczny dróg wojewódzkich i powiatowych.
2. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna.
3. Słabo rozbudowana sieć kanalizacji sanitarnej na wsiach.
4. Słaba promocja analizowanego obszaru i lokalnej żywności.
5. Zbyt duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
6. Słaba świadomość ekologiczna mieszkańców.
7. Brak całorocznej oferty turystycznej na analizowanym obszarze, w tym także w największych ośrodkach turystycznych (Kazimierz Dolny, Nałęczów).
8. Zabytki w złym stanie.
9. Zbyt niskie nakłady gmin na kulturę.
10. Słaby poziom wykształcenia mieszkańców.
11. Za mała baza noclegowa.
12. Słaba informacja turystyczna.
13. Znaczące braki w urządzeniu obszarów

Lokalna Strategia Rozwoju LGD *Zielony Pierścień*

12. Dobrze rozwinięta sieć placówek kultury (muzea, domy kultury i biblioteki).
13. Stabilny potencjał ludnościowy obszaru.
14. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych.
15. Najsilniejszy ośrodek turystyczny na Lubelszczyźnie (najwięcej noclegów w województwie).
16. Aktywność mieszkańców (polityczna i społeczna).
17. Korzystna struktura wiekowa mieszkańców obszaru LGD – przewaga osób w wieku produkcyjnym w strukturze demograficznej oraz duży potencjał kapitału ludzkiego.
18. Brak zakładów przemysłowych.
19. Niski poziom bezrobocia.
20. Żegluga śródlądowa o charakterze turystycznym (Janowiec, Kazimierz Dolny, Puławy)

wiejskich na obszarze objętym LGD oraz wyraźne dysproporcje między miastem a wsią.

Szanse (opportunities)

1. Dostępność dla turystów z dużych aglomeracji miejskich (Warszawa, Lublin, Radom, Kielce).
2. Środki pomocowe na rozbudowanie infrastruktury turystycznej.
3. Wsparcie na rzecz promocji zdrowej żywności.
4. Promocja wypoczynku na wsi – agroturystyka.
5. Wzrost zainteresowania etnografią jako szansa na wykorzystanie multikulturowości lokalnych tradycji.
6. Zrealizowanie Centrum Pobyтового Nałęczów – Kazimierz Dolny – Puławy dla zawodników uczestniczących w Mistrzostwach Piłkarskich EURO 2012.
7. Możliwość wykorzystania wód geotermalnych w odpowiedzi na wzrost zainteresowania balneologią.

Zagrożenia (threats)

1. Ograniczenie kursowania transportu publicznego (PKS i PKP).
2. Brak środków finansowych na naprawę dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.
3. Brak środków pomocowych na rozwój infrastruktury turystycznej.
4. Brak obwodnicy Nałęczowa.
5. Niekorzystne trendy migracyjne związane z przenoszeniem się ludzi młodych do większych ośrodków miejskich oraz za granicę jako efekt wysokiej atrakcyjności tych rynków.
6. Konkurencyjność oferty turystycznej innych subregionów Lubelszczyzny